

မဇ္ဈိမဘာဏကတို့၏ အဆို

မဇ္ဈိမနိကာယ်ကို ဆောင်သော မဇ္ဈိမဘာဏက မထေရ်မြတ်တို့၏ အလိုကား - ပထမဈာန် အခိုက်၌ ဝင်သက်လေ ထွက်သက်လေသည် ရုန့်ရင်းကြမ်းတမ်း၏။ ဒုတိယဈာန်၏ ဥပစာရသမာဓိ အခိုက်၌ သိမ်မွေ့ နူးညံ့၏ - ဟု ဤသို့လျှင် အောက်အောက်သော ဈာန်ထက် အထက်အထက်သော ဈာန်၏ ဥပစာရသမာဓိ အခိုက်၌လည်း သာလွန်၍ နူးညံ့မှုကို အလိုရှိတော်မူကြကုန်၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၁-၂၆၇။)

ခပ်သိမ်းသော မထေရ်မြတ်တို့၏ တူညီသောဝါဒ

သို့သော်လည်း ခပ်သိမ်းကုန်သော ဒီဃဘာဏက သံယုတ္တဘာဏက မဇ္ဈိမဘာဏကတို့၏ အလိုအားဖြင့် အသာသ-ပသာသကို မသိမ်းဆည်းရသေးမီ ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားမယူရသေးမီ အချိန်ကာလ၌ ဖြစ်ပေါ်နေသော အသာသ-ပသာသဟူသော ကာယသင်္ခါရသည် အသာသ-ပသာသကို သိမ်းဆည်းပြီးရာ ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြား ယူပြီးရာအခါ၌ ငြိမ်းသွားသည်သာတည်း။ အသာသ-ပသာသကို သိမ်းဆည်းပြီးရာ ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူပြီးရာ အချိန်ကာလ၌ ဖြစ်ပေါ် နေသော အသာသ-ပသာသဟူသော ကာယသင်္ခါရသည် ပထမဈာန်၏ ဥပစာရ သမာဓိအခိုက်၌ ငြိမ်းသွားသည်သာတည်း။

ပထမဈာန်၏ ဥပစာရသမာဓိအခိုက်၌ ဖြစ်ပေါ်နေသော ကာယသင်္ခါရသည် ပထမဈာန်အခိုက်၌ ငြိမ်း သွားသည်သာတည်း။

ပထမဈာန်အခိုက်၌ ဖြစ်ပေါ်နေသော ကာယသင်္ခါရသည် ဒုတိယဈာန်၏ ဥပစာရသမာဓိ အခိုက်၌ ငြိမ်းသွားသည်သာတည်း။

ဒုတိယဈာန်၏ ဥပစာရသမာဓိ အခိုက်၌ ဖြစ်ပေါ်နေသော ကာယသင်္ခါရသည် ဒုတိယဈာန် အခိုက်၌ ငြိမ်းသွားသည်သာတည်း။

ဒုတိယဈာန်အခိုက်၌ ဖြစ်ပေါ်နေသော ကာယသင်္ခါရသည် တတိယဈာန်၏ ဥပစာရသမာဓိ အခိုက်၌ ငြိမ်းသွားသည်သာတည်း။

တတိယဈာန်၏ ဥပစာရသမာဓိအခိုက်၌ ဖြစ်ပေါ်နေသော ကာယသင်္ခါရသည် တတိယဈာန် အခိုက်၌ ငြိမ်းသွားသည်သာတည်း။

တတိယဈာန် အခိုက်၌ ဖြစ်ပေါ်နေသော ကာယသင်္ခါရသည် စတုတ္ထဈာန်၏ ဥပစာရသမာဓိ အခိုက်၌ ငြိမ်းသွားသည်သာတည်း။

စတုတ္ထဈာန်၏ ဥပစာရသမာဓိအခိုက်၌ ဖြစ်ပေါ်နေသော ကာယသင်္ခါရသည် စတုတ္ထဈာန် အခိုက်၌ ငြိမ်းသွားသည်သာတည်း။ ဤကား ရှေးဦးစွာ သမထဘာဝနာပိုင်း၌ အသာသ-ပသာသ = ကာယသင်္ခါရ၏ အဆင့်ဆင့် ငြိမ်းပုံတည်း။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၁-၂၆၇။)

ဝိပဿနာပိုင်း၌ အဆင့်ဆင့် ငြိမ်းပုံ

တစ်ဖန် ဝိပဿနာပိုင်း၌လည်း ဝင်သက်လေ ထွက်သက်လေတို့၏ အဆင့်ဆင့် ရုန့်ရင်းကြမ်းတမ်းရာမှ တစ်ဆင့်ပြီး တစ်ဆင့် သိမ်မွေ့နူးညံ့၍ သွားပုံတို့ကိုလည်း ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂအဋ္ဌကထာတွင် ဆက်လက်၍ ဖော်ပြထား၏။ ဤဖော်ပြချက်ကား အာနာပါနအလုပ်စခန်းနှင့် ပတ်သက်၍ သမထမှ ဝိပဿနာသို့ ကူးသွားပုံလည်း ဖြစ်ပေသည်။

တဖြည်းဖြည်း သုခုမ ဖြစ်သွားပုံလည်း ဖြစ်ပေသည်။

၁။ ဝိပဿနာပိုင်း၌ကား အဿာသပဿာသကမ္မိက = ဝင်သက်လေ ထွက်သက်လေ အတွင်း၌ တည်ရှိသော ရုပ်တရားကစ၍ သိမ်းဆည်းလိုသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ရုပ်တရားကို အဦးမူ၍ သိမ်းဆည်းလိုလတ်သော် မဟာဘုတ်ဓာတ်ကြီးလေးပါးတို့ကို မသိမ်းဆည်းရသေးမီ ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားမယူရသေးမီ အချိန်ကာလ၌ ဖြစ်ပေါ်နေသော အဿာသ-ပဿာသဟူသော ကာယသင်္ခါရသည် ရုန့်ရင်းကြမ်းတမ်း၏။ မဟာဘုတ် ဓာတ်ကြီးလေးပါးတို့ကို သိမ်းဆည်းနေသော ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူသော အချိန်ကာလ၌ ဖြစ်ပေါ်နေသော အဿာသပဿာသ ကာယသင်္ခါရကား သိမ်မွေ့နူးညံ့ပေ၏။ [စတုဓာတုမုခေန ဝိပဿနာဘိနိဝေသံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ = ဓာတ်ကြီးလေးပါးကို အဦးမူသဖြင့် ဝိပဿနာဉာဏ်၏ အရှုခံ အာရုံဖြစ်သော ရုပ်-နာမ် ကြောင်း-ကျိုး = သင်္ခါရတရားတို့ကို နှလုံးသွင်း ရှုပွားခြင်းကို ရည်ရွယ်တော်မူ၍ ဤမဟာဘုတ် ဓာတ်ကြီးလေးပါးတို့ကို သိမ်းဆည်းနေသော ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူနေသော အချိန်အခါကာလ၌ ဖြစ်ပေါ်နေသော အဿာသပဿာသ ကာယသင်္ခါရကား သိမ်မွေ့နူးညံ့ပေ၏ - ဟု အဋ္ဌကထာဆရာတော် မိန့်ဆိုတော်မူခြင်း ဖြစ်ပေသည်။ (မဟာဋီ-၁-၃၂၄။)]

၂။ ထိုကာယသင်္ခါရသည်လည်း ရုန့်ရင်းသေး၏။ ဥပါဒါရုပ်တို့ကို သိမ်းဆည်းရာ အချိန်ကာလ၌ ဖြစ်သော ကာယသင်္ခါရသည်ကား ပို၍ နူးညံ့သိမ်မွေ့၏။

၃။ ထိုကာယသင်္ခါရသည်လည်း ရုန့်ရင်းသေး၏။ ရုပ်တရားအားလုံးကို ခြုံငုံ၍ သိမ်းဆည်းရာ အချိန်ကာလ၌ ဖြစ်ပေါ်နေသော ကာယသင်္ခါရကား ပို၍ နူးညံ့သိမ်မွေ့၏။ (ဘာဝနာယ ဥပရူပရိ ပဏီတဘာဝတော = ဘာဝနာ၏ တစ်ဆင့်ထက် တစ်ဆင့် အဆင့်ဆင့် မြင့်မြတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်တည်း။ မဟာဋီ-၁-၃၂၄။)

၄။ ထိုကာယသင်္ခါရသည်လည်း ရုန့်ရင်းသေး၏။ နာမ်တရားကို သိမ်းဆည်းရာ အချိန်ကာလ၌ ဖြစ်ပေါ်နေသော ကာယသင်္ခါရကား ပို၍ နူးညံ့သိမ်မွေ့၏။

၅။ ထိုကာယသင်္ခါရသည်လည်း ရုန့်ရင်းသေး၏။ ရုပ်နာမ်ကို သိမ်းဆည်းရာ အချိန်အခါကာလ၌ ဖြစ်ပေါ်နေသော ကာယသင်္ခါရကား ပို၍ နူးညံ့သိမ်မွေ့၏။

၆။ ထိုကာယသင်္ခါရသည်လည်း ရုန့်ရင်းသေး၏။ ရုပ်နာမ်တို့၏ အကြောင်းတရားတို့ကို သိမ်းဆည်းရာ အချိန်အခါ ကာလ၌ ဖြစ်ပေါ်နေသော ကာယသင်္ခါရကား ပို၍ နူးညံ့သိမ်မွေ့၏။

၇။ ထိုကာယသင်္ခါရသည်လည်း ရုန့်ရင်းသေး၏။ အကြောင်းတရားနှင့် တကွသော နာမ်-ရုပ်တို့ကို သိမ်းဆည်းရာ ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူရာ အချိန်အခါကာလ၌ ဖြစ်ပေါ်၍နေသော ကာယသင်္ခါရကား ပို၍ နူးညံ့သိမ်မွေ့၏။

၈။ ထိုကာယသင်္ခါရသည်လည်း ရုန့်ရင်းသေး၏။ အကြောင်းတရားနှင့် တကွသော ယင်း နာမ်-ရုပ်တို့၏ အနိစ္စအခြင်းအရာ ဒုက္ခအခြင်းအရာ အနတ္တအခြင်းအရာဟူသော သာမညလက္ခဏာကို အာရုံပြု၍ အနိစ္စ-ဒုက္ခ-အနတ္တ လက္ခဏာရေးသုံးတန် တစ်လှည့်စီတင်ကာ ရှုပွားသုံးသပ်နေသော ဝိပဿနာဉာဏ်ပိုင်း၌ ပို၍ နူးညံ့သိမ်မွေ့၏။ (အတိတ်-အနာဂတ်-ပစ္စုပ္ပန်-အဇ္ဈတ္တ-ဗဟိဒ္ဓ-ဩဠာရိက = အကြမ်း၊ သုခုမ = အနု၊ ဟိန = အယုတ်၊ ပဏီတ = အမြတ်၊ ဒုရ = အဝေး၊ သန္တိက = အနီးဟူသော တစ်ဆယ့်တစ်မျိုးသော အခြင်းအရာအားဖြင့် တည်နေသော ခန္ဓာငါးပါး (= ရုပ်တရား-နာမ်တရား) တို့ကို အုပ်စုအလိုက် ပေါင်းစုခြုံငုံ၍ လက္ခဏာရေးသုံးတန် တစ်လှည့်စီ တင်လျက် ရှုပွားသုံးသပ်နေသော ကလာပသမ္မသနပိုင်းကို ရည်ညွှန်းထားပေသည်။)

၉။ ထိုကာယသင်္ခါရသည်လည်း ရုန့်ရင်းသေး၏။ အားနည်းသော ဒုဗ္ဗလ ဝိပဿနာဟု ခေါ်ဆိုအပ်သော ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ် ဘင်္ဂဉာဏ် ဘယဉာဏ် အာဒိနဝဉာဏ်ပိုင်း၌ ပို၍ နူးညံ့သိမ်မွေ့၏။

၁၀။ ထိုကာယသင်္ခါရသည်လည်း ရုန့်ရင်းသေး၏။ အားကောင်းသော ဗလဝိပဿနာဟု ခေါ်ဆိုအပ်သော နိဗ္ဗိဒါနုပဿနာဉာဏ်စသော အထက်ပိုင်း ဝိပဿနာဉာဏ်များအခိုက်၌ ပို၍ နူးညံ့သိမ်မွေ့၏။

ထိုဝိပဿနာပိုင်း၌ ရှေးသမထပိုင်း၌ ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော နည်းအတိုင်းသာလျှင် ရှေးရှေးဖြစ်သော ကာယသင်္ခါရ၏ နောက်နောက်ဖြစ်သော ကာယသင်္ခါရ ဖြစ်ပေါ်လာသောအခါ အဆင့်ဆင့် ငြိမ်းအေးမှုကို သိရှိပါလေ။

ဤဆိုခဲ့ပြီးသည်အတိုင်း သမထပိုင်း ဝိပဿနာပိုင်းတို့၌ ကာယသင်္ခါရ၏ ဩဠာရိက သုခုမ = ရုန့်ရင်းပုံ သိမ်မွေ့နူးညံ့ပုံကိုလည်းကောင်း၊ ပဿဒ္ဓိ = ငြိမ်းပုံကိုလည်းကောင်း သိရှိပါလေ။

(ဝိသုဒ္ဓိ-၁-၂၆၆-၂၆၈။ မဟာဋီ-၁-၃၂၃-၃၂၄။)

ပဋိသန္တိဒါမဂ် ပါဠိတော်၏ ရှင်းလင်းချက်

ပဋိသန္တိဒါမဂ် ပါဠိတော်၌လည်း ပဿန္တယဖြစ်ပုံကို အမေးအဖြေများ ပြုလုပ်လျက် အောက်ပါအတိုင်း ရှင်းလင်း ဟောကြားထားတော်မူပေသည်။ (ပဋိသံ-၁၈၃။)

ရုန့်ရင်းသော ကာယသင်္ခါရကို ငြိမ်းစေလျက် ဝင်သက်လေကို ရှုသွင်းအံ့ဟု အဘယ်သို့လျှင် အားထုတ်သနည်း၊ ရုန့်ရင်းသော ကာယသင်္ခါရကို ငြိမ်းစေလျက် ထွက်သက်လေကို ရှုထုတ်အံ့ဟု အဘယ်သို့လျှင် အားထုတ်သနည်း။

ကာယသင်္ခါရတို့ဟူသည် အဘယ်သည်တို့နည်း။

၁။ ရှည်သော ဝင်သက်လေတို့သည် ကိုယ်၌ ဖြစ်ကုန်၏။ [ကာယိကာတိ ရူပကာယေ ဘဝါ (ပဋိသံ-၄-၂-၁၁၃။ မဟာဋီ-၁-၃၂၄) = ကရဇကာယဟု ခေါ်ဆိုသော ဘူတရုပ်-ဥပါဒါရုပ် ဟူသော ရူပကာယ = ရုပ်တရားအပေါင်းကို မှီ၍ ဝင်သက်လေ (ထွက်သက်လေ)တို့သည် ဖြစ်ပေါ်လာကြကုန်၏ဟု ဆိုလိုသည်။] ထိုတရားတို့သည် (= ထိုဝင်သက်လေတို့သည်) ကိုယ်နှင့် (= ကရဇကာယခေါ် ရုပ်တရားအပေါင်းနှင့်) စပ်ကုန်သည်ဖြစ်၍ = ဆက်စပ်လျက် ဖြစ်နေကြကုန်သည်ဖြစ်၍ ထိုကရဇကာယသည် ပြုပြင်အပ်သောကြောင့် ကာယသင်္ခါရတို့ မည်ကုန်၏။ ထိုကာယသင်္ခါရတို့ကို ငြိမ်းစေသည်ဖြစ်၍ ချုပ်စေသည် ဖြစ်၍ ငြိမ်းခြင်းသို့ ရောက်စေသည် ဖြစ်၍ အားထုတ်၏။ (ရုန့်ရင်းသော ကာယသင်္ခါရကို အဆင့်ဆင့် နူးညံ့စေမှု ချုပ်စေမှုကို ဆိုလိုသည်။)

၂။ ရှည်သော ထွက်သက်လေတို့သည် ကိုယ်၌ (ကရဇကာယ ခေါ် ရုပ်တရားအပေါင်း၌ မှီ၍) ဖြစ်ကုန်၏။ ထိုတရားတို့သည် (= ထိုထွက်သက်လေတို့သည်) ကိုယ်နှင့် (= ကရဇကာယ ခေါ် ရုပ်တရားအပေါင်းနှင့်) စပ်ကုန်သည်ဖြစ်၍ = ဆက်စပ်လျက် ဖြစ်နေကြကုန်သည်ဖြစ်၍ ထိုကရဇကာယသည် ပြုပြင်အပ်သောကြောင့် ကာယသင်္ခါရတို့ မည်ကုန်၏။ ထိုကာယသင်္ခါရတို့ကို ငြိမ်းစေသည် ဖြစ်၍ ချုပ်စေသည် ဖြစ်၍ ငြိမ်းခြင်းသို့ ရောက်စေသည် ဖြစ်၍ အားထုတ်၏။

၃။ တိုသော ဝင်သက်လေတို့သည် ။ ပ ။

၄။ တိုသော ထွက်သက်လေတို့သည် ။ ပ ။

၅။ ဝင်သက်လေ၏ အစ-အလယ်-အဆုံး အကုန်လုံးကို ထင်ထင်ရှားရှား သိအောင် ပြုကျင့်၍ ထားအပ်ကုန်သော ဝင်သက်လေတို့သည် ။ ပ ။

၆။ ထွက်သက်လေ၏ အစ-အလယ်-အဆုံး အကုန်လုံးကို ထင်ထင်ရှားရှား သိအောင် ပြုကျင့်၍ ထားအပ်ကုန်သော ထွက်သက်လေတို့သည် ကိုယ်၌ (= ကရဇကာယ ခေါ် ရုပ်တရားအပေါင်း၌ မှီ၍) ဖြစ်ကုန်၏။ ထို

တရားတို့သည် (= အစ-အလယ်-အဆုံး အကုန်လုံးကို ထင်ထင်ရှားရှား သိအောင် ပြုကျင့်၍ ထားအပ်ကုန်သော ထွက်သက်လေတို့သည်) ကိုယ်နှင့် (= ကရုဏာယ ခေါ် ရုပ်တရား အပေါင်းနှင့်) စပ်ကုန်သည် ဖြစ်၍ = ဆက်စပ်လျက် ဖြစ်နေကြကုန်သည်ဖြစ်၍ ထိုကရုဏာယသည် ပြုပြင်အပ်သောကြောင့် ကာယသင်္ခါရတို့ မည်ကုန်၏၊ ထိုကာယသင်္ခါရတို့ကို ငြိမ်းစေသည်ဖြစ်၍ ချုပ်စေသည်ဖြစ်၍ ငြိမ်းခြင်းသို့ ရောက်စေသည်ဖြစ်၍ အားထုတ်၏။

အကြင်သို့ သဘောရှိကုန်သော ရုန့်ရင်းကုန်သော ကာယသင်္ခါရတို့ဖြင့် ကိုယ်ကို (= ရူပကာယကို) —

- ၁။ အာနမနာ = အကြင် နောက်မှ ရှေးရှု (= ရှေ့သို့) ညွတ်ခြင်းသည်၊
- ၂။ ဝိနမနာ = အကြင် နံပါး နှစ်ဖက်သို့ (= ဘေးနှစ်ဖက်သို့) ညွတ်ခြင်းသည်၊
- ၃။ သန္ဓမနာ = အကြင် ကောင်းစွာ ထက်ဝန်းကျင်သို့ ညွတ်ခြင်းသည် တစ်နည်း - လွန်စွာ ညွတ်ခြင်းသည်၊
- ၄။ ပဏမနာ = အကြင် ရှေ့မှ နောက်သို့ ညွတ်ခြင်းသည်၊
- ၅။ ဣဇ္ဇနာ = အကြင် စဉ်းငယ် ရှေးရှု လှုပ်ခြင်းသည်၊
- ၆။ ဖန္ဒနာ = အကြင် စဉ်းငယ် နံပါးသို့ လှုပ်ခြင်း (= တုန်ခြင်း)သည်၊
- ၇။ စလနာ = အကြင် စဉ်းငယ် ထက်ဝန်းကျင် လှုပ်ခြင်းသည်၊
- ၈။ ပကမ္မနာ = အကြင် စဉ်းငယ် နောက်သို့ လှုပ်ခြင်းသည် —

ရှိ၏။ ထိုသို့ သဘောရှိသော ရုန့်ရင်းသော ကာယသင်္ခါရကို ငြိမ်းစေလျက် ဝင်သက်လေကို ရှူသွင်းအံ့ဟု အားထုတ်၏။ ကျင့်၏။ ထိုသို့ သဘောရှိသော ရုန့်ရင်းသော ကာယသင်္ခါရကို ငြိမ်းစေလျက် ထွက်သက်လေကို ရှူထုတ်အံ့ဟု အားထုတ်၏။ ကျင့်၏။

အကြင်သို့ သဘောရှိကုန်သော ကာယသင်္ခါရတို့ဖြင့် ကိုယ်ကို —

- ၁။ အကြင် နောက်မှ ရှေးရှု (= ရှေ့သို့) မညွတ်ခြင်းသည်၊
- ၂။ အကြင် နံပါး နှစ်ဖက်သို့ မညွတ်ခြင်းသည်၊
- ၃။ အကြင် ကောင်းစွာ ထက်ဝန်းကျင်သို့ မညွတ်ခြင်းသည်၊
- ၄။ အကြင် ရှေ့မှ နောက်သို့ မညွတ်ခြင်းသည်၊
- ၅။ အကြင် စဉ်းငယ် ရှေးရှု မလှုပ်ခြင်းသည်၊
- ၆။ အကြင် စဉ်းငယ် နံပါးသို့ မလှုပ်ခြင်းသည်၊
- ၇။ အကြင် စဉ်းငယ် ထက်ဝန်းကျင် မလှုပ်ခြင်းသည်၊
- ၈။ အကြင် စဉ်းငယ် နောက်သို့ မလှုပ်ခြင်းသည် —

ရှိ၏။ ထိုသို့ သဘောရှိသော ငြိမ်သက်သော သိမ်မွေ့သော ကာယသင်္ခါရကို ငြိမ်းစေလျက် ဝင်သက်လေကို ရှူသွင်းအံ့ဟု အားထုတ်၏။ ကျင့်၏။ ထိုသို့သဘောရှိသော ငြိမ်သက်သော သိမ်မွေ့သော ကာယသင်္ခါရကို ငြိမ်းစေလျက် ထွက်သက်လေကို ရှူထုတ်အံ့ဟု အားထုတ်၏။ ကျင့်၏။

ဤဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော အပြားအားဖြင့် အလွန် နူးညံ့သိမ်မွေ့သော ကာယသင်္ခါရကို ငြိမ်းစေလျက် ဝင်သက်လေကို ရှူသွင်းအံ့ဟူ၍ အကယ်၍ အားထုတ်သည် ဖြစ်အံ့၊ ကျင့်သည်ဖြစ်အံ့၊ အလွန်နူးညံ့သိမ်မွေ့သော ကာယသင်္ခါရကို ငြိမ်းစေလျက် ထွက်သက်လေကို ရှူထုတ်အံ့ဟူ၍ အကယ်၍အားထုတ်သည် ဖြစ်အံ့၊ ကျင့်သည် ဖြစ်အံ့၊ ဤသို့ ဖြစ်သည်ရှိသော် —

- ၁။ ဝင်သက်လေ ထွက်သက်လေကို အာရုံမူသောအားဖြင့် ကပ်၍ သိသော ဘာဝနာစိတ်ကို ဖြစ်စေခြင်း ပွားစေခြင်းသည်လည်း မဖြစ်လေရာ။
- ၂။ ဘာဝနာစွမ်းအားကြောင့် သိမ်မွေ့နူးညံ့ကုန်သော ဝင်သက်လေ ထွက်သက်လေတို့၏ ချုပ်ငြိမ်းသွားခြင်းကြောင့် သိမ်မွေ့သော ဝင်သက်လေ ထွက်သက်လေတို့ကို ပွားစေခြင်း ဖြစ်စေခြင်းသည်လည်း မဖြစ်လေရာ။
- ၃။ ဝင်သက်လေ ထွက်သက်လေတို့၏ မရှိခြင်းကြောင့်ပင်လျှင် ထိုဝင်သက်လေ ထွက်သက်လေလျှင် အာရုံရှိသော ဘာဝနာစိတ်နှင့် ယှဉ်တွဲလျက်ရှိသော အာနာပါနဿတိကိုလည်း ပွားစေခြင်း ဖြစ်စေခြင်းသည် မဖြစ်လေရာ။
- ၄။ ထိုသို့ အာနာပါနလျှင် အာရုံရှိသော အာနာပါနဿတိ၏ မဖြစ်ခြင်းကြောင့်ပင်လျှင် ထိုအာနာပါနဿတိနှင့် ယှဉ်တွဲလျက်ရှိသော အာနာပါနဿတိသမာဓိကို ပွားစေခြင်း ဖြစ်စေခြင်းသည်လည်း မဖြစ်လေရာ။
- ၅။ ထိုအာနာပါနလျှင် အာရုံရှိသော ဈာန်သမာပတ်ကို ပညာရှိသူတော်ကောင်းတို့သည် ဝင်စားနိုင်သည်လည်း မဖြစ်လေကုန်ရာ။
- ၆။ ထိုသို့ မဝင်စားနိုင်ခြင်းကြောင့် ထိုအာနာပါနလျှင် အာရုံရှိသော ဈာန်သမာပတ်မှ ထသည်လည်း မဖြစ်လေကုန်ရာ။ —

ဤကား စောဒနာ စကားရပ်တည်း။

ဤသို့ ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော အခြင်းအရာအားဖြင့် ကာယသင်္ခါရကို ငြိမ်းစေလျက် ဝင်သက်လေကို ရှူသွင်းအံ့ဟု အကယ်၍ အားထုတ်သည်ဖြစ်အံ့၊ ကျင့်သည်ဖြစ်အံ့၊ ကာယသင်္ခါရကို ငြိမ်းစေလျက် ထွက်သက်လေကို ရှူထုတ်အံ့ဟု အကယ်၍ အားထုတ်သည် ဖြစ်အံ့၊ ကျင့်သည်ဖြစ်အံ့၊ ဤသို့ ရုန့်ရင်း ရုန့်ရင်းသော ကာယသင်္ခါရကို ငြိမ်းစေသည် ချုပ်စေသည် ဖြစ်လတ်သော် —

- ၁။ ဝင်သက်လေ ထွက်သက်လေကို အာရုံမူသောအားဖြင့် ကပ်၍သိသော ဘာဝနာစိတ်ကို ဖြစ်စေခြင်း ပွားစေခြင်းသည်လည်း ဖြစ်ပေရာ၏။
- ၂။ ဘာဝနာစွမ်းအားကြောင့် သိမ်မွေ့နူးညံ့ကုန်သော ဝင်သက်လေ ထွက်သက်လေတို့သည် ချုပ်ငြိမ်းသွားကုန်သော်လည်း ဝင်သက်လေ ထွက်သက်လေတို့ကို ပွားစေခြင်း ဖြစ်စေခြင်းသည်လည်း ဖြစ်ပေရာ၏။
- ၃။ အာနာပါနလျှင် အာရုံရှိသော ဘာဝနာစိတ်နှင့် ယှဉ်တွဲလျက်ရှိသော အာနာပါနဿတိကို ပွားစေခြင်း ဖြစ်စေခြင်းသည်လည်း ဖြစ်ပေရာ၏။
- ၄။ အာနာပါနလျှင် အာရုံရှိသော အာနာပါနဿတိနှင့် ယှဉ်တွဲလျက်ရှိသော အာနာပါနဿတိသမာဓိကို ပွားစေခြင်း ဖြစ်စေခြင်းသည်လည်း ဖြစ်ပေရာ၏။
- ၅။ သို့ဖြစ်ရကား ထိုအာနာပါနလျှင် အာရုံရှိသော ဈာန်သမာပတ်ကို ပညာရှိသူတော်ကောင်းတို့သည် ဝင်စားကြသည်မူလည်း ဖြစ်ပေကုန်ရာ၏။
- ၆။ ထိုသို့ ဝင်စားနိုင်သောကြောင့် ထိုအာနာပါနလျှင် အာရုံရှိသော ဈာန်သမာပတ်မှ ထနိုင်သည်မူလည်း ဖြစ်ပေကုန်ရာ၏။

ယခင် ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော ရုန့်ရင်း ရုန့်ရင်းသော ကာယသင်္ခါရကို ချုပ်ငြိမ်းစေလျက် နူးညံ့သိမ်မွေ့သည် ထက် အလွန်နူးညံ့သိမ်မွေ့သော ကာယသင်္ခါရကို ပွားစေသော ဘာဝနာအစီအရင်ကို အဘယ်ကဲ့သို့ မှတ်အပ် ပါသနည်းဟူမူ —

နှိုင်းခိုင်းဖွယ်ရာ လောကဥပမာအားဖြင့်ကား - ကြေးခွက်ကို ခေါက်အပ်သည်ရှိသော် ရှေးဦးစွာ ရုန့်ရင်း ကြမ်းတမ်းကုန်သော အသံတို့သည် ဖြစ်ပေါ်လာကုန်၏။ ရုန့်ရင်းကြမ်းတမ်းကုန်သော အသံတို့၏ အာရုံနိမိတ်ကို (ဤအသံကား ဤသို့ဟု) ကောင်းစွာ ယူထားအပ်ခြင်းကြောင့် ကောင်းစွာ နှလုံးသွင်းမိခြင်းကြောင့် ကောင်းစွာ စိတ်၌ မှတ်သားထားအပ်ပြီးသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ရုန့်ရင်းကြမ်းတမ်းကုန်သော အသံတို့သည် ချုပ်ကုန်သော် လည်း ထို့နောက် သိမ်မွေ့သေးငယ်သော အဆင့်ဆင့်မြည်သော အသံတို့သည် ဖြစ်ပေါ်လာကုန်၏။

သိမ်မွေ့သေးငယ်သော အဆင့်ဆင့်မြည်သော အသံတို့၏ အာရုံနိမိတ်ကို ကောင်းစွာ ယူထားအပ်ခြင်း ကြောင့် ကောင်းစွာ နှလုံးသွင်းမိခြင်းကြောင့် ကောင်းစွာ စိတ်၌ မှတ်သားထားအပ်ပြီးသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် သိမ်မွေ့သေးငယ်သော အဆင့်ဆင့်မြည်သော အသံသည် ချုပ်သွားသော်လည်း ထို့နောက် သိမ်မွေ့သော အသံ အာရုံနိမိတ်လျှင် အာရုံရှိသော စိတ်သည် ဖြစ်သကဲ့သို့ —

ဤဥပမာအတူသာလျှင် ရှေးဦးစွာ ရုန့်ရင်းကြမ်းတမ်းသော ဝင်သက်လေ ထွက်သက်လေတို့သည် ဖြစ် ကုန်၏။ ရုန့်ရင်းကြမ်းတမ်းသော ဝင်သက်လေ ထွက်သက်လေတို့၏ အာရုံနိမိတ်ကို ကောင်းစွာ ယူထားအပ်ခြင်း ကြောင့် ကောင်းစွာ နှလုံးသွင်းမိခြင်းကြောင့် ကောင်းစွာ စိတ်၌ မှတ်သားထားခြင်းကြောင့် ရုန့်ရင်းကြမ်းတမ်း သော ဝင်သက်လေ ထွက်သက်လေတို့သည် ချုပ်ကုန်သော်လည်း ထို့နောက် သိမ်မွေ့သော ဝင်သက်လေ ထွက် သက်လေတို့သည် ဖြစ်ပေါ်လာကုန်၏။

သိမ်မွေ့သေးငယ်ကုန်သော ဝင်သက်လေ ထွက်သက်လေတို့၏ အာရုံနိမိတ်ကို ကောင်းစွာ ယူထားအပ် ခြင်းကြောင့် ကောင်းစွာ နှလုံးသွင်းမိခြင်းကြောင့် ကောင်းစွာ စိတ်၌ မှတ်သားထားခြင်းကြောင့် သိမ်မွေ့ကုန်သော ဝင်သက်လေ ထွက်သက်လေတို့သည် ချုပ်ကုန်သော်လည်း ထို့နောက် သိမ်မွေ့သော ဝင်သက်လေ ထွက်သက် လေ အာရုံနိမိတ်လျှင် အာရုံရှိသော ဘာဝနာစိတ်သည် ဖြစ်ပေါ်နေ၏။ ပျံ့လွင့်ခြင်းသို့ မရောက်ရှိပေ။ ဤသို့ ဖြစ်လတ်သော် —

- ၁။ ဝင်သက်လေ ထွက်သက်လေကို အာရုံမူသောအားဖြင့် ကပ်၍ သိသော ဘာဝနာစိတ်ကို ဖြစ်စေခြင်း ပွားစေခြင်းသည်လည်း ဖြစ်၏။
- ၂။ ဘာဝနာစွမ်းအားကြောင့် သိမ်မွေ့နူးညံ့ကုန်သော ဝင်သက်လေ ထွက်သက်လေတို့သည် ချုပ်ငြိမ်းသွား ကုန်သော်လည်း ဝင်သက်လေ ထွက်သက်လေတို့ကို ပွားစေခြင်း ဖြစ်စေခြင်းသည်လည်း ဖြစ်၏။
- ၃။ အာနာပါနလျှင် အာရုံရှိသော အာနာပါနဿတိကို ပွားစေခြင်း ဖြစ်စေခြင်းသည်လည်း ဖြစ်၏။
- ၄။ အာနာပါနလျှင် အာရုံရှိသော အာနာပါနဿတိနှင့် ယှဉ်တွဲလျက်ရှိသော အာနာပါနဿတိသမာဓိကို ပွားစေခြင်း ဖြစ်စေခြင်းသည်လည်း ဖြစ်၏။
- ၅။ သို့ဖြစ်သောကြောင့် ထိုအာနာပါနလျှင် အာရုံရှိသောဈာန်သမာပတ်ကို ပညာရှိသူတော်ကောင်းတို့သည် ဝင်စားကြသည်မူလည်း ဖြစ်ကုန်၏။
- ၆။ ထိုသို့ ဝင်စားနိုင်ကုန်သောကြောင့် ထိုအာနာပါနလျှင် အာရုံရှိသော ဈာန်သမာပတ်မှ ထနိုင်သည်မူလည်း ဖြစ်ကုန်၏။

ပဿမ္ဘယံ ကာယသင်္ခါရံ = ကာယသင်္ခါရကို ငြိမ်းစေလျက် - ဟု ဤသို့ စသည်ဖြင့် ဟောကြားတော် မူအပ်သော ပါဠိတော်စကားရပ်၌ —

ဝင်သက်လေ ထွက်သက်လေတို့သည် (= အဿာသ-ပဿာသကာယ၊ ရူပကာယ၊ နာမကာယတို့သည်) ကာယ မည်၏။ သတိသည် ထို အဿာသပဿာသကာယ (ရူပကာယ၊ နာမကာယ) ဟူသော အာရုံသို့ ကပ်၍ တည်တတ်သောကြောင့် ဥပဋ္ဌာန မည်၏။ ထိုကာယကို အဖန်တလဲလဲ ရှုတတ်သော ပညာသည် ဉာဏ် မည်၏။

ကာယသည် သတိ၏ ကပ်၍ တည်ရာဖြစ်သောကြောင့် ဥပဋ္ဌာန မည်၏။ သတိ မမည်။ သတိသည် (သုံးမျိုးသော ကာယဟူသော) အာရုံသို့ ကပ်၍ တည်တတ်သောကြောင့် ဥပဋ္ဌာနလည်း မည်၏။ အာရုံကို အမှတ် ရတတ်သောကြောင့် သတိလည်း မည်၏။ ထိုသတိဖြင့် ထိုဉာဏ်ဖြင့် ထိုသုံးမျိုးသော ကာယကို အဖန်ဖန် ရှု၏။ ထို့ကြောင့် ကာယေ ကာယာနုပဿနာ သတိပဋ္ဌာနဘာဝနာဟု ဆိုအပ်၏။ (ပဋိသံ-၁၈၃-၁၈၄။)

ထပ်မံ ရှင်းလင်းချက်များ

ဘာဝနာဝိသုဒ္ဓိယာ ကာယသင်္ခါရေ ပဿမ္မမာနေပိ ဩဠာရိကံ ကာယသင်္ခါရံ ပဿမ္မမိတိ ယောဂီနော အာဘောဂေ သတိံ တေနာဒရေန အတိဝိယ ပဿမ္မတိ။ အနုပဋ္ဌဟန္တမ္ပိ သုခမံ သုအာနယံ ဟောတိ။
(ပဋိသံ-၄-၂-၁၁၅။)

အာနာပါနဘာဝနာလုပ်ငန်းရပ်ကို ရှင်တော်ဘုရား ညွှန်ကြားပြသ ဆိုဆုံးမထားတော်မူသည့်အတိုင်း —

- ၁။ အရှည်ကို သိအောင်၊
- ၂။ အတိုကို သိအောင်၊
- ၃။ အစ-အလယ်-အဆုံး အကုန်လုံးကို သိအောင်၊
- ၄။ အာနာပါန ချုပ်ငြိမ်းအောင် —

ဤသို့ အဆင့်ဆင့်ကျင့်ခဲ့သော် ဘာဝနာ၏ စင်ကြယ်မှုကြောင့် ဝင်သက်လေ ထွက်သက်လေ ဟူသော ကာယသင်္ခါရသည် ချုပ်ငြိမ်းသွားသော်လည်း ရုန့်ရင်းကြမ်းတမ်းသော ကာယသင်္ခါရကို ငြိမ်းစေအံ့ဟု ယောဂါ ဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ အာဘောဂ = နှလုံးသွင်းမှု ရှိခဲ့သော် ထိုရိုသေလေးစားမှုကြောင့် ကာယသင်္ခါရသည် အလွန်လျှင် ငြိမ်သက်သွား၏။ ရုန့်ရင်းသော ကာယသင်္ခါရသည် အသိဉာဏ်ဝ၌ မထင်မြင်လာသော်လည်း သိမ်မွေ့နူးညံ့ သော ကာယသင်္ခါရကို ကောင်းစွာ ဆောင်ထားနိုင်၏။ (ပဋိသံ-၄-၂-၁၁၅။)

ဘာဝနာပြစ်ပုံ = ကောင်းစွာ ဆောင်ထားနိုင်ပုံ

ပဘာဝနာ ဟောတီတိ ယဒိပိ ဩဠာရိကာ ကာယသင်္ခါရာ ပဋိပ္ပဿမ္မန္တိ၊ သုခမာ ပန အတ္ထေဝါတိ အနုက္ကမေန ပရမသုခမဘာဝပုတ္တဿ ဝသေန နိမိတ္တုပ္ပတ္တိယာ အာနာပါနဿတိယာ အာနာပါနဿတိသမာဓိဿ စ ပဘာဝနာ ဣဇ္ဈတေဝါတိ အဓိပ္ပာယော။ (မဟာဋီ-၁-၃၂၆။)

အဿာသပဿာသေ နိဿာယ ဥပ္ပန္နနိမိတ္တမ္ပေတ္တ အဿာသပဿာသသမညမေဝ ဝုတ္တံ။
(မဟာဋီ-၁-၃၁၉။)

= ဝင်သက်လေ ထွက်သက်လေတို့သည် ချုပ်ငြိမ်းသွားခဲ့သော် အာနာပါနဘာဝနာကို ပွားများအားထုတ်ခြင်း လုပ်ငန်းရပ်သည် မည်သို့ မည်ပုံ ဖြစ်နိုင်ပါတော့အံ့နည်းဟူမူ — ရုန့်ရင်းကြမ်းတမ်းကုန်သော ဝင်သက်လေ ထွက်သက်လေဟူသော ကာယသင်္ခါရတို့သည် အကယ်၍ကား ငြိမ်းသွားကြကုန်၏။ သို့သော်လည်း သိမ်မွေ့

နူးညံ့ကြကုန်သော ကာယသင်္ခါရတို့ကား ရှိကြကုန်သည်သာလျှင် ဖြစ်ပေသည်။ ထို့ကြောင့် အစဉ်သဖြင့် နူးညံ့သိမ်မွေ့သည်ထက် အလွန်နူးညံ့သိမ်မွေ့သည်၏ အဖြစ်သို့ ရောက်ရှိသွားသော ဝင်သက်လေ ထွက်သက်လေ ဟူသော ကာယသင်္ခါရ၏ အစွမ်းဖြင့် (ဝါဂွမ်းစိုင့်ကဲ့သို့ ဖြူဖွေးနေသော ဥဂ္ဂဟနိမိတ်) သောက်ရှူးကြယ်ကဲ့သို့ အလွန်ကြည်လင်တောက်ပနေသော ပဋိဘာဂနိမိတ် ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းကြောင့် ဘာဝနာစိတ်သည် ပကတိသော ဝင်သက်လေ ထွက်သက်လေ အာရုံမှ နစ်၍ (ဥဂ္ဂဟနိမိတ်) ပဋိဘာဂနိမိတ်ဟူသော အာနာပါနနိမိတ်ကို အာရုံမူသဖြင့် အာရုံပြုနေသဖြင့် အာနာပါနလျှင် အာရုံရှိသော အာနာပါနဿတိ၏လည်းကောင်း၊ အာနာပါနလျှင် အာရုံရှိသော အာနာပါနဿတိနှင့် ယှဉ်တွဲလျက်ရှိသော အာနာပါနဿတိသမာဓိ၏လည်းကောင်း ပွားစေခြင်း ဘာဝနာလုပ်ငန်းရပ်သည် ပြည့်စုံသည်သာလျှင် ဖြစ်ပေသည်။ (မဟာဋီ-၁-၃၂၆။)

ဤဋီကာဆရာတော်၏ မိန့်ကြားတော်မူသော စကားများအရ — အာနာပါနအာရုံသည် အလွန်အလွန် သိမ်မွေ့နူးညံ့၍ နောက်ဆုံး ချုပ်ငြိမ်းသွားသော်လည်း အာနာပါနဘာဝနာလုပ်ငန်းရပ်မှာ ဆက်လက်၍ တည်ရှိလျက်သာ ရှိသည်ဟု မှတ်ပါ။ အကြောင်းမူ ဝင်သက်လေ ထွက်သက်လေတို့သည် အလွန်အလွန် သိမ်မွေ့နူးညံ့လာချိန်၌ (ဥဂ္ဂဟနိမိတ်) ပဋိဘာဂနိမိတ်သည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ထိုအခါ ဘာဝနာစိတ်သည် ပကတိသော အဿာသ ပဿာသကို အာရုံမမူတော့ပဲ (ဥဂ္ဂဟနိမိတ်) ပဋိဘာဂနိမိတ်ကို အာရုံမူသွား၏။ ထိုပဋိဘာဂနိမိတ်ကို အာရုံမူ၍ ဘာဝနာသမာဓိကို ဆက်လက် ထူထောင်ခဲ့သော် ပထမဈာန်သမာဓိ ဒုတိယဈာန်သမာဓိ တတိယဈာန်သမာဓိ စတုတ္ထဈာန်သမာဓိများ အစဉ်အတိုင်း ဖြစ်ပေါ်လာကာ စတုတ္ထဈာန်သမာဓိ အခိုက်သို့ ရောက်ရှိလာလတ်သော် ပကတိသော ဝင်သက်လေ ထွက်သက်လေတို့သည် လုံးဝ ချုပ်ငြိမ်းသွားကြပေကုန်သည်။ သို့သော် အာနာပါနပဋိဘာဂနိမိတ်ကား ပျောက်ပျက်၍ မသွားဘဲ ထင်ရှားရှိမြဲ ရှိနေသည်သာ ဖြစ်သည်။ ထို အာနာပါနပဋိဘာဂနိမိတ်ကို ဘာဝနာစိတ်သည် ဆက်လက် အာရုံမူနေရသဖြင့် အာနာပါနဿတိနှင့် အာနာပါနဿတိသမာဓိဘာဝနာတို့ကို ပွားများအားထုတ်မှု ဘာဝနာလုပ်ငန်းရပ်သည် ပြည့်စုံနေသည်သာ ဖြစ်ပေသည်ဟု မှတ်ပါ။ သို့အတွက် အာနာပါနဘာဝနာလုပ်ငန်းရပ်ကို ပွားများအားထုတ်ရာဝယ် ပကတိသော အဿာသပဿာသသည် ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ အသိဉာဏ်၌ မထင်လာ မမြင်လာသော်လည်း ပကတိသော အဿာသပဿာသကို အမှီပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာသော ပဋိဘာဂနိမိတ်သည်လည်း အဿာသပဿာသ အမည်ရသည်သာ ဖြစ်သောကြောင့် ထိုပဋိဘာဂနိမိတ်ဟူသော အဿာသပဿာသကား အလွန်နူးညံ့သိမ်မွေ့ရကား သုခမံ သုအာနယံ ဟောတိ = အလွန် နူးညံ့သိမ်မွေ့သော အဿာသပဿာသကား အာနာပါနဘာဝနာလုပ်ငန်းရပ်ကို တန့်ရပ်မသွားအောင် ဆက်လက်၍ ကောင်းစွာ ဆောင်ထားနိုင်သည်ဟု ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ်အဋ္ဌကထာက မိန့်ဆိုခြင်း ဖြစ်ပေသည်။ (ပဋိသံ-ဋ-၂-၁၁၅။)

ရိုသေလေးစားစွာ လိုက်နာရမည်

အသင်ယောဂီသူတော်ကောင်းသည် အာနာပါနစတုတ္ထဈာန်သမာဓိကို ဝိပဿနာ၏ အခြေပါဒက ပြု၍ ဝိပဿနာသို့ ကူးလိုခဲ့သော် ရှေးဦးစွာ အာနာပါနစတုတ္ထဈာန်သမာဓိကို ထူထောင်ရမည် ဖြစ်သည်။ ထိုသို့ သမာဓိထူထောင်ရာ၌ အထက်ပါ ပါဠိတော် အဋ္ဌကထာ ဋီကာ အဆိုအမိန့်များကား ဦးထိပ်ရွက် ပန်ဆင်လျက် ရိုသေလေးစားစွာ လိုက်နာရမည့် စည်းကမ်းဥပဒေသများပင် ဖြစ်ကြပေသည်။ ဤစည်းကမ်း ဥပဒေသများအရ ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် အာနာပါနကမ္မဋ္ဌာန်းကို ပွားများအားထုတ်ရာ၌ ဝင်သက်လေ ထွက်သက်လေကို အထူးဂရုပြု၍ နူးညံ့သိမ်မွေ့အောင်ကား ကျင့်ရမည် ဖြစ်၏။ ရုန့်ရင်းကြမ်းတမ်းအောင်ကား အထူးပြုပြင်၍ မကျင့်ကောင်းဟု ခိုင်မြဲစွာ မှတ်သားပါလေ။

ဘာဝနာလုပ်ငန်းခွင် အဆင့်ဆင့်

ဤအာနာပါနကမ္မဋ္ဌာန်းကို ဘုရားရှင် ဟောကြားပြသ ဆိုဆုံးမတော်မူသည့်အတိုင်း —

- ၁။ ဝင်သက်လေ-ထွက်သက်လေ၏ အရှည်ကို သိအောင်၊
- ၂။ ဝင်သက်လေ-ထွက်သက်လေ၏ အတိုကို သိအောင်၊
- ၃။ ဝင်သက်လေ-ထွက်သက်လေ၏ အစ-အလယ်-အဆုံး အကုန်လုံးကို ထင်ထင်ရှားရှား သိအောင် = အရှည်၌ ဖြစ်စေ အတို၌ဖြစ်စေ အစ-အလယ်-အဆုံး အကုန်လုံး၌ သတိမြဲအောင်၊
- ၄။ ဝင်သက်လေ-ထွက်သက်လေကို အဆင့်ဆင့် သိမ်မွေ့သည်ထက် ပို၍ သိမ်မွေ့အောင် —

နှလုံးသွင်း ရှုပွားနေသော ယောဂါဝစရ ရဟန်းအချို့၏ သန္တာန်ဝယ် မကြာမြင့်မီ အချိန်ကာလအတွင်း မှာပင် အာနာပါန (ဥဂ္ဂဟနိမိတ်) ပဋိဘာဂနိမိတ်သည်လည်း ဖြစ်ပေါ်လာတတ်၏။ ဝိတက် ဝိစာရ ဝီတိ သုခ ဧကဂ္ဂတာ ဟူသော ဈာန်အင်္ဂါတို့ဖြင့် တန်ဆာဆင်ထားအပ်သော အပ္ပနာဈာန်ဟု ခေါ်ဆိုအပ်သော သမာဓိ သည်လည်း ပြီးစီးပြည့်စုံလာတတ်၏။

အချို့သော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်အား ရေတွက်ခြင်း ဂဏနာနည်း၏ အစွမ်းဖြင့်သာလျှင် ဝင်သက်လေ-ထွက်သက်လေကို နှလုံးသွင်းရာ အချိန်ကာလမှ စ၍ အစဉ်သဖြင့် ကျင့်လာရာ ရုန့်ရင်းသော ဝင်သက်လေ ထွက်သက်လေတို့၏ ချုပ်ငြိမ်းခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့် ကိုယ်၏ ပူပန်မှုသည် ငြိမ်းအေးလတ်သော် ကိုယ်သည်လည်း ကောင်း၊ စိတ်သည်လည်းကောင်း ပေါ့ပေါ့ပါးပါး ဖြစ်လာ၏။ ခန္ဓာကိုယ်သည် ကောင်းကင်၌ ခုန်လွှားပျံတက် အံ့သော အခြင်းအရာသို့ ရောက်ရှိနေသကဲ့သို့ ဖြစ်လာတတ်၏။

လောကဥပမာအားဖြင့်ကား — အချို့ပင်ပန်းသော ကိုယ် ရှိသသူသည် ခုတင်ညောင်စောင်းထက်၌ လည်းကောင်း၊ အင်းပျဉ် ကုလားထိုင်၌လည်းကောင်း ထိုင်နေစဉ် ခုတင်ညောင်စောင်း အင်းပျဉ် ကုလားထိုင်သည် ကြိုးပြားအခင်း ပျဉ်ပြားအခင်း စသည်တို့၏ အောက်သို့ ဆွဲသဖြင့် ညွတ်နေတတ်၏။ ကြိမ်မျက်ကွက် ကြိမ်ယက် ကြာပွင့် စသည်တို့၏ ထိစပ်နေသော အရာဌာနစသည်တို့၌ ကျိတ်ကျိတ်အသံ မြည်တတ်၏။ အိပ်ရာခင်းသည် ကိုယ် တင်ပါး တတောင်ဆစ် စသည်တို့၏ တွေ့ထိဆက်စပ်မိရာ အရပ်တို့၌ တွန့်လိပ်နေတတ်၏။

အချို့သော မပင်ပန်းသော ကိုယ် ရှိသသူသည် ခုတင်ညောင်စောင်းထက်၌လည်းကောင်း၊ အင်းပျဉ် ကုလားထိုင်၌လည်းကောင်း ထိုင်နေစဉ် ခုတင်ညောင်စောင်း၊ ကုလားထိုင်အင်းပျဉ်သည် မညွတ်၊ ကျိတ်ကျိတ် အသံမမြည်၊ အိပ်ရာခင်းသည် ကိုယ်တင်ပါး တတောင်ဆစ် စသည်တို့၏ တွေ့ထိ ဆက်စပ်မိရာ အရပ်တို့၌ တွန့်လိပ်မှု မရှိသကဲ့သို့ ခုတင်ညောင်စောင်း အင်းပျဉ် ကုလားထိုင်သည် လဲဝါဝွမ်းဖြင့် ပြည့်နေသကဲ့သို့ ဖြစ်တတ်၏။ အကြောင်းမူ မပင်ပန်းသော ကိုယ်သည် ပေါ့ပေါ့ပါးပါး ဖြစ်နေတတ်၏။ ထိုကြောင့် လဲဝါဝွမ်းဖြင့် ပြည့်နေသကဲ့သို့ ဖြစ်နေပေ၏။

ဤဥပမာအတူပင်လျှင် ရေတွက်ခြင်း ဂဏနာနည်း၏ အစွမ်းဖြင့် ဝင်သက်လေ ထွက်သက်လေကို နှလုံး သွင်းရာ အချိန်ကာလမှစ၍ အစဉ်သဖြင့် အာနာပါနလုပ်ငန်းခွင်ကို ကျင့်ကြံ ကြိုးကုတ် ပွားများ အားထုတ်၍ လာရာ ရုန့်ရင်းသော ဝင်သက်လေ ထွက်သက်လေတို့၏ ချုပ်ငြိမ်းခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့် ကိုယ်၏ ပူပန်မှုသည် ငြိမ်းအေးလတ်သော် ကိုယ်သည်လည်းကောင်း၊ စိတ်သည်လည်းကောင်း ပေါ့ပေါ့ပါးပါး ဖြစ်လာ၏။ ခန္ဓာကိုယ် သည် ကောင်းကင်၌ ခုန်လွှားပျံတက်အံ့သော အခြင်းအရာသို့ ရောက်ရှိနေသကဲ့သို့ ဖြစ်လာတတ်၏။

(ဝိသုဒ္ဓိ-၁-၂၇၄။)

သတိပြုရမည့် အချက်တစ်ရပ်

ဤအဆင့်သို့ ရောက်ရှိလာသော အချို့သော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် တရားထိုင်နေသော မိမိ ခန္ဓာကိုယ်က ကောင်းကင်သို့ ပျံတက်သလို ဖြစ်နေသဖြင့် စိတ်များ အထူးလှုပ်ရှား လာတတ်ကြကုန်၏။ ထို စိတ်လှုပ်ရှားမှုကား ဝင်သက်လေ ထွက်သက်လေဟူသော မိမိရှုပွားနေသည့် ဘာဝနာအာရုံမှ စိတ်ပျံ့လွင့်သွားမှု ဥဒ္ဓစ္စတစ်မျိုး ဖြစ်သဖြင့် သမာဓိ၏ ဘေးအန္တရာယ်တစ်ခုပင် ဖြစ်၏။ ရရှိပြီး သမာဓိမှ လျှောကျသွားတတ်၏။ အချို့ပုဂ္ဂိုလ်တို့၌ ပုခက်စီးနေရသကဲ့သို့ ဒန်းစီးနေရသကဲ့သို့ ရင်ထဲတွင် ပီတိလှိုင်းများ ထကာ တသိမ့်သိမ့် ဖြစ် နေတတ်ကြပြန်၏။ ထိုအခါမျိုးတွင် ပီတိသမ္မောဇ္ဈင်တရားက အားကောင်းနေသဖြင့် ပဿဒ္ဓိ-သမာဓိ-ဥပေက္ခာ သမ္မောဇ္ဈင်များကို ပွားများပေးရ၏။ မိမိ မူလရှုပွားနေသော ဝင်သက်လေ ထွက်သက်လေ အာရုံ၌သာလျှင် ဘာဝနာစိတ်ကို ငြိမ်ဝပ်စွာ ကပ်၍ တည်နေအောင် ကြိုးစားပါ။ ဤကဲ့သို့သော အချိန်အခါမျိုး၌ ပဿဒ္ဓိ-သမာဓိ- ဥပေက္ခာ သမ္မောဇ္ဈင်များ အထူး အားကောင်းဖို့ လိုအပ်ပေသည်။

- ၁။ စိတ် အေးအေးချမ်းချမ်းဖြင့် ဝင်သက်လေ-ထွက်သက်လေ အာရုံကိုသာ ရှုနေပါက ပဿဒ္ဓိသမ္မောဇ္ဈင် အားကောင်းလာမည် ဖြစ်၏။
- ၂။ ဝင်သက်လေ ထွက်သက်လေ အာရုံ၌သာလျှင် ဘာဝနာစိတ်သည် ကျောက်ဖျာကြီးတစ်ခုကို ရေထဲ၌ ချထားလိုက်ဘိသို့ ငြိမ်ဝပ်စွာ ကပ်၍ တည်နေပါက သမာဓိသမ္မောဇ္ဈင် အားကောင်းလာမည် ဖြစ်၏။
- ၃။ ထိုအခါတွင် ပီတိမှာလည်း ဒီဂရီစံချိန် လျော့တန်သလောက် လျော့လာ၍ ဝင်သက်လေ ထွက်သက်လေ အာရုံ၌ အထူးကြောင့်ကြ မစိုက်ရတော့ဘဲ စိတ်ကို အလယ်အလတ် လျစ်လျူသဘော၌ ထားနိုင်သော တတြမဇ္ဈတ္တပေက္ခာဟူသော ဥပေက္ခာသမ္မောဇ္ဈင်တရားသည်လည်း အားကောင်းလာမည် ဖြစ်၏။

ဤအပိုင်း၌ ခန္ဓာကိုယ်ကြီး အပေါ်သို့ မြောက်တက်နေသဖြင့် ဒန်းစီးနေရသကဲ့သို့ ဒယ်မ်းဒယိုင် ဖြစ်နေ သဖြင့် ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်ဘက်က ကြောက်စိတ် မဝင်ဖို့ ပို၍အရေးကြီးလှပေသည်။ ကြောက်စိတ်ကား ဆုတ်နစ် သော ဒေါသတစ်မျိုး ဖြစ်သဖြင့် သမာဓိ၏ ဘေးရန်တစ်ခုပင် ဖြစ်ပေသည်။ မိမိ ရှုနေကျ ဝင်သက်လေ ထွက် သက်လေ အာရုံကိုသာ မလွှတ်တမ်း သတိကပ်ထားဖို့ အလွန်အရေးကြီးလှပေသည်။

ကြေးခွက်တီးနက်သည့် ဥပမာ

ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ဝင်သက်လေ-ထွက်သက်လေ အာရုံ၌ ဘာဝနာစိတ်သည် ငြိမ်ဝပ်စွာ ကပ်၍ တည်လာသောအခါ —

- ၁။ ဝင်သက်လေ ထွက်သက်လေ၏ ရှည်လျှင် ရှည်မှုကို သိအောင်၊
- ၂။ ဝင်သက်လေ ထွက်သက်လေ၏ တိုလျှင် တိုမှုကို သိအောင်၊
- ၃။ ဝင်သက်လေ ထွက်သက်လေ၏ အစ-အလယ်-အဆုံး အကုန်လုံးကို ထင်ထင်ရှားရှား သိအောင် အစဉ် အတိုင်း ဆက်လက်၍ ကြိုးစား အားထုတ်ရမည် ဖြစ်သည်။

သတိပြုရန် — ဝင်သက်လေ ထွက်သက်လေတို့၏ အရှည်၊ အတို၊ အစ-အလယ်-အဆုံး = အကုန်လုံးတို့ကို သိအောင် ရှုရာ၌ —

- ၁။ အရှည်ကို အရှည်ဟု မမှတ်ပါနှင့်၊
- ၂။ အတိုကိုလည်း အတိုဟု မမှတ်ပါနှင့်၊

၃။ အစ-အလယ်-အဆုံး အကုန်လုံးကိုလည်း = ဤကား အစ, ဤကား အလယ်, ဤကား အဆုံးဟု လိုက် မမှတ်ပါနှင့်။

ထိုသို့ လိုက်မှတ်နေခဲ့သော် ဘာဝနာသမာဓိမှာ နှောင့်နှေးနေတတ်သည်။ သို့မဟုတ် သမာဓိ ပျက်သွား တတ်ပါသည်။ ရှည်လျှင် ရှည်သည့်အတိုင်း, တိုလျှင် တိုသည့်အတိုင်း, အစ-အလယ်-အဆုံးအကုန်လုံးကို ထင်ထင် ရှားရှား သိနေဖို့သာ လိုရင်း ဖြစ်သည်။ သို့သော် မမှတ်ဘဲ မနေနိုင်ပါက သုံးဆင့်လုံးမှာပင် **ဝင်လေ-ထွက်လေ** ဟုသာ မှတ်ပါ။

ထိုသို့ ကြိုးစားအားထုတ်ရာ၌ အသင်ယောဂါဝစရ သူတော်စင်သည် ဝင်သက်လေ-ထွက်သက်လေတို့၏ (၁) ရှည်မှု (၂) တိုမှု (၃) အစ-အလယ်-အဆုံး အကုန်လုံးကို ထင်ထင်ရှားရှား သိနေအောင် အဆက်မပြတ် တရစပ် သိနေအောင်သာ ရှုနေပါ။ ယင်း ဝင်လေ ထွက်လေကို သက်သက်ရှည်အောင် ပြုပြင်မှု, သက်သက် တိုအောင် ပြုပြင်မှု မလုပ်ပါနှင့်။ အသက်ရှူမြဲ သဘာဝအတိုင်းသာ အသက်ရှူနေပါ။ သက်သက်သာသာဖြင့်သာ အသက်ရှူနေပါ။ ပင်ကိုယ်သဘာဝ ရှူမြဲတိုင်း ဖြစ်ပေါ်နေသော ဝင်သက်လေ ထွက်သက်လေ၏ ရှည်လျှင် ရှည်မှု, တိုလျှင် တိုမှုကိုသာ သိအောင် ရှုနေပါ။ ရှည်လျှင် ရှည်သော ဝင်သက်လေ ထွက်သက်လေ၏ အစ- အလယ်-အဆုံး အကုန်လုံးကို ထိရာဌာနမှသာ စောင့်၍ သတိဖြင့် အစဉ်လိုက်လျက် ထင်ထင်ရှားရှား သိအောင် ကျင့်ပါ။ တိုလျှင် တိုသော ဝင်သက်လေ ထွက်သက်လေ၏ အစ-အလယ်-အဆုံး အကုန်လုံးကို ထိရာဌာနမှသာ စောင့်၍ သတိဖြင့် အစဉ်လိုက်လျက် ထင်ထင်ရှားရှား သိအောင် ကျင့်ပါ။ ထိုသို့ ကျင့်ရာ၌ ဝင်သက်လေ ထွက် သက်လေများကို အဆင့်ဆင့် သိမ်မွေ့အောင်သာ ကျင့်ပါ။ အဆင့်ဆင့် သိမ်မွေ့စေရမည်ဟူသော အဘောဂ = နှလုံးသွင်းဓာတ်ခံဖြင့်သာ ကျင့်ပါ။ ထိုသို့ ကျင့်ပါမှသာလျှင် ရုန့်ရင်းကြမ်းတမ်းသော ဝင်သက်လေ ထွက်သက် လေများ အဆင့်ဆင့် ချုပ်ငြိမ်း၍ သွားမည် ဖြစ်သည်။ ကိုယ်စိတ်တို့ ပေါ့ပါးလာမည် ဖြစ်သည်။ [အရှည် အတို၌ သတိခိုင်မြဲလာသောအခါ အရှည် အတို၏ အစ-အလယ်-အဆုံး အကုန်လုံးကို သိအောင် ဆက်၍ အားထုတ် နေပါ။]

ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်ဝယ် ရုန့်ရင်းသော ဝင်သက်လေ ထွက်သက်လေသည် ချုပ်ငြိမ်းသွားခဲ့ သော် သိမ်မွေ့သော အဿာသ-ပဿာသနိမိတ်လျှင် အာရုံရှိသော ဘာဝနာစိတ်သည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ထို သိမ်မွေ့သော အဿာသ-ပဿာသနိမိတ်လျှင် အာရုံရှိသော ဘာဝနာစိတ်သည်လည်း ချုပ်ပျက်၍ သွားခဲ့သော် အဆင့်ဆင့် ထိုထက်သာ၍ သိမ်မွေ့သော သာ၍ သိမ်မွေ့သော အဿာသ-ပဿာသနိမိတ်လျှင် အာရုံရှိသော ဘာဝနာစိတ်သည် ဖြစ်ပေါ်လာသည်သာလျှင် ဖြစ်ပေသည်။ အဘယ်သို့ ဖြစ်ပေါ်လာသနည်းဟူမူ -

ယောကျ်ားသည် သံချောင်းကြီးဖြင့် ကြေးခွက်ကို တီးနှက်လေရာ၏။ တစ်ချက် တီးလိုက်ရုံမျှဖြင့် ကြီးစွာ သော အသံသည် ဖြစ်ပေါ်လာလေရာ၏။ ထိုယောကျ်ား၏ သန္တာန်ဝယ် ရုန့်ရင်းသော အသံလျှင် အာရုံရှိသော စိတ်သည် ဖြစ်ပေါ်လာလေရာ၏။ ရုန့်ရင်းသော အသံသည် ချုပ်ပျက်သွားခဲ့သည်ရှိသော် ထိုနောင်မှ သိမ်မွေ့ သော အသံနိမိတ်လျှင် အာရုံရှိသော စိတ်သည် ဖြစ်ပေါ်လာလေရာ၏။ ထိုသိမ်မွေ့သော အသံသည်လည်း ချုပ်ပျက်၍ သွားခဲ့သည်ရှိသော် အဆင့်ဆင့် ထိုထက်သာ၍ သိမ်မွေ့ သာ၍ သိမ်မွေ့သော အသံနိမိတ်လျှင် အာရုံရှိသော စိတ်သည် ဖြစ်ပေါ်လာသည်သာလျှင် ဖြစ်သကဲ့သို့ ဤဥပမာအတူပင် သာ၍ သိမ်မွေ့ သာ၍ သိမ်မွေ့သော အဿာသ-ပဿာသ နိမိတ်လျှင် အာရုံရှိသော ဘာဝနာစိတ်သည် ဖြစ်ပေါ်နေသည်သာလျှင် တည်း။ ဤသို့ သိရှိပါလေ။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၁-၂၇၅။)

အခြားကမ္မဋ္ဌာန်းများနှင့် မတူသော ထူးခြားချက်

အခြား အခြားကုန်သော ကမ္မဋ္ဌာန်းတို့နှင့် မတူသော ထူးခြားချက်ကား ဤသို့တည်း။

အာနာပါနကမ္မဋ္ဌာန်းမှ တစ်ပါးကုန်သော အခြားအခြားသော ကမ္မဋ္ဌာန်းတို့သည်ကား ဘာဝနာ၏ စွမ်းအားကြောင့် အဆင့်ဆင့် ဘာဝနာရင့်ကျက်လာသည်နှင့် အမျှ တစ်စတစ်စ ထင်ရှားသည်ထက် ထင်ရှား၍သာ လာကြကုန်၏။ သို့သော် ဤအာနာပါနကမ္မဋ္ဌာန်းကား ထိုကဲ့သို့ မဟုတ်ပေ။ အမှန်စင်စစ်မှာမူ ဤအာနာပါနကမ္မဋ္ဌာန်းသည် အဆင့်ဆင့် တစ်ဆင့်ပြီး တစ်ဆင့် ဘုရားရှင်၏ ညွှန်ကြားတော်မူချက်အတိုင်း ပွားများအားထုတ်နေသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်ဝယ် သိမ်မွေ့သည်၏ အဖြစ်သို့သာ ရောက်ရှိသွားတတ်၏။ ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ ဉာဏ်ဝ၌ ဝင်သက်လေ ထွက်သက်လေသည် ထင်ခြင်းသို့သော်လည်း မရောက်ဘဲ ရှိနေတတ်၏။ ထိုသို့ပင် ထင်ခြင်းသို့ မရောက်ဘဲ ရှိနေသော်လည်း ဤသို့ အာနာပါနကမ္မဋ္ဌာန်းသည် အသိဉာဏ်၌ ထင်ခြင်းသို့ မရောက်လတ်သော် ထိုရဟန်းသည် တရားထိုင်သည့် နေရာမှထ၍ သားရေနွယ်ပိုင်းကို ခါ၍ မသွားအပ်။ “အဘယ်ကို ငါသည် ပြုလုပ်သင့်သနည်း၊ ဆရာသွားကိုသော်လည်း သွား၍ မေးမြန်း လျှောက်ထားရမည်လော” ဟု နှလုံးပိုက်၍လည်းကောင်း၊ “ယခုအခါ၌ ငါ၏ကမ္မဋ္ဌာန်းသည် ပျောက်ပျက်၍ သွားလေပြီလော”ဟု နှလုံးပိုက်၍လည်းကောင်း တရားထိုင်နေသည့် နေရာမှ မထအပ်။ အပြစ်ကား ဤသို့တည်း။

ဣရိယာပထံ ဝိကောပေတွာ ဂစ္ဆတော ဟိ ကမ္မဋ္ဌာနံ နဝနဝမေဝ ဟောတိ၊ တသ္မာ ယထာနိသိန္ဓေနေဝ ဒေသတော အာဟရိတဗ္ဗံ။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၁-၂၇၅။)

= ဣရိယာပုထ်ကို ဖျက်၍ တရားထိုင်ရာမှ ထ၍ သွားသော ရဟန်းတော်၏ သန္တာန်ဝယ် အာနာပါနကမ္မဋ္ဌာန်းသည် အသစ်အသစ်သာ ဖြစ်နေတတ်၏။ ထို့ကြောင့် ထိုင်နေမြဲတိုင်း ထိုင်နေလျက်သာလျှင် ရှေးက မိမိမှတ်ယူဖူးသော ပကတိသော ဝင်သက်လေ ထွက်သက်လေ၏ ထိရာ အရပ်ဒေသဌာနမှ ဆောင်ယူအပ်၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၁-၂၇၅။)

ဤအထက်ပါ စကားရပ်၌ ဣရိယာပုထ်ကို ဖျက်၍ တရားထိုင်ရာမှ ထ၍ သွားသော ရဟန်းတော်၏ သန္တာန်ဝယ် အာနာပါနကမ္မဋ္ဌာန်းသည် အသစ်အသစ်သာ ဖြစ်နေတတ်၏ဟူသော အဋ္ဌကထာဆရာတော်၏ စကားရပ်ကို ကိုးကား၍ အချို့အချို့သော ဆရာမြတ်တို့ကား တရားထိုင်ရာ၌ ဣရိယာပုထ်ကို မပြင်ကောင်းဟု အယူ ရှိတော်မူကြပြန်၏။ ဤစကားရပ်မှာ - အာနာပါနကမ္မဋ္ဌာန်းကို အားထုတ်နေသော ပုဂ္ဂိုလ်အတွက် ပကတိသော ဝင်သက်လေ-ထွက်သက်လေတို့ ဘာဝနာစွမ်းအားကြောင့် အဆင့်ဆင့် သိမ်မွေ့ရာမှ မထင်မရှား ဖြစ်သွားသောအခါ ဣရိယာပုထ်ဖျက်၍ ထမသွားရန် ရည်ညွှန်းပြောဆိုနေသော စကားမျှသာ ဖြစ်သည်။ တရားထိုင်လျှင် ဣရိယာပုထ် မဖျက်ကောင်းဟု ကမ္မဋ္ဌာန်းအားလုံးအတွက် သိမ်းကျုံး၍ ပြောနေသော စကား မဟုတ်သည်ကို အထူးသတိပြု၍ မှတ်သားရမည် ဖြစ်သည်။ ဣရိယာပုထ် ပြင်သင့် မပြင်သင့် ပြင်ကောင်း မပြင်ကောင်းဟူသော အယူအဆနှင့် ပတ်သက်၍ တွေဝေမှု မရှိစေရန် အောက်ပါအဋ္ဌကထာတို့၏ သတိပေးချက်ကို ဆက်လက်၍ ဖတ်ရှုကြည့်ပါ။

ဣရိယာပုထ် ပြင်သင့်-မပြင်သင့်

သမိဇ္ဈိတေ ပဿာရိတေတိ ပဉ္စာနံ သမိဇ္ဈနပဿာရဏေ။ တတ္ထ စိတ္တဝသေနေဝ သမိဇ္ဈနပဿာရဏံ အကတွာ ဟတ္ထပါဒါနံ သမိဇ္ဈနပဿာရဏပစ္စယာ အတ္တာနတ္ထံ ပရိဂ္ဂဟေတွာ အတ္ထပရိဂ္ဂဟဏံ သာတ္ထကသမ္ပလေ။ တတ္ထ ဟတ္ထပါဒေ အတိစိရံ သမိဇ္ဈေတွာ ပဿာရေတွာ ဧဝ ဝါ ဌိတဿ ခဏေ ခဏေ ဝေဒနာ ဥပ္ပဇန္တိ၊ စိတ္တံ ဧကဂ္ဂံ န လဘတိ၊ ကမ္မဋ္ဌာနံ ပရိပတတိ၊ ဝိသေသံ နာဓိဂစ္ဆတိ။ ကာလေ သမိဇ္ဈေန္တဿ ကာလေ ပဿာရေန္တဿ ပန တာ

ဝေဒနာ န ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ၊ စိတ္တံ ဧကဂ္ဂံ ဟောတိ၊ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဖာတိ ဂစ္ဆတိ၊ ဝိသေသမမိဂစ္ဆတိတိ ဧဝံ အတ္တာနတ္ထပရိဂ္ဂဟဏံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ (မ-ဋ္ဌ-၁-၂၆၈။ ဒီ-ဋ္ဌ-၁-၁၇၆။ သံ-ဋ္ဌ-၃-၂၂၈။ အဘိ-ဋ္ဌ-၂-၃၄၂။)

= ကွေးရာ ဆန့်ရာ၌ဟူသည် လက်ဆစ် ခြေဆစ်တို့ကို ကွေးရာ ဆန့်ရာအခါ၌ဟု ဆိုလိုပေသည်။ ထိုသို့ ကွေးရာ ဆန့်ရာ၌ စိတ်၏ အလိုအတိုင်းသာလျှင် ကွေးခြင်း ဆန့်ခြင်းကို မပြုမူ၍ လက်-ခြေတို့ကို ကွေးခြင်း ဆန့်ခြင်းတည်းဟူသော အကြောင်းတရားကြောင့် အကျိုးရှိမှု အကျိုးမရှိမှုကို ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူ၍ အကျိုး မရှိသော ကွေးခြင်း ဆန့်ခြင်းကို ရှောင်ရှား၍ အကျိုးရှိသော ကွေးမှု ဆန့်မှုကို ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူနိုင်ခြင်းသည် သာတ္တကသမ္ပဇဉ် မည်၏။

ထိုသို့ ကွေးရာ ဆန့်ရာ၌ လက်ခြေတို့ကို အလွန်ကြာမြင့်စွာ ကွေးလျက်သာလျှင် တည်နေသော ယောဂီ ၀စရ ရဟန်းတော်၏ သန္တာန်၌လည်းကောင်း၊ လက်ခြေတို့ကို အလွန်ကြာမြင့်စွာ ဆန့်တန်းလျက်သာလျှင် တည်နေသော ယောဂီ၀စရရဟန်းတော်၏ သန္တာန်၌လည်းကောင်း ခဏတိုင်း ခဏတိုင်း၌ ဆင်းရဲသည် နှုတ် ဝေဒနာတို့သည် ဖြစ်ပေါ်လာတတ်ကြကုန်၏။ စိတ်သည်တည်ကြည်မှု သမာဓိကို မရရှိနိုင်၊ ကမ္မဋ္ဌာန်းသည် လျှော့ ကျသွားတတ်၏။ အဆင့်ဆင့်သော လောကီ လောကုတ္တရာ တရားထူး တရားမြတ်ကို မရရှိနိုင်။ ကွေးသင့်သော အချိန်အခါကာလ၌ ကွေးသော ဆန့်သင့်သော အချိန်အခါ ကာလ၌ ဆန့်သော ယောဂီ၀စရပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန် ၌ကား ထိုဆင်းရဲသည် နှုတ်ဝေဒနာတို့သည် ဖြစ်ပေါ်၍ မလာကြကုန်၊ စိတ်သည် တည်ကြည်လာ၏။ ကမ္မဋ္ဌာန်း သည် ကြီးပွားတိုးတက်ခြင်းသို့ ရောက်ရှိလာ၏။ အဆင့်ဆင့်သော လောကီ လောကုတ္တရာ တရားထူး တရားမြတ် ကို ရရှိနိုင်၏ - ဟု ဤသို့လျှင် အကျိုးရှိမှု မရှိမှုကို ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူနိုင်ခြင်းကို သိရှိပါလေ။

(မ-ဋ္ဌ-၁-၂၆၈။ ဒီ-ဋ္ဌ-၁-၁၇၆။ သံ-ဋ္ဌ-၃-၂၂၈။ အဘိ-ဋ္ဌ-၂-၃၄၂။)

ဤအထက်ပါ အဋ္ဌကထာတို့၏ မိန့်ဆိုတော်မူချက်အရ - ကွေးသင့်သော အချိန်အခါကာလ၌ ကွေးခြင်း၊ ဆန့်သင့်သော အချိန်အခါကာလ၌ ဆန့်ခြင်းသည် ကမ္မဋ္ဌာန်းတရား ကြီးပွားတိုးတက်ခြင်း၏ အကြောင်းရင်းစစ် တစ်ခုဖြစ်၏။ အဆင့်ဆင့်သော လောကီ လောကုတ္တရာ တရားထူး တရားမြတ်ကို ရရှိခြင်း၏ အကြောင်းရင်းစစ် တစ်ခု ဖြစ်၏ဟူသော ထုံးဟောင်း ဥပဒေသတစ်ခုကိုကား နိဗ္ဗာန်ကို လိုလားတောင့်တလျက်ရှိသော အသင် ယောဂီသူတော်ကောင်းသည် မေ့မထားသင့်ပေ။

အသစ်အသစ် မြစ်ရပ်

အာနာပါနကမ္မဋ္ဌာန်းကို အားထုတ်စဉ် ဘာဝနာသမာဓိ စွမ်းအားရှိန်စော် အာနုဘော်ကြောင့် ဝင်သက်လေ ထွက်သက်လေတို့သည် အဆင့်ဆင့်သိမ်မွေ့ရာမှ ယောဂီ၀စရပုဂ္ဂိုလ်၏ ဉာဏ်၌ မထင်လာ မမြင်လာသဖြင့် နေရာမှ ထ၍ သွားခဲ့သော် ကမ္မဋ္ဌာန်းအသစ်အသစ် ဖြစ်ရခြင်းမှာ ဤသို့ ဖြစ်၏ - နောက်ထပ်တစ်ဖန် ပြန်၍ အာနာပါနကမ္မဋ္ဌာန်းကို အားထုတ်ပြန်လျှင်လည်း ထိုသို့ပင် ဝင်သက်လေ ထွက်သက်လေတို့သည် မထင်မရှား တစ်ဖန်ပြန်၍ ဖြစ်လာကြဦးမည်သာ ဖြစ်သည်။ မထင်ရှားတိုင်း ထ၍ ထ၍သာ သွားနေပါက တစ်ဖန်ပြန်၍ တရားထိုင်တိုင်း ထိုင်တိုင်း မထင်မရှားသာ ပြန်၍ ဖြစ်နေဦးမည် ဖြစ်သည်။ သို့အတွက် ကမ္မဋ္ဌာန်း အသစ် အသစ်သာ ဖြစ်နေမည်ဟု မိန့်ဆိုခြင်း ဖြစ်ပေသည်။

အကြောင်း ဥပါယ်

ယောဂီ၀စရပုဂ္ဂိုလ်၏ ဉာဏ်၌ ဝင်သက်လေ ထွက်သက်လေသည် မထင်မရှား ဖြစ်လတ်သော် ရှေးက မိမိ မှတ်ယူဖူးသော ပကတိသော ဝင်သက်လေ ထွက်သက်လေ၏ ထိရာ အရပ်ဒေသဌာနမှ ဝင်သက်လေ

ထွက်သက်လေကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင် ဆောင်ယူရမည် ဖြစ်သည်။ ဆောင်ယူပုံ အကြောင်းဥပါယ်ကား ဤသို့ တည်း။

ထိုယောဂါဝစရ ရဟန်းတော်သည် ဝင်သက်လေ-ထွက်သက်လေဟူသော ကမ္မဋ္ဌာန်း၏ ဉာဏ်ဝ၌ မထင်ရှားသည်၏ အဖြစ်ကို သိသည်ရှိသော် ဤသို့ အဖန်တလဲလဲ စူးစမ်းဆင်ခြင်အပ်၏ - ဤဝင်သက်လေ ထွက်သက်လေတို့ မည်ကုန်သည် အဘယ်အရပ်၌ ရှိကုန်သနည်း၊ အဘယ်အရပ်၌ မရှိကုန်သနည်း၊ အဘယ်ပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌မူလည်း ရှိကုန်သနည်း၊ အဘယ်ပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌မူလည်း မရှိကုန်သနည်း - ဤသို့ အဖန်တလဲလဲ စူးစမ်း ဆင်ခြင်အပ်၏။

အဿာသပဿာသ မရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်များ

၁။ အမိဝမ်းတွင်း၌ တည်နေသော သတ္တဝါ၊

၂။ ရေထဲ၌ နစ်မြုပ်နေသော သတ္တဝါ၊

[ဤပုဂ္ဂိုလ်နှစ်ဦးတို့ကား အဿာသ-ပဿာသ ဖြစ်ရာဌာန မဟုတ်သောကြောင့် အဿာသ-ပဿာသ မရှိခြင်း ဖြစ်သည်။]

၃။ တွေဝေမိန့်မောနေသော (မေ့မြောနေသော) သတ္တဝါ၊ တစ်နည်း အသညသတ်ဘုံ၌ ဖြစ်ကုန်သော သတ္တဝါ၊

၄။ သေနကုန်သောသတ္တဝါ (အလောင်းကောင်ကို ဆိုလိုသည်)၊

၅။ နိရောဓသမာပတ် ဝင်စားနေသော အနာဂါမ် ရဟန္တာ၊

[ဤ ၃-၄-၅ အမှတ်ပြု ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ သန္တာန်၌ကား အဿာသ-ပဿာသကို ဖြစ်စေတတ်သော စိတ်၏ မရှိခြင်းကြောင့် အဿာသ-ပဿာသ မရှိခြင်း ဖြစ်သည်။]

၆။ စတုတ္ထဈာန်သမာပတ်ကို ဝင်စားနေသောပုဂ္ဂိုလ်၊

[ဤပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌ ဓမ္မတာအားဖြင့် အဿာသ-ပဿာသတို့၏ မဖြစ်ခြင်းပင်တည်း။]

၇။ ရူပဘဝ အရူပဘဝနှင့် ပြည့်စုံသော ဗြဟ္မာပုဂ္ဂိုလ် (ဓမ္မတာပင်တည်း) -

ဤကား အဿာသ-ပဿာသ မရှိသောပုဂ္ဂိုလ်များတည်း။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်များစာရင်းတွင် မိမိ မပါဝင်သည်ကို မိမိကိုယ်ကို မိမိကိုယ်တိုင် စောဒနာ၍ -

“သူတော်ကောင်း ဤဆိုခဲ့ပြီးသော ခုနစ်ဌာနတို့မှလွတ်သော အဿာသ-ပဿာသတို့၏ မဖြစ်ရာ ဌာန၏ မရှိခြင်းကြောင့် သင်၏သန္တာန်၌ အဿာသ-ပဿာသတို့သည် ရှိသည်သာလျှင်တည်း။ ထိုသို့ပင် ရှိပါသော်လည်း ပညာနဲ့သည့်အတွက် အားနည်းသည့်အတွက်ကြောင့် အဿာသ-ပဿာသကို ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူခြင်းငှာ သိမ်းဆည်းခြင်းငှာ မစွမ်းနိုင်ခြင်း ဖြစ်၏” - ဟု ဤသို့ တစ်ဖန်ပြန်၍ မိမိကိုယ်ကို မိမိ စောဒနာပါ။

ထိုနောင် ဤယောဂါဝစရ ရဟန်းတော်သည် ပကတိအားဖြင့် ဝင်သက်လေ ထွက်သက်လေတို့၏ ထိမှု ထင်ရှားရာဌာန၌သာလျှင် ဘာဝနာစိတ်ကို ငြိမ်ဝပ်စွာ ကပ်ထား၍ ဝင်သက်လေ ထွက်သက်လေကို နှလုံးသွင်းမှုကို ဖြစ်စေပါ။ ဤ ဝင်သက်လေ ထွက်သက်လေတို့သည် နှာခေါင်းရှည်သောသူအား နှာခေါင်းဖုကို ထိခိုက်ကုန်လျက် ဖြစ်ပေါ်ကြကုန်၏။ နှာခေါင်းတိုသောသူအား အထက်နှုတ်ခမ်းကို ထိခိုက်ကုန်လျက် ဖြစ်ပေါ်လာကြကုန်၏။ ထို့ကြောင့် ဤဝင်သက်လေ ထွက်သက်လေ မထင်ရှားသော ယောဂါဝစရ ရဟန်းတော်သည် (ထင်ရှားအောင် သက်သက်ပြုပြင်၍ အသက်ရှူမှု၊ ကြမ်းကြမ်းရှူမှုကို မပြုဘဲ) ဤမည်သောနေရာကို ဝင်သက်လေ

ထွက်သက်လေတို့သည် ထိခိုက်ကုန်၏ဟု နှလုံးပိုက်၍ အဿာသ-ပဿာသကို ရှုပွားနေသော ဘာဝနာစိတ်ကို ဖွဲ့ချည်ရာ ဖွဲ့ချည်ကြောင်းဖြစ်သော နိမိတ်ဟူသော နှာသီးဖျား သို့မဟုတ် အထက်နှုတ်ခမ်း၌သာ၍ မြဲမြံသော အမှတ်သည်ကို ဖြစ်စေအပ်၏။ မှန်ပေသည် - ဤသို့သော အကြောင်းကိုသာလျှင် အစွဲပြု၍ ဘုရားရှင်သည် အောက်ပါအတိုင်း ဟောကြားတော်မူခြင်း ဖြစ်၏။

နာဟံ ဘိက္ခဝေ မုဋ္ဌသတိဿ အသမ္ပဇာနဿ အာနာပါနဿတိဘာဝနံ ဝဒါမိ။
(မ-၃-၁၂၇။ သံ-၃-၂၉၄။)

= ရဟန်းတို့ . . . ငါဘုရားသည် ပျောက်ပျက်တတ်သော သတိရှိသော (= သတိလက်လွတ်တတ်သော = မေ့လျော့တတ်သော) ဝင်သက်လေ ထွက်သက်လေကို ကောင်းစွာ ကွဲကွဲပြားပြား သိတတ်သော သမ္ပဇင်ဉာဏ် မရှိသသူအား အာနာပါနဿတိဘာဝနာကို ဟောတော်မူ။ (မ-၃-၁၂၇။ သံ-၃-၂၉၄။ ဝိသုဒ္ဓိ-၁-၂၇၅။)

ကမ္မဋ္ဌာန်းမှန်သမျှသည် သတိနှင့် ပြည့်စုံသသူအားသာလျှင်၊ သမ္ပဇင်ဉာဏ်နှင့် ပြည့်စုံသသူအားသာလျှင် ပြီးပြည့်စုံနိုင်သည်ကား မှန်၏။ သို့သော်လည်း ဤအာနာပါနကမ္မဋ္ဌာန်းမှ အခြားတစ်ပါးသော ကမ္မဋ္ဌာန်းကို နှလုံးသွင်း ပွားများအားထုတ်လျက်ရှိသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သန္တာန်၌ မိမိပွားများ အားထုတ်နေသော ကမ္မဋ္ဌာန်းသည် ထင်ရှားလာသည်သာ ဖြစ်၏။ ဤ အာနာပါနကမ္မဋ္ဌာန်းသည်ကား ခဲယဉ်းလှ၏။ ခဲယဉ်းယဉ်း ပွားများရခြင်းလည်း ရှိ၏။ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဘုရားရှင်၊ ပစ္စေကဗုဒ္ဓဘုရားရှင်နှင့် ဗုဒ္ဓပုတ္တအမည်ရကြကုန်သော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဘုရားရှင်၏ တပည့်သား သာဝက ဖြစ်ကြကုန်သော မဟာပုရိသ အမည်ရသည့် ယောက်ျားမြတ်တို့၏သာလျှင် နှလုံးသွင်းရာ ဘုံဌာနလည်း ဖြစ်၏။ ဤအာနာပါနကမ္မဋ္ဌာန်းကား သိမ်သိမ်ငယ်ငယ် ကမ္မဋ္ဌာန်း မဟုတ်သည်သာ တည်း။ သိမ်သိမ်ငယ်ငယ် ပုဂ္ဂိုလ်သည် မှီဝဲပွားများနိုင်သော ကမ္မဋ္ဌာန်းလည်း မဟုတ်။ အကြင်အကြင်သို့သော အခြင်းအရာအားဖြင့် အာနာပါနကမ္မဋ္ဌာန်းကို နှလုံးသွင်းအပ်၏။ ထိုထိုသို့သော အခြင်းအရာအားဖြင့် ငြိမ်သက်သည်လည်း ဖြစ်၏။ နူးညံ့သိမ်မွေ့၍လည်း လာ၏။ ထို့ကြောင့် ဤအာနာပါနကမ္မဋ္ဌာန်း၌ အားကောင်းမောင်းသန်သော အားအင်ပြည့်ဝ စုံညီလျက်ရှိသော သတိကိုလည်းကောင်း၊ ပညာကိုလည်းကောင်း အလိုရှိအပ်သည်သာလျှင် ဖြစ်ပေသည်။

နူးညံ့ပြေပြစ်သော ပုဆိုးကို ချုပ်သောကာလ၌ သေးငယ်သိမ်မွေ့သော အပ်ကိုလည်း အလိုရှိအပ်သကဲ့သို့၊ ထိုအပ်ထက် အလွန် သိမ်မွေ့သော အပ်နဖားထွင်းသော စူးကိုလည်း အလိုရှိအပ်သကဲ့သို့၊ ဤဥပမာ အတူသာလျှင် နူးညံ့ပြေပြစ်သော ပုဆိုးနှင့်တူသော ဤအာနာပါနကမ္မဋ္ဌာန်းကို ပွားများအားထုတ်ရာ အခါကာလ၌ အပ်နှင့်တူသော အားကောင်းမောင်းသန်သော အားအင်ပြည့်ဝ စုံညီလျက်ရှိသော သတိကိုလည်းကောင်း၊ အပ်နဖားထွင်းစူးနှင့် တူသော ထိုသတိနှင့် ယှဉ်သော အားကောင်းမောင်းသန်သော အားအင်ပြည့်ဝ စုံညီလျက်ရှိသော ပညာကိုလည်းကောင်း အလိုရှိအပ်ပေ၏။ ထို့ပြင် ထိုသတိ ပညာတို့နှင့် ပြည့်စုံသော ရဟန်းသည်လည်း ထိုဝင်သက်လေ ထွက်သက်လေတို့ကို ပြကတေ့အားဖြင့် ထိရာအရပ်မှ တစ်ပါးသော အရပ်၌ မရှာမှီးအပ်ကုန်၊ မရှာဖွေအပ်ကုန်။

အလျော်အားဖြင့် ဆိုရမူ လယ်ထွန်ယောက်ျားသည် လယ်ကို ထွန်ပြီးသောအခါ နွားလားကြီးတို့ကို ထွန်တုံးထမ်းပိုးမှ ချွတ်၍ စားကျက်သို့ ရှေးရှု မောင်းနှင်ပြီးနောက် အရိပ်ထဲ၌ အိပ်လျက် အပန်းဖြေကာ သက်သက်သာသာ နားနေလေရာ၏။ ထိုအခါ၌ ထိုလယ်လုပ်ယောက်ျား၏ ထိုနွားလားကြီးတို့သည် လျင်မြန်သော အဟုန်ဖြင့် တောအုပ်အတွင်းသို့ ဝင်ရောက်သွားကြကုန်ရာ၏။ ကျွမ်းကျင်လိမ္မာသော လယ်ထွန်ယောက်ျားကား ထိုနွားလားကြီးတို့ကို ခေါ်ဆောင်၍ ထမ်းပိုး၌ ယှဉ်စပ်လျက် လယ်ကို တစ်ဖန် ထွန်ပြန်လိုလတ်သော် ထိုနွားတို့၏ ခြေရာအစဉ်အတိုင်း လိုက်၍ တောအုပ်အတွင်းသို့ ဝင်ကာ လှည့်လည်ရှာဖွေမှု မပြုတော့ပေ။ စင်စစ်သော်ကား

ကြိုးကိုလည်းကောင်း၊ နှင်တံကိုလည်းကောင်း ကိုင်ဆောင်၍ ဖြောင့်ဖြောင့်တန်းတန်းပင် ထိုနွားတို့၏ သက်ရောက်မြဲ ရေဆိပ်သို့ သွား၍ ထိုင်၍မူလည်း နေ၏။ လျောင်းလျက်မူလည်း နေ၏။ ထိုအခါ၌ နေ့အဖို့ပတ်လုံး တောအုပ်အတွင်း၌ လှည့်လည်ကျက်စားပြီး၍ သက်ရောက်မြဲ ရေဆိပ်သို့ သက်ဆင်း၍ ရေချိုး၍လည်းကောင်း၊ သောက်၍လည်းကောင်း ပြီးသောအခါ ကုန်းပေါ်သို့ တစ်ဖန် ကူးတက်လာ၍ ရပ်တည်နေကြကုန်သော ထိုနွားတို့ကို မြင်၍ ကြိုးဖြင့် ဖွဲ့ချည်၍ နှင်တံဖြင့် မောင်းနှင်လျက် ခေါ်ဆောင်ခဲ့၍ ထမ်းပိုး၌ တပ်၍ တစ်ဖန် လယ်ထွန်ခြင်း လုပ်ငန်းရပ်ကို ပြုလုပ်သကဲ့သို့ ဤဥပမာအတူပင်လျှင် - ထိုယောဂါဝစရဟန်းသည် ထိုဝင်သက်လေထွက်သက်လေတို့ကို ပြုကတော့အားဖြင့် ထိရာဌာနကို ကြဉ်ဖယ်ထား၍ အခြားတစ်ပါးသော အရပ်၌ မရှာဖွေအပ်ကုန်။

အလျော်ကို ဆိုရသော် - သတိတည်းဟူသော ကြိုးကိုလည်းကောင်း၊ ပညာတည်းဟူသော နှင်တံကိုလည်းကောင်း ကိုင်ဆောင်၍ ပြုကတော့အားဖြင့် ဝင်သက်လေ ထွက်သက်လေ၏ ထိမှုထင်ရှားရာ နှာသီးဖျားသို့မဟုတ် အထက်နှုတ်ခမ်းအရပ်၌ ဘာဝနာစိတ်ကို ငြိမ်ဝပ်စွာ ကပ်ထား၍ ဝင်သက်လေ ထွက်သက်လေကို နှလုံးသွင်းခြင်းကို ဖြစ်စေအပ်ပေ၏။ အကျိုးကား - ဤသို့ နှလုံးသွင်းသော ယောဂါဝစရဟန်းအား သက်ရောက်မြဲ ရေဆိပ်၌ နွားတို့သည် ထင်လာကုန်သကဲ့သို့ မကြာမီ အချိန်ကာလအတွင်းမှာပင် ထိုဝင်သက်လေထွက်သက်လေတို့သည် ထင်လာကြကုန်၏။ ထိုနောင်မှ ထိုရဟန်းသည် သတိတည်းဟူသော ကြိုးဖြင့် ထို ဝင်သက်လေ ထွက်သက်လေတည်းဟူသော နွားတို့ကို နှာသီးဖျား သို့မဟုတ် အထက်နှုတ်ခမ်းတည်းဟူသော ဖွဲ့ချည်ရာ ဌာနဖြစ်သည့် ချည်တိုင်၌သာလျှင် ခိုင်ခိုင်ခံ့ခံ့ ဖွဲ့ချည်၍ ဝင်သက်လေ ထွက်သက်လေကိုသာ နှလုံးသွင်းခြင်း မနသိကာရနှင့် ယှဉ်စပ်စေ၍ ပညာတည်းဟူသော နှင်တံဖြင့် စိုင်းနှင်သည်ဖြစ်၍ အဖန်တလဲလဲ အာနာပါနုကမ္မဋ္ဌာန်းကို ပွားများအားထုတ်အပ်၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၁-၂၇၆။)

ဥဂ္ဂဟနိမိတ် - ပဋိဘာဂနိမိတ်

ဤသို့ အဖန်ဖန် အထပ်ထပ် လုံ့လကြိုးကုတ် အားထုတ်လျက်ရှိသော ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်ဝယ် မကြာမီ အချိန်ကာလအတွင်းမှာပင်လျှင် ဥဂ္ဂဟနိမိတ် သို့မဟုတ် ပဋိဘာဂနိမိတ်သည် ထင်ရှားစွာ တည်လာဖြစ်ပေါ်လာပေသည်။ ထိုနိမိတ်သည် ခပ်သိမ်းကုန်သော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ် အားလုံးတို့အား တစ်ထပ်တည်း တူညီသည်ကား မဖြစ်နိုင်။ စင်စစ်သော်ကား အချို့သော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်အား ချမ်းသာသော အတွေ့အထိကို ဖြစ်စေလျက် -

- ၁။ လဲဝါဂွမ်းစိုက်ကဲ့သို့လည်းကောင်း၊
- ၂။ ဗိုင်းဝါဂွမ်းစိုက်ကဲ့သို့လည်းကောင်း၊
- ၃။ လေအလျဉ်ကဲ့သို့လည်းကောင်း ထင်လာ၏။

ဤသို့လျှင် အချို့သော ဆရာကြီး ဆရာကျော် ပုဂ္ဂိုလ်ထူး ပုဂ္ဂိုလ်မော် ပုဂ္ဂိုလ်ကျော်တို့ မိန့်ဆိုတော်မူကြပေသည်။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၁-၂၇၆။)

ဤဆိုလတ္တံ့သော စကားရပ်တို့ကား **အဋ္ဌကထာတို့၌ လာသော အဆုံးအပြတ်တည်း။**

ဤနိမိတ်သည် အချို့သော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်အား -

- ၄။ တောက်ပသော ကြယ်တာရာအရောင်ကဲ့သို့လည်းကောင်း၊
- ၅။ ပတ္တမြားလုံးကဲ့သို့လည်းကောင်း၊
- ၆။ ပုလဲလုံးကဲ့သို့လည်းကောင်း ထင်လာ၏။

အချို့သော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်အား ကြမ်းတမ်းသော အတွေ့အထိ ရှိသည် ဖြစ်၍ -

- ၇။ ဝါရိုးကဲ့သို့လည်းကောင်း၊
- ၈။ သစ်သားနှစ်တံကျင်ကဲ့သို့လည်းကောင်း ထင်လာ၏။

အချို့သော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်အား -

- ၉။ ရှည်စွာသော ဆောက်လုံးသဏ္ဌာန် ကြိုးမျှင်ကဲ့သို့လည်းကောင်း၊
- ၁၀။ ပန်းဆိုင်ကဲ့သို့လည်းကောင်း၊
- ၁၁။ အခိုးညွန့်ကဲ့သို့လည်းကောင်း (မီးခိုးညွန့် တိမ်ခိုးညွန့်သဖွယ်) ထင်လာ၏။

အချို့သော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်အား -

- ၁၂။ ကျယ်ပြန့်သော ပင့်ကူချည်မျှင်ကဲ့သို့လည်းကောင်း၊
- ၁၃။ တိမ်တိုက်လွှာကဲ့သို့လည်းကောင်း၊
- ၁၄။ ပဒုမ္မာကြာပွင့်ကဲ့သို့လည်းကောင်း၊
- ၁၅။ ရထားဘီးစက်ဝန်းကဲ့သို့လည်းကောင်း၊
- ၁၆။ လဝန်းကဲ့သို့လည်းကောင်း၊
- ၁၇။ နေဝန်းကဲ့သို့လည်းကောင်း ထင်လာ၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၁-၂၇၇။)

နိမိတ္တန္တိ ဥဂ္ဂဟနိမိတ္တံ၊ ပဋိဘာဂနိမိတ္တံ ဝါ၊ ဥဘယမ္ပိ ဟိ ဣဓ ဧကန္တံ ဝုတ္တံ။ တထာ ဟိ တူလပိစုအာဒိ-ဥပမတ္ထယံ ဥဂ္ဂဟေ ယုဇ္ဇတိ၊ သေသံ ဥဘယတ္ထ။ ပ။ မဏိဂုဠိကာဒိဥပမာ ပဋိဘာဂေ ဝဇ္ဇန္တိ။ (မဟာဠီ-၁-၃၃၅။)

ဤအထက်ပါ ဋီကာဆရာတော်၏ ဖွင့်ဆိုတော်မူချက်အရ - လဲမှို့ အစုအပုံကဲ့သို့ ဗိုင်းငင့်ထားသော ဝါဂွမ်းစိုင်အစုအပုံကဲ့သို့ လေအလျဉ်ကဲ့သို့ ထင်လာသော နိမိတ်သုံးမျိုးကား ဥဂ္ဂဟနိမိတ်တည်း။ ပတ္တမြားလုံးကဲ့သို့ ပုလဲလုံးကဲ့သို့ ထင်လာသော အာနာပါနိမိတ်နှစ်မျိုးတို့ကား ပဋိဘာဂနိမိတ်တည်း။ ကြွင်းအာနာပါနိမိတ်တို့ကား ဥဂ္ဂဟနိမိတ် ပဋိဘာဂနိမိတ် နှစ်မျိုးလုံး ရနိုင်၏။ ဥဂ္ဂဟနိမိတ်ကား မကြည်သေး၊ ပဋိဘာဂနိမိတ်ကား အလွန်အလွန် ကြည်လင်၍ တောက်ပနေ၏။ ဤသို့လျှင် နိမိတ်နှစ်မျိုးတို့၏ ကွဲပြားမှုကို မှတ်သားပါလေ။ (မဟာဠီ-၁-၃၃၅။)

ဘာဝနာသညာ ကွဲပြားမှု

တစ်ချိန် များစွာကုန်သော ရဟန်းတော်တို့သည် တစ်ခုသော သုတ္တန်ပါဠိတော်ကို ရွတ်ဖတ် သရဇ္ဈာယ်၍ ထိုင်နေကြကုန်၏။ ထိုသို့ ထိုင်နေကြကုန်စဉ် ရဟန်းတော်တစ်ပါးက - “အရှင်ဘုရားတို့အား အဘယ်သို့ သဘောရှိသည်ဖြစ်၍ ဤသုတ္တန်ပါဠိတော်သည် ထင်လာပါသနည်း” - ဟု မေးမြန်းလျှောက်ထား၏။

“တပည့်တော်အား တောင်မှ ထွက်စီးလာသော တောင်ကျမြစ်ကြီးကဲ့သို့ ဖြစ်၍ ထင်လာပါသည်” - ဟု ရဟန်းတော် တစ်ပါးက ပြန်ကြား လျှောက်ထား၏။

အခြားရဟန်းတော် တစ်ပါးက - “တပည့်တော်အား တစ်ခုသော တောရေးကဲ့သို့ (တောတန်းကဲ့သို့) ထင်လာပါသည်” - ဟု လျှောက်ထား၏။

အခြားရဟန်းတော် တစ်ပါးကမူ - “တပည့်တော်အား တစ်ခုသော အေးမြသော အရိပ်ရှိသော အကိုင်းအခက် အရွက်နှင့် ပြည့်စုံသော အသီးတည်းဟူသော ဝန်ထုပ်ဝန်ပိုးဖြင့် ပြည့်နှက်လျက်ရှိသော သစ်ပင်ကြီးကဲ့သို့

အာနာပါနဿတိသမာဓိပိုင်း

ဖြစ်၍ ထင်လာပါသည်” - ဟု လျှောက်ထားပြန်၏။

ထိုသို့ အထူးထူး ထင်လာခြင်း၏ အကြောင်းမှာ - ထိုရဟန်းတို့အား တစ်ခုတည်းသာလျှင် ဖြစ်သော ထိုသုတ္တန်သည် ထိုရဟန်းတို့၏ သန္တာန်ဝယ် ဖြစ်ပေါ်နေကြကုန်သော သညာတရားတို့၏ တစ်ပါးနှင့် တစ်ပါး မတူညီဘဲ ထူးထွေကွဲပြားမှု ရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် အထူးထူးအားဖြင့် ထင်လာခြင်း ဖြစ်ပေသည်။ ဤဥပမာ အတူပင် -

ဧဝံ ဧကမေဝ ကမ္မဋ္ဌာနံ သညာနာနတာယ နာနတော ဥပဋ္ဌာတိ။ သညဇဉ္ဇိ ဧတံ သညာနိဒါနံ သညာ-
ပဘဝံ။ တသ္မာ သညာနာနတာယ နာနတော ဥပဋ္ဌာတိတိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၁-၂၇၇။)

သညာနာနတာယတိ နိမိတ္တုပဋ္ဌာနတော ပုဗ္ဗေဝ ပဝတ္ထသညာနံ နာနာဝိဘောဝတော။ (မဟာဇီ-၁-၃၃၅။)

= တစ်ခုတည်းသာဖြစ်သော အာနာပါနကမ္မဋ္ဌာန်းသည် ဥဂ္ဂဟနိမိတ်၊ ပဋိဘာဂနိမိတ် ထင်သည်မှ (နိမိတ် မထင်မီ) ရှေးမဆွက ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ သန္တာန်ဝယ် ကြိုတင် ဖြစ်ပေါ်နေကြကုန်သော သညာတို့၏ ထူး ထွေကွဲပြားမှုကြောင့် ဤကဲ့သို့ နိမိတ်များ အမျိုးမျိုး ထင်လာခြင်း ဖြစ်သည်။ မှန်ပေသည် - ဤအာနာပါန ကမ္မဋ္ဌာန်း၏ အာရုံဖြစ်သော ဥဂ္ဂဟနိမိတ် ပဋိဘာဂနိမိတ်သည် ဘာဝနာသညာကြောင့် ဖြစ်၏ (= ဘာဝနာ သညာဖြင့် မှတ်အပ် ကြံဆအပ်ကာမျှ ဖြစ်၏ = ဘာဝနာသညာဖြင့် မှတ်အပ် ကြံဆအပ်သည့်အတိုင်း ဖြစ်ပေါ် လာ၏။) ဘာဝနာသညာဟူသော အကြောင်းရင်း ရှိ၏။ ဘာဝနာသညာသာလျှင် အမွန်အစ ရှိ၏။ ထိုသို့ ဘာဝနာ သညာ၏ ထူးထွေကွဲပြားမှုကြောင့် အာနာပါနနိမိတ်များ အမျိုးမျိုး အဖုံဖုံ ထူးထူးထွေထွေ ကွဲကွဲပြားပြား ထင် ရခြင်း ဖြစ်သည်ဟု သိရှိပါလေ။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၁-၂၇၇။ မဟာဇီ-၁-၃၃၅။)

ဘာဝနာသညာနှင့် ယှဉ်တွဲနေသော သမာဓိစွမ်းအား အထူးထက်မြက် စူးရှလာသောအခါ အာနာပါန အာရုံ၌ ဘာဝနာသမာဓိ အလွန်ခိုင်ခံ့လာသောအခါ အာနာပါနနိမိတ် မပေါ်မီ၌ဖြစ်စေ၊ ပေါ်ပြီး နောက်ထပ် အလိုရှိသော နိမိတ်တစ်မျိုး မပေါ်မီ၌ ဖြစ်စေ ဖြူစေ ဝါစေ နီစေ ပုလဲလုံး ဖြစ်စေ ရွဲလုံးဖြစ်စေ - ဤသို့ စသည် ဖြင့် ဘာဝနာသညာ ဖြစ်ပေါ်လာခဲ့သော် ထိုဘာဝနာသညာအားလျော်စွာ အဖြူ အဝါ အနီ ပုလဲလုံး ရွဲလုံး စသော နိမိတ်များသည် ပေါ်လာတတ်သည်ဟု ဆိုလိုပေသည်။ သို့သော် ဤကဲ့သို့သော နိမိတ်များ ဖြစ်ပေါ် လာခြင်းမှာလည်း ဘာဝနာသမာဓိ၏ ရင့်ကျက်လာသော အခါ၌သာ ရရှိနိုင်သည်ဟု သိပါလေ။

ဤအာနာပါနဿတိ သမာဓိဘာဝနာသညာကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော ဥဂ္ဂဟနိမိတ် ပဋိဘာဂနိမိတ်တို့ကား မူလအထည်ကိုယ် ဝတ္ထုဖြစ်သော ပကတိသော အဿာသ-ပဿာသမှ လွတ်၍ ဖြစ်ပေါ်လာသော နိမိတ်များ ဖြစ်ကြရကား **ဝတ္ထုဓမ္မဗိမုန့်တံ**ဟူသော **အဘိဓမ္မတ္ထသင်္ဂဟ**အရ ပညတ်တရားသာ ဖြစ်ပေသည်ဟု မှတ်သား ပါလေ။ အောက်ပါ အဋ္ဌကထာ ဋီကာတို့၏ အဆိုအမိန့်များကိုလည်း ဆက်လက်၍ ဖတ်ရှုကြည့်ပါ။

နဝတ္ထဗ္ဗဓမ္မာရုံ

တတ္ထ ဒသဝိဓမ္မိ ကသိဏဇ္ဈာနံ ကသိဏပဏ္ဏတ္တိံ အာရဗ္ဗ ပဝတ္ထတ္တာ၊ ဗြဟ္မဝိဟာရစတုတ္ထံ သတ္တပဏ္ဏတ္တိံ အာရဗ္ဗ ပဝတ္ထတ္တာ၊ အာနာပါနစတုတ္ထံ နိမိတ္တံ အာရဗ္ဗ ပဝတ္ထတ္တာ ပရိတ္တာဒိဝသေန နဝတ္ထဗ္ဗဓမ္မာရမ္မဏတော နဝတ္ထဗ္ဗာရမ္မဏံ နာမ ဟောတိ။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၁-၄၄၀။)

ထိုစတုတ္ထဈာန်တို့တွင် ကသိုဏ်း (၁၀)မျိုးကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာသော ကသိုဏ်းဈာန်သည် ကသိုဏ်း ပညတ်ကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း၊ ဗြဟ္မဝိဟာရ စတုတ္ထဈာန်သည် သတ္တဝါ ပညတ်ကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း၊ အာနာပါနစတုတ္ထဈာန်သည် သောက်

ရှုကြယ်ကဲ့သို့ အလွန်ကြည်လင်တောက်ပနေသော အာနာပါနပဋိဘာဂနိမိတ်ကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာသောကြောင့်လည်းကောင်း -

၁။ ပရိတ္တတရား = ကာမတရား၊

၂။ မဟဂ္ဂတတရား = မဟဂ္ဂုတ်တရား၊

၃။ အပ္ပမာဏတရား = လောကုတ္တရာတရားတို့၏ အဖြစ်ဖြင့် မခေါ်ဆိုထိုက်သော ပညတ်ဓမ္မလျှင် အာရုံရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် **နဝတ္ထဗ္ဗာရမ္မဏာ** = **နဝတ္ထဗ္ဗာရုံ** မည်၏။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၁-၄၄၀။)

ကာမတရား၊ ရူပါဝစရ အရူပါဝစရဟူသော မဟဂ္ဂုတ်တရား၊ လောကုတ္တရာတရားဟု မဆိုထိုက်သော အာရုံဟူသမျှသည် ပညတ်အာရုံချည်း ဖြစ်သည်။

နဝတ္ထဗ္ဗာရမ္မဏာတိ ဣဒံ ပန ဝစနံ ယထာဂဟိတာကာရဿ သညာဝိသယဿ နဝတ္ထဗ္ဗတံ သန္ဓာယ နဝတ္ထဗ္ဗံ အာရမ္မဏံ ဧတေသန္တိ နဝတ္ထဗ္ဗာရမ္မဏာ၊ စိတ္တုပ္ပါဒါတိ အညပဒတ္တသမာသံ ကတွာ အဋ္ဌကထာယံ ဝုတ္တံ။ (မူလဋီ-၁-၁၉၁။)

ဆိုလိုရင်း - ရုပ်သည် ပထဝီစသော သဘောအားဖြင့် ထင်ရှားရှိ၏။ အာရုံကို တွေ့ထိခြင်း ဖုသနစသော သဘောအားဖြင့်ကား ထင်ရှား မရှိ (ရုပ်တရားသည် အာရုံမယူတတ်သော အနာရမ္မဏတရား ဖြစ်သောကြောင့်တည်း)။ ဤသို့လျှင် ပရမတ်တရား တစ်မျိုးတည်းကိုပင် “အဝိဇ္ဇမာန-ဝိဇ္ဇမာန” = “ထင်ရှား ရှိ၏၊ ထင်ရှား မရှိ” ဟု အမည်နှစ်မျိုးဖြင့် ခေါ်ဆိုရသကဲ့သို့ အထက်၌ ဖော်ပြအပ်ခဲ့သော ကသိုဏ်းပညတ် အာနာပါနပဋိဘာဂနိမိတ်စသော ပညတ်များသည်လည်း ပရမတ္ထအားဖြင့် ထင်ရှားမရှိသောကြောင့် အဝိဇ္ဇမာနလည်း ဟုတ်၏။ သမ္မုတိသစ္စာဟူသော လောကအပြောအားဖြင့် ထင်ရှားရှိသောကြောင့် ဝိဇ္ဇမာနလည်း ဟုတ်၏။ ထို့ကြောင့် ထိုပညတ်ကို “**နဝတ္ထဗ္ဗအာရုံ**”ဟု ခေါ်ဆို၍ ထိုပညတ်ကို အာရုံပြုသော ဈာန်စိတ္တုပ္ပါဒ်ကို (= ဥပစာရသမာဓိ ဈာန်နှင့်တကွ ဈာန်စိတ်စေတသိက်တရားစုကို) -

နဝတ္ထဗ္ဗံ အာရမ္မဏံ ဧတေသန္တိ နဝတ္ထဗ္ဗာရမ္မဏာ၊ -

ဟု ဗဟုဗ္ဗိဟိသမာသံ ပြု၍ “နဝတ္ထဗ္ဗအာရုံရှိသော တရား”ဟု ခေါ်ဆိုရလေသည်။

ယင်း နဝတ္ထဗ္ဗ အမည်ရသော အာရုံတို့သည် ပရမတ္ထအထည်ကိုယ်အားဖြင့် ထင်ရှားမရှိသော်လည်း လောကအပြော သမ္မုတိသစ္စာနယ်၌ ပြောဆိုကြကုန်သော အနက်သဘောတို့၏ ကသိုဏ်းနိမိတ်စသော စကား၏ တည်ရာဝတ္ထုမျှသာ ဖြစ်သောကြောင့် လောကအပြော စကားအသုံးအနှုန်းအားဖြင့်သာလျှင် ပညတ်ဟူ၍ ဆိုအပ်၏။ မှန်ပေသည် - ထိုသမ္မုတိသစ္စာကို ဝိဇ္ဇမာနပညတ် အဝိဇ္ဇမာနပညတ်ဟူသော အပြားအားဖြင့် သိစေကြောင်း ပညတ်နှစ်မျိုးတွင် ပရမတ္ထအားဖြင့် ထင်ရှားမရှိသော အဝိဇ္ဇမာနပညတ်ဟု အဋ္ဌကထာ၌ ဖွင့်ဆိုလျက် ရှိ၏။

ပရမတ္ထအားဖြင့် ထင်ရှားမရှိသော အဝိဇ္ဇမာနပညတ်ဖြစ်သော်လည်း ပရမတ္ထအားဖြင့် ထင်ရှားရှိသော (စက္ခုပသာဒစသော) ဝိဇ္ဇမာနပညတ်ကဲ့သို့ စွဲယူ၍ ဖြစ်ပေါ်လာသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ ဘာဝနာသညာ၏ “ကာမတရား” စသည်တို့တွင် “ဤမည်သော တရားသည် အာရုံတည်း”ဟု ဤသို့ ပြောဆိုခြင်းငှာ မတတ်ကောင်းပေ။ ပကတိသော ဝင်သက်လေ ထွက်သက်လေတို့ကား စိတ္တဇသဒ္ဓနဝကကလာပ်ဟူသော စိတ္တဇရုပ်တို့၏ အပေါင်းအစုတည်း။ ယင်းရုပ်တရားတို့ကား ပရိတ္တ အမည်ရသော ကာမတရားတို့ပင်တည်း။ ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ပရိတ္တတရား = ကာမတရားစသည်တို့ကိုပင် စိတ်ဖြင့် စွဲယူ၍ ဘာဝနာသညာသည် အစပိုင်းတွင် ဖြစ်ပေါ်လာသည် မှန်သော်လည်း ပဋိဘာဂနိမိတ်သို့ ဆိုက်ရောက်လာသောအခါ၌ကား ယင်းဘာဝနာသညာသည် ပဋိ

ဘာဂနိမိတ်ကိုသာ အာရုံမူနေ၏။ ပရိတ္တတရားစသည်တို့၌ မတည်တော့ပေ။ မူလက ပရိတ္တစသော တရားတို့ကို စွဲ၍ ဖြစ်လာပါသော်လည်း ပဋိဘာဂနိမိတ်သို့ ဆိုက်ရောက်လာသောအခါ ထိုသညာက ထိုပရိတ္တတရား စသည် အပေါ်၌ မတည်တော့ဘဲ ပဋိဘာဂနိမိတ်အာရုံပေါ်၌သာ တည်နေခြင်းကြောင့် သမ္ပယုတ်တရားစုနှင့် တကွ သော ထိုဘာဝနာသညာကို ပရိတ္တစသော တရားလျှင် အာရုံရှိ၏။ ပရိတ္တစသော တရားကို အာရုံပြု၏ဟု မဆို ထိုက်သည်၏ အဖြစ်ကို ရည်ရွယ်တော်မူ၍ ယင်းဘာဝနာသညာကို သို့မဟုတ် အာနာပါနစတုတ္ထဈာန်စသည်ကို “နဝတ္တဗ္ဗဓမ္မဟူသော ပညတ်”ကို အာရုံပြုသော တရားဟူ၍ အဋ္ဌကထာဆရာတော် ဖွင့်ဆိုတော်မူပေသည်။ (အကျယ်ကို မူလဋီ-၁-၁၉၁-၌ ကြည့်ပါ။)

ပြည့်စုံရမည့် တရားသုံးပါး

ဧတ္ထ စ အညမေဝ အဿာသာရမ္ပဏံ စိတ္တံ၊ အညံ ပဿာသာရမ္ပဏံ၊ အညံ နိမိတ္တာရမ္ပဏံ။ ယဿ ဟိ ဣမေ တယော ဓမ္မာ နတ္ထိ၊ တဿ ကမ္မဋ္ဌာနံ နေဝ အပ္ပနံ န ဥပစာရံ ပါပုဏာတိ။ ယဿ ပန ဣမေ တယော ဓမ္မာ အတ္ထိ၊ တဿေဝ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဥပစာရဉ္စ အပ္ပနဉ္စ ပါပုဏာတိ။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၁-၂၇၇။)

= ဤ အဿာသ၊ ပဿာသ၊ နိမိတ်ဟူသော သုံးပါးတို့တွင်လည်း —

၁။ အဿာသလျှင် အာရုံရှိသော ဘာဝနာစိတ်ကား တစ်မျိုးတခြား တစ်ပါးသာတည်း။

၂။ ပဿာသလျှင် အာရုံရှိသော ဘာဝနာစိတ်ကား တစ်မျိုးတခြား တစ်ပါးသာတည်း။

၃။ (ဥဂ္ဂဟနိမိတ်) ပဋိဘာဂနိမိတ်လျှင် အာရုံရှိသော ဘာဝနာစိတ်ကား တစ်မျိုးတခြား တစ်ပါးသာတည်း။

အကြင် ယောဂဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌ အဿာသ၊ ပဿာသ၊ နိမိတ်ဟူကုန်သော ဤသုံးပါးကုန်သော တရားတို့သည် မရှိကုန်၊ ထိုပုဂ္ဂိုလ်၏ အာနာပါနကမ္မဋ္ဌာန်းသည် အပ္ပနာဈာန်သို့လည်း မရောက်ရှိနိုင်၊ ဥပစာရဈာန် (= ဥပစာရသမာဓိ) သို့လည်း မရောက်ရှိနိုင်။ အလျော်အားဖြင့် ပြောဆိုရမူ - အကြင် ယောဂဝစရပုဂ္ဂိုလ် ၏ သန္တာန်၌ ဤသုံးပါးကုန်သော တရားတို့သည် ရှိကုန်၏။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်၏သာလျှင် အာနာပါနကမ္မဋ္ဌာန်းသည် အပ္ပနာဈာန် (= အပ္ပနာသမာဓိ) သို့လည်း ရောက်နိုင်၏။ ဥပစာရဈာန် ဥပစာရသမာဓိသို့လည်း ရောက်ရှိနိုင်၏ ဟု မှတ်သားပါလေ။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၁-၂၇၇။)

ဒီဃဘာဏက မဇ္ဈိမဘာဏကတို့၏ ဆိုဆုံးမချက်

ဒီဃနိကာယ်ကို ဆောင်တော်မူကြကုန်သော ဒီဃဘာဏက မထေရ်မြတ်တို့ကား ဤသို့ မိန့်ဆိုတော်မူကြ ကုန်၏။ ဤဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော စကားအစဉ်အတိုင်း အလွန်ကြည်လင်တောက်ပသော ပဋိဘာဂနိမိတ်သည် ယောဂဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ ဉာဏ်ဝ၌ ထင်လာလတ်သော် ထိုရဟန်းသည် ဆရာသမား၏ အထံသို့ သွား၍ — “အရှင် ဘုရား . . . တပည့်တော်အား ဤမည်သော နိမိတ်သည် ထင်လာပါ၏” - ဟု လျှောက်ထားအပ်၏။ ဆရာ သမားကလည်း ဤသို့သဘောရှိသော ထင်လာသော အာရုံသည် အာနာပါနနိမိတ်ဟုလည်းကောင်း၊ အာနာပါန နိမိတ်မဟုတ်ဟုလည်းကောင်း ဤသို့ မပြောဆိုသင့်ပေ။ “ငါ့ရှင် . . . အာနာပါနဘာဝနာကို ပွားများအားထုတ် သောသူအား ဤသို့သော အခြင်းအရာအားဖြင့် ထင်လာတတ်၏”ဟု ပြောဆို၍ အဖန်ဖန် အထပ်ထပ် နှလုံး သွင်းလေလော့ဟု ပြောဆိုရမည်။ မှန်ပေသည် - အာနာပါနနိမိတ်ဟု ပြောဆိုလိုက်သော် အာနာပါနဘာဝနာ လုပ်ငန်းရပ်ကို အဆုံးသတ်ခြင်း ရပ်နားထားခြင်းသို့ ရောက်ရှိသွားတတ်၏။ အာနာပါနဘာဝနာလုပ်ငန်းရပ်မှ ဘာဝနာစိတ်သည် တွန့်ဆုတ်ခြင်းသို့ ရောက်ရှိသွားတတ်၏။ အာနာပါနနိမိတ် မဟုတ်ဟု ပြောဆိုမိပြန်သော်

အာနာပါန ဘာဝနာလုပ်ငန်းရပ်၌ လိုလားတောင့်တမှု အာသာဆန္ဒဓာတ်များ ကင်းသွားတတ်သည်ဖြစ်၍ ပင် ပန်းခြင်းသို့ ရောက်ရှိသွားတတ်လေရာ၏။ ထိုကြောင့် နိမိတ် ဟုတ်၏၊ မဟုတ်၏ဟူသော နှစ်မျိုးလုံးကိုပင် မပြော ဆိုမူ၍ အာနာပါနကို နှလုံးသွင်းခြင်း၌သာလျှင် တိုက်တွန်းပေးပါ - ဟု မိန့်ဆိုတော်မူကြကုန်၏။

သို့သော် မဇ္ဈိမနိကာယ်ကို ဆောင်တော်မူကြကုန်သော မဇ္ဈိမဘာဏကမထေရ်မြတ်တို့ကား “ငါ့ရှင် . . . ဤသို့သဘောရှိသော ထင်ခြင်းသည် အာနာပါနနိမိတ် မည်၏၊ သူတော်ကောင်း . . . အာနာပါနကမ္မဋ္ဌာန်းကို အဖန်တလဲလဲ နှလုံးသွင်းလေလော့”ဟု ပြောဆိုပါဟု မိန့်ဆိုတော်မူကြကုန်၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၁-၂၇၇။)

“ဣမာယ ပဋိပဒါယ ဇရာမရဏတော မုစ္ဆိဿာမိတိ ပဋိပန္နဿ နိမိတ္တ”န္တိ ဝုတ္တေ ကထံ သင်္ကောစာပတ္တိ၊ တိယျောသော မတ္တာယ ဥဿာဟမေဝ ကရေယျာတိ - “နိမိတ္တမိဒံ။ ပ ။ ဝတ္တဗ္ဗော”တိ မဇ္ဈိမဘာဏကာ အာဟု။ (မဟာဋီ-၁-၃၃၆။)

= အာနာပါနဿတိသမာဓိဘာဝနာကို ဦးတည်ထားသော ဤမွန်မြတ်သော ကျင့်ဝတ်ပဋိပတ်ဖြင့် အိုနာ သေရေး ဒုက္ခဘေးမှ မချွတ်ဧကန် လွတ်မြောက်ရပေလတ္တံ့ဟု နှလုံးပိုက်၍ အာနာပါနဿတိသမာဓိ ဘာဝနာ လုပ်ငန်းရပ်ကို ကျင့်ကြံကြိုးကုတ် ပွားများအားထုတ်လျက်ရှိသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သူမြတ်၏ သန္တာန်ဝယ် ဆရာသမားက “အာနာပါနနိမိတ်ပါ”ဟု ပြောဆိုလိုက်ရုံမျှဖြင့် အဘယ်သို့လျှင် အာနာပါနဘာဝနာလုပ်ငန်းရပ် မှ ဘာဝနာစိတ်သည် တွန့်ဆုတ်ခြင်းသို့ ရောက်ရှိသွားနိုင်ပါအံ့နည်း၊ တိုင်းထက်အလွန် တိုး၍ တိုး၍သာ အာနာ ပါနဘာဝနာကို ကြိုးစားအားထုတ်ခြင်း လုံ့လဥဿာဟကို ပြုလုပ်မည်သာလျှင် ဖြစ်ပေသည် - ဟု နှလုံး ပိုက်တော်မူကြကုန်၍ မဇ္ဈိမနိကာယ်ကို ဆောင်တော်မူကြကုန်သော မဇ္ဈိမဘာဏက မထေရ်မြတ်တို့က “ငါ့ရှင် ဤသို့သော သဘောရှိသော ထင်ခြင်းသည် အာနာပါနနိမိတ် မည်၏၊ သူတော်ကောင်း . . . အာနာပါန ကမ္မဋ္ဌာန်းကို အဖန်တလဲလဲ နှလုံးသွင်းလေလော့ဟု ပြောဆိုပါ”ဟု မိန့်ဆိုတော်မူကြခြင်း ဖြစ်ပေသည်။ (မဟာဋီ-၁-၃၃၆။)

ဌပနာဓေတသို့ ဆိုက်ပြီ

အထာနေန နိမိတ္တေယေဝ စိတ္တံ ဌပေတဗ္ဗံ။ ဧဝမဿာယံ ဣတော ပဘုတိ ဌပနာဝသေန ဘာဝနာ ဟောတိ။ ဝုတ္တဉ္စေတံ ပေါရာဏေဟိ -

“နိမိတ္တေ ဌပယံ စိတ္တံ၊ နာနာကာရံ ဝိဘာဝယံ။
ဓိရော အဿာသပဿာသေ၊ သကံ စိတ္တံ နိဗ္ဗတိ”တိ။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၁-၂၇၇-၂၇၈။)

ထိုနောင် ဤ ယောဂါဝစရ ရဟန်းတော်သည် ဖြစ်ပေါ်လာသော အာနာပါနနိမိတ် အာရုံ၌သာလျှင် ဘာဝနာစိတ်ကို ငြိမ်ဝပ်စွာ တည်နေအောင် ကပ်ထားပါလေ။ ဤသို့ အာနာပါနနိမိတ်အာရုံ၌ ဘာဝနာစိတ်ကို ငြိမ်ဝပ်စွာ တည်နေအောင် ကောင်းစွာ ကပ်ထား၍ ရှုပွားခဲ့သော် -

ဤ အလွန်ကြည်လင်တောက်ပနေသော အာနာပါနပဋိဘာဂနိမိတ် ဖြစ်ပေါ်လာသည့် အချိန်အခါမှစ၍ ဤယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌ ဌပနာ၏ အစွမ်းဖြင့် ဤအာနာပါနဿတိသမာဓိ ဘာဝနာသည် ဖြစ်ပေါ်၍ လာပေသည်။ မှန်ပေသည် ရှေးရှေးအဋ္ဌကထာဆရာတော်တို့သည် ဤသို့ မိန့်ဆိုတော်မူကြလေကုန်ပြီ။

“သမ္မာဝါယာမ မဂ္ဂင်ဟူသော သမ္မပ္ပဓာန် လုံ့လဝီရိယနှင့် ပြည့်စုံသော ယောဂါဝစရ ပုဂ္ဂိုလ်သူမြတ်သည် အဿာသ ပဿာသ အာရုံ၌ -

- ၁။ ရှည်သော အဿာသ၊
- ၂။ ရှည်သော ပဿာသ၊
- ၃။ တိုသော အဿာသ၊
- ၄။ တိုသော ပဿာသ - ဟု

လေးမျိုးကုန်သော အခြင်းအရာတို့ဖြင့် ဟောတော်မူအပ်ပြီးသော အထူးအထူးသော အခြင်းအရာကို ကွယ်ပျောက်စေလျက် [ပကတိသော အဿာသ-ပဿာသကို အမှီပြု၍ ဘာဝနာစွမ်းအားကြောင့် အလွန် ကြည်လင်တောက်ပသော အာနာပါနပဋိဘာဂနိမိတ်သည် ဖြစ်ပေါ်လာသောအခါ ထိုလေးမျိုးကုန်သော အခြင်း အရာတို့ကို နှလုံးမသွင်းခြင်းကြောင့် ထိုလေးမျိုးကုန်သော အခြင်းအရာတို့သည် ကွယ်ပျောက်သကဲ့သို့ ဖြစ်နေ ကုန်၏။ ဤသို့ ကွယ်ပျောက်စေလျက်] ပကတိသော အဿာသ-ပဿာသမှ ဖြစ်ပေါ်၍လာသော အာနာပါန ပဋိဘာဂနိမိတ် အာရုံ၌ ဘာဝနာစိတ်ကို ငြိမ်ဝပ်စွာ ကပ်၍တည်နေအောင် ကောင်းစွာ ကပ်ထားနိုင်ဘိမူကား ထိုသို့ အာနာပါနပဋိဘာဂနိမိတ်အာရုံ၌သာလျှင် ဘာဝနာစိတ်ကို ငြိမ်ဝပ်စွာ ကပ်၍ တည်နေအောင် ကောင်း စွာ ကပ်ထားနိုင်ခြင်းဖြင့် မိမိ၏ ဘာဝနာစိတ်ကို အာရုံ၌ အပ္ပနာစိတ်သို့ ဆိုက်အောင် မြဲစွာ ဖွဲ့ချည်ထားသည် မည်ပေ၏။” (ယင်းသို့ အာနာပါနပဋိဘာဂနိမိတ် အာရုံ၌ ဘာဝနာစိတ်ကို အပ္ပနာစိတ် ဆိုက်အောင် မြဲစွာ ဖွဲ့ချည်ထားခြင်းကို ဌပနာဟု ခေါ်ဆိုသည် မှတ်ပါ။) (ဝိသုဒ္ဓိ-၁-၂၇၇-၂၇၈။)

ပုဗ္ဗေ ယံ ဝုတ္တံ “အနုဗန္ဓနာယ စ ဖုသနာယ စ ဌပနာယ စ မနသိ ကရောတိ”တိ။ တတ္ထ အနုဗန္ဓနံ၊ ဖုသနဉ္စ ဝိဿဇ္ဇေတွာ ဌပနာဝသေန ဘာဝနာ ဟောတိတိ ဌပနာဝသေနဝ ဘာဝေတဗ္ဗန္တိ အတ္ထော။
(မဟာဋီ-၁-၃၃၆။)

ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂအဋ္ဌကထာဆရာတော်သည် (ဝိသုဒ္ဓိ-၁-၂၇၂။) ရှေးပိုင်းက - “ထို ပကတိသော ဝင်သက်လေ ထွက်သက်လေတို့၏ ထိမှုထင်ရှားရာ နှာသီးဖျား သို့မဟုတ် အထက်နှုတ်ခမ်းဟူသော နေရာဌာန၌ပင်လျှင် ရေတွက်ခြင်း ဂဏနာနည်းကို ခေါက်ထားလိုက်၍ ထိုဝင်သက်လေ ထွက်သက်လေတို့ကို (အရှည်-အတို အစ-အလယ်-အဆုံး အကုန်လုံးကို ထင်ထင်ရှားရှား သိအောင်) သတိဖြင့် အစဉ်လိုက်လျက်သော်လည်းကောင်း၊ အပ္ပနာစိတ် ဖြစ်နိုင်ကောင်းသော အခြင်းအရာအားဖြင့် ထင်လာတိုင်းသော အလွန်ကြည်လင်တောက်ပသော အာနာပါနပဋိဘာဂနိမိတ်အာရုံ၌ ဘာဝနာစိတ်ကို ငြိမ်ဝပ်စွာ တည်တံ့နေအောင် ကပ်ထားလျက်သော်လည်း ကောင်း အနုဗန္ဓနာနည်းဖြင့်လည်းကောင်း၊ ဖုသနာနည်းဖြင့်လည်းကောင်း၊ ဌပနာနည်းဖြင့်လည်းကောင်း နှလုံး သွင်းသည် မည်၏” - ဟူသော စကားရပ်ကို မိန့်ဆိုတော်မူခဲ့၏။ ထိုစကားရပ်၌ ယခုကဲ့သို့ အာနာပါနပဋိဘာဂ နိမိတ်သည် ထင်လာသောအခါ တည်တံ့ ခိုင်ခံ့လာသောအခါ အနုဗန္ဓနာနည်းနှင့် ဖုသနာနည်းတို့ကို လွှတ်၍ ထင်လာတိုင်းသော အာနာပါနပဋိဘာဂနိမိတ်ကိုသာ အာရုံမူလျက် အပ္ပနာစိတ် ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်ကောင်းသော ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်လောက်သော အခြင်းအရာအားဖြင့်သာလျှင် အာနာပါနပဋိဘာဂနိမိတ်အာရုံ၌ ဘာဝနာစိတ် ကို ငြိမ်ဝပ်စွာ တည်တံ့ ခိုင်မြဲအောင် ကပ်ထားလျက် ပွားများအားထုတ်ရမည်ဟု ဆိုလိုပေသည်။
(မဟာဋီ-၁-၃၃၆။)

ယင်းသို့ ထင်လာတိုင်းသော အာနာပါနပဋိဘာဂနိမိတ်အာရုံ၌ အပ္ပနာစိတ် ဆိုက်နိုင်လောက်သော အခြင်း အရာအားဖြင့် ဘာဝနာစိတ်ကို ငြိမ်ဝပ်စွာ တည်တံ့ ခိုင်ခံ့အောင် ကပ်ထားလျက် ဌပနာနည်း၏ အစွမ်းဖြင့် ပွားများနိုင်ခဲ့သော် ပကတိသော ဝင်သက်လေ ထွက်သက်လေကို အာရုံ မမူတော့ဘဲ မျက်နှာလွှဲထားသဖြင့် ပကတိသော အဿာသ-ပဿာသကို မှီ၍ ဖြစ်ပေါ်လာသော ပဋိဘာဂနိမိတ်ကိုသာ မျက်နှာမူထားသဖြင့် -

၁။ အဿာသ၊

၂။ ပဿာသ၊

၃။ နိမိတ် -

ဤသုံးပါးတို့သည် တစ်ခုတည်းသော ဘာဝနာစိတ်၏ အာရုံဖြစ်သည် တမ္၊ တစ်ခုတည်းသော ဘာဝနာ စိတ်၌ မထင်သည်ကား မဟုတ်၊ ထင်ပါ၏ ဪ - ဟူလိုသည်။ (ပြည်-၂-၂၄၈-၂၄၉ - ကြည့်ပါ။)

တစ်ခုတည်းသော ဘာဝနာစိတ်၏ အာရုံ ဖြစ်နိုင်ပုံ

နိမိတ္တံ အဿာသပဿာသာ၊ အနာရမ္မဏမေကစိတ္တဿ။

အဇာနတော တယော ဓမ္မေ၊ ဘာဝနာနုပလ္လတ္တိ။

နိမိတ္တံ အဿာသပဿာသာ၊ အနာရမ္မဏမေကစိတ္တဿ။

ဇာနတောဝ တယော ဓမ္မေ၊ ဘာဝနာ ဥပလ္လတ္တိ။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၁-၂၇၇။)

(၁) အာနာပါနနိမိတ် (၂) အဿာသ (၃) ပဿာသ - ဤတရား သုံးပါးတို့သည် တစ်ခုတည်းသော ဘာဝနာစိတ်၏ အာရုံကား မဟုတ်ပါပေ။ ထိုသို့ပင် အာရုံမဟုတ်ပါသော်လည်း သုံးပါးကုန်သော တရားတို့ကို အာရုံမူသောအားဖြင့် မသိသသူအား အာနာပါနဿတိသမာဓိဘာဝနာကို မရအပ်ပေ။

နိမိတ်၊ အဿာသ၊ ပဿာသ - ဤတရားသုံးပါးတို့သည် တစ်ခုတည်းသော ဘာဝနာစိတ်၏ အာရုံကား မဟုတ်ပါပေ။ ထိုသို့ပင် အာရုံမဟုတ်ပါသော်လည်း သုံးပါးကုန်သော တရားတို့ကို အာရုံမူသောအားဖြင့် သိသသူအားသာလျှင် အာနာပါနဿတိသမာဓိဘာဝနာကို ရအပ်ပေသည်။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၁-၂၇၇။)

အဿာသပဿာသာနံ ဧကက္ခဏေ အပ္ပဝတ္တနတော ဧကဿ စိတ္တဿ တယောပိ အာရမ္မဏံ န ဟောန္တိ၊ နိမိတ္တေန သဟ အဿာသော ပဿာသော ဝါတိ ဒွေယေဝ ဧကက္ခဏေ အာရမ္မဏံ ဟောန္တိတိ အတ္ထော။

(ဝိမတိဋီ-၁-၂၁၆-၂၁၇။)

= ပကတိသော ဝင်သက်လေ ထွက်သက်လေတို့သည် စိတ္တက္ခဏတစ်ခု၏ အတွင်း၌ ပြိုင်တူ မဖြစ်နိုင်သော ကြောင့် နိမိတ်၊ အဿာသ၊ ပဿာသ - သုံးမျိုးလုံးတို့သည်လည်း တစ်ခုသောစိတ်၏ အာရုံကား မဖြစ်နိုင်ကြကုန်။ နိမိတ်နှင့် ဝင်သက်လေ၊ သို့မဟုတ် နိမိတ်နှင့် ထွက်သက်လေ နှစ်မျိုးတို့သည်သာလျှင် စိတ္တက္ခဏတစ်ခုအတွင်း၌ တစ်ခုသော စိတ်၏ အာရုံဖြစ်နိုင်သည်ဟု ဆိုလိုပေသည်။ (ဝိမတိဋီ-၁-၂၁၆-၂၁၇။)

ဤရှင်းလင်းချက်ကား နှာသီးဖျား သို့မဟုတ် အထက်နှုတ်ခမ်းဖျားတည်းဟူသော နိမိတ်နှင့် ပကတိသော ဝင်သက်လေ ထွက်သက်လေတို့ကို ရည်ရွယ်၍ ရှင်းလင်းထားသော ရှင်းလင်းချက် ဖြစ်သည်။ ဥဂ္ဂဟနိမိတ်၊ ပဋိဘာဂနိမိတ်ဟူသော အာနာပါနနိမိတ်များ မဖြစ်ပေါ်လာမီ အပိုင်းကို ရည်ရွယ်၍ ရှင်းလင်းထားခြင်း ဖြစ်သည်။

ဘာဝနာသမာဓိစွမ်းအား ရင့်ကျက်လာ၍ ဥဂ္ဂဟနိမိတ်မှ တစ်ဆင့် ပဋိဘာဂနိမိတ်သို့ တိုင်အောင်သော အာနာပါနနိမိတ်များ ဖြစ်ပေါ်လာသောအခါ၌ကား -

၁။ နိမိတ်ဟူသည် အာနာပါနပဋိဘာဂနိမိတ်ကိုပင် ဆိုလိုသည်။

၂။ အဿာသဟူသည်မှာလည်း အာနာပါနပဋိဘာဂနိမိတ်ကိုပင် ဆိုလိုသည်။

၃။ ပဿာသဟူသည်မှာလည်း အာနာပါနပဋိဘာဂနိမိတ်ကိုပင် ဆိုလိုသည်။

အာနာပါနဿတိသမာဓိပိုင်း

အဿာသပဿာသေ နိဿာယ ဥပ္ပန္နနိမိတ္တဓမ္မတ္ထ အဿာသပဿာသသမညဓမ္မေဝ ဝုတ္တံ။
(မဟာဋီ-၁-၃၁၉။)

အကြောင်းမူ - ပကတိသော ဝင်သက်လေ ထွက်သက်လေဟူသော အဿာသ-ပဿာသကို အမှီပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာသော ဥပ္ပဟနိမိတ် ပဋိဘာဂနိမိတ်ဟူသော အာနာပါနနိမိတ်ကိုလည်း အဿာသ-ပဿာသဟုပင် ခေါ်ဆိုနိုင်သောကြောင့် ဖြစ်သည်။

သို့အတွက် အလွန် ကြည်လင်တောက်ပနေသော အာနာပါနပဋိဘာဂနိမိတ်အာရုံ၌ ဘာဝနာစိတ်ကို ငြိမ်ဝပ်စွာ တည်တံ့ ခိုင်ခံ့နေအောင် ကပ်ထားနိုင်သောအခါ အာနာပါနပဋိဘာဂနိမိတ် အာရုံ၌ ဘာဝနာစိတ် သည် ငြိမ်ဝပ်စွာ ကပ်၍ တည်နေသောအခါ နိမိတ်, အဿာသ, ပဿာသ - ဤတရားသုံးမျိုးတို့သည် တစ်ခု တည်းသော ဘာဝနာစိတ်၏ အာရုံ ဖြစ်သွားပေသည်။ ယင်းသုံးမျိုးလုံးကို တစ်ခုတည်းသော ဘာဝနာစိတ်က အာရုံမူနိုင်သည့်အတွက် အာနာပါနဘာဝနာကို အပ္ပနာဈာန် ဆိုက်သည့်တိုင်အောင် ပြည့်ပြည့်စုံစုံ ရရှိလာ ပေသည်ဟု မှတ်သားပါလေ။

အခက်အခဲများနှင့် ရင်ဆိုင်ရပုံ

ဤအပိုင်းတွင် အချို့အချို့သော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်တို့၌ အခက်အခဲများစွာနှင့် ရင်ဆိုင်နေရသည်ကို တွေ့ရ၏။ အချို့ပုဂ္ဂိုလ်တို့၌ အာနာပါနနိမိတ် အလျင်စ၍ မပေါ်ဘဲ သမာဓိစွမ်းအား ကောင်းလာသည့်အခါ အလင်းရောင် စ၍ ပေါ်လာတတ်သည်လည်း ရှိ၏။ ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်အချို့တို့၌ အာနာပါနနိမိတ်က အလျင် စ၍ ပေါ်သည်လည်း ရှိတတ်၏။ အကယ်၍ အလင်းရောင်က အလျင်စ၍ ပေါ်ခဲ့သော် ထိုအလင်းရောင်ကို နှလုံးမသွင်းပါနှင့်၊ မူလ ဝင်သက်လေ ထွက်သက်လေကိုသာ နှလုံးသွင်းနေပါ။ ထိရာဌာနကို လွှတ်၍ အလင်း ရောင် နောက်သို့ စိတ်လိုက်နေပါက ကမ္မဋ္ဌာန်းလမ်းကြောင်း လွဲသွားပြီ ဖြစ်၏။ ဝင်လေ ထွက်လေ ထိရာဌာန ၌သာ စိတ်ကို ကပ်ထား၍ ဝင်လေ ထွက်လေကိုသာ ရှုနေပါ။ တဖြည်းဖြည်း မကြာမီ နိမိတ် ပေါ်လာတတ် ပါသည်။ နိမိတ်စ၍ ပေါ်ရာ၌ ရှေးဦးစွာ မီးခိုးရောင်ကဲ့သို့ ညစ်ထပ်ထပ် အရောင်သည် များသောအားဖြင့် စတင်၍ ပေါ်လာ၏။ ဘာဝနာသမာဓိ၏ စွမ်းအင်အာနုဘော်က တစ်စထက် တစ်စ ရင့်သထက်ရင့် ကြီးမား သထက် ကြီးမားလာသောအခါမှ ဝါဂွမ်းစိုင့်ကဲ့သို့ တစ်စတစ်စ ဖြူလာတတ်၏။ အလွန်ဖြူဖွေးသော တိမ်တိုက် စိုင့်ကဲ့သို့ ဖြစ်လာတတ်၏။ ယောဂီအများစု၌ကား မီးချောင်းရောင်ကဲ့သို့ ဖြူဖွေးသော တောက်ပသော အဖြူ ချောင်းနိမိတ် ပေါ်တတ်၏။

သို့သော် ထိုနိမိတ်များမှာ ပေါ်ခါစ၌ ယောဂီအများစုတွင် ခိုင်မြဲမှု မရှိသည်ကို တွေ့ရ၏။ အစပိုင်းတွင် နိမိတ်များမှာ ပေါ်လိုက် ပျောက်လိုက် ရှိနေတတ်၏။ ထိုအခါမျိုးတွင် ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် မူလရှုမြင်ဖြစ်သော ပကတိသော ဝင်သက်လေ ထွက်သက်လေ အာရုံ၌သာ ဘာဝနာစိတ်ကို ငြိမ်ဝပ်စွာ ကပ်ထားဖို့ လိုပေသည်။ ပကတိသော ဝင်သက်လေ ထွက်သက်လေ အာရုံ၌ ဘာဝနာသမာဓိသည် ခိုင်ခံ့သည်ထက် ခိုင်ခံ့လာသောအခါ တည်တံ့သည်ထက် ပို၍ တည်တံ့လာသောအခါ ထိုအာနာပါနနိမိတ်သည်လည်း ပို၍ ခိုင်ခံ့လာတတ်ပေသည်။ ထိုအခါတွင် ဝင်လေ-ထွက်လေနှင့် နိမိတ်တို့မှာ တစ်သားတည်း ဖြစ်လာတတ်၏။ လေသည်ပင် နိမိတ်, နိမိတ် သည်ပင် လေ ဖြစ်လာသော် ပုံစံမှန်သွားပြီ ဖြစ်၏။

ထိုကဲ့သို့ လေနှင့် နိမိတ် တစ်သားတည်း ဖြစ်လာသောအခါ, ထိုအာနာပါနနိမိတ်သည်လည်း ခိုင်ခံ့လာ သောအခါ ဘာဝနာစိတ်သည် ပကတိသော ဝင်သက်လေ ထွက်သက်လေကို အာရုံမယူတော့ဘဲ ဖြစ်ပေါ် လာသော အာနာပါနနိမိတ်အာရုံ၌ ပြောင်း၍ ငြိမ်ဝပ်စွာ ကပ်နေတတ်၏။ ထိုသို့ ကပ်နေခဲ့သော် ထိုအာနာ

ပါနနိမိတ်အာရုံမှ ဘာဝနာစိတ်ကို ခွာမချလိုက်ပါနှင့်။ ထိုအာနာပါနနိမိတ်အာရုံ၌ ဘာဝနာစိတ်ကို ခိုင်ခံ့သည်ထက် ခိုင်ခံ့အောင် တည်တံ့သည်ထက် တည်တံ့အောင်သာ ဆက်လက်၍ ကြိုးစားအားထုတ်ပါ။ ကပ်မြဲသာ ကပ်ထားပါ။

အကယ်၍ ဘာဝနာစိတ်သည် အာနာပါနနိမိတ် အာရုံက ခိုင်ခံ့နေပါသော်လည်း ထို အာနာပါနနိမိတ် အာရုံ၌ ပြောင်း၍ ကပ်မနေသော် ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်အနေဖြင့် ထိုအာနာပါနနိမိတ်အာရုံ၌ ဘာဝနာစိတ်ကို ငြိမ်ဝပ်စွာ တည်နေအောင် ကပ်ထားကြည့်ပါ။ ကြိုးစားကြည့်ပါ။ အောင်မြင်မှုရလျှင်ကား ကောင်းသည်သာ ဖြစ်၏။ ဘာဝနာသမာဓိစွမ်းအားများ ကြီးမားသထက် ကြီးမားအောင်သာ ဆက်လက်၍ ကြိုးစားပါ။

သို့သော် အချို့သော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်တို့၌ ပကတိသော ဝင်သက်လေ ထွက်သက်လေကို လွှတ်၍ ထိုပေါ်လာသော အာနာပါနနိမိတ်အာရုံပေါ်သို့ ဘာဝနာစိတ်ကို ပြောင်းကပ်ကြည့်လိုက်သောအခါ ထိုအာနာပါနနိမိတ်သည် မကြာမီ အချိန်ကာလ အတွင်းမှာပင် ပျောက်ပျက်၍ သွားတတ်သည်လည်း ရှိတတ်ပြန်၏။ ထိုအခါမျိုး၌ ပကတိသော ဝင်သက်လေ ထွက်သက်လေ အာရုံ၌ တစ်ဖန်ပြန်၍ ဘာဝနာစိတ်ကို ကပ်ထားရမည် ဖြစ်သည်။ တစ်ဖန် အာနာပါနနိမိတ် ပြန်ပေါ်လာ၍ ခိုင်ခံ့သောအခါမှ၊ လေနှင့် နိမိတ် တစ်သားတည်း ဖြစ်ပါမှ ထိုအာနာပါနနိမိတ်၌ ဘာဝနာစိတ်ကို တစ်ဖန် ပြန်၍ ကပ်ကြည့်ပါ။ ဤနည်းအတိုင်း ဆက်လက်၍ ကြိမ်ဖန်များစွာ ကြိုးစားခဲ့သော် အာနာပါန နိမိတ်လည်း ခိုင်ခံ့လာတတ်၍ ဘာဝနာစိတ်သည်လည်း အာနာပါန နိမိတ်အာရုံ၌ ငြိမ်ဝပ်စွာ ကပ်၍ တည်လာတတ်ပေသည်။ တည်အောင်လည်း ကြိုးစားရမည်သာ ဖြစ်သည်။ ဖြစ်ပေါ်လာသော ဥဂ္ဂဟနိမိတ် ပဋိဘာဂနိမိတ်ဟူသော အာနာပါနနိမိတ်အာရုံ၌ ဘာဝနာစိတ်ကို ငြိမ်ဝပ်စွာ ကပ်၍ တည်နေအောင် ယင်းနိမိတ်ကိုသာ ရှုနေသောအခါ၌ ပကတိသော ဝင်သက်လေ ထွက်သက်လေကို တစ်ဖန်ပြန်၍ မရှုမိဖို့ကိုကား အထူး သတိပြုပါ။ ပကတိ ဝင်လေ-ထွက်လေကို ရှုလိုက်၊ နိမိတ်ကို ရှုလိုက် ပြုနေလျှင် ခိုင်မြဲသော သမာဓိကို မရရှိနိုင်ဘဲ အာရုံနှစ်မျိုး၌ စိတ်ယုံလွင့်နေတတ်ပေသည်။

နိမိတ်ဝေးကွာနေသော်

အချို့သော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်တို့၌ ထိုအာနာပါနနိမိတ်မှာ နှာသီးဖျား သို့မဟုတ် အထက် နှုတ်ခမ်းဖျား ဟူသော အရပ်ဒေသ၌ စတင်၍ မပေါ်ဘဲ ခပ်ဝေးဝေး ခပ်လှမ်းလှမ်း တစ်နေရာ၌သာ လဝန်းသဏ္ဌာန် စသည် ဖြင့် ပေါ်နေတတ်၏။ အချို့သော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်တို့၌လည်း မျက်နှာ တစ်ပြင်လုံးကို အဖြူရောင်ဖြင့် လွှမ်းခြုံထားသကဲ့သို့ ပေါ်လာတတ်၏။ ထိုသို့ နိမိတ်ဝေးကွာနေမှု ထိုဝေးကွာသောနိမိတ်၌ ဘာဝနာစိတ်သည် ငြိမ်ဝပ်စွာ ကပ်၍ တည်နေတတ်သည်လည်း ရှိ၏။ မတည်တတ်သည်လည်း ရှိ၏။

အကယ်၍ ထိုဝေးကွာသော အာနာပါနနိမိတ်အာရုံ၌ ဘာဝနာစိတ်သည် ငြိမ်ဝပ်စွာ ကပ်၍ တည်နေသော် ထိုသမာဓိကိုပင် ခိုင်ခံ့အောင် ဆက်လက်ထူထောင်ပါ။ သမာဓိစွမ်းအင်များ ပြည့်ဝစုံညီလာသည့်တိုင်အောင် ဆက်လက်၍ ကြိုးစားအားထုတ်ပါ။ သို့သော် ဝေးကွာရိုးမှန်လျှင် သမာဓိ တည်တံ့ခဲသည်။

အကယ်၍ ထိုဝေးကွာသော အာနာပါနနိမိတ်အာရုံ၌ ဘာဝနာစိတ်သည် ငြိမ်ဝပ်စွာ ကပ်၍ မတည်ပါမူ၊ ကြိုးစား၍ ဘာဝနာစိတ်ကို ကပ်ကြည့်သော်လည်း မကပ်ဖြစ်နေပါမူ၊ သို့မဟုတ် ထိုသို့ ကြိုးစား၍ ကပ်ကြည့်သောအခါ၌ ထိုဝေးကွာသော အာနာပါနနိမိတ်မှာ မခိုင်ခံ့ဘဲ ပျောက်ပျက်သွားတတ်ပါမူ ထိုကဲ့သို့သော အခါမျိုး၌ ပကတိသော ဝင်သက်လေ ထွက်သက်လေ အာရုံ၌သာ ဘာဝနာစိတ်ကို တစ်ဖန်ပြန်၍ ငြိမ်ဝပ်စွာ ကပ်ထားကြည့်ပါ။ ဝင်သက်လေ ထွက်သက်လေ၏ အရှည်-အတို အစ-အလယ်-အဆုံး အကုန်လုံးကို ထင်ထင်

ရှားရှား သိအောင် ဝင်သက်လေ ထွက်သက်လေကို သိမ်မွေ့သည်ထက် သိမ်မွေ့အောင်သာ ကြိုးစားအားထုတ်ပါ။ ဘာဝနာသမာဓိ၏ စွမ်းအားရှိစေရန် အာနုဘော်များ ကြီးမားသထက် ကြီးမားလာသောအခါ ထိုအာနာပါန နိမိတ်သည် နှာသီးဖျား အထက်နှုတ်ခမ်းဖျားဌာနကို အခြေခံလျက် မြစ်ဖျားခံလျက် အခြေစိုက်လျက် နီးနီးကပ် ကပ် ပေါ်လာတတ်ပါသည်။ ထိုနိမိတ်မှာ ခိုင်ခံ့တည်တံ့လာသောအခါ၊ လေနှင့် နိမိတ် တစ်သားတည်း ဖြစ်လာ သောအခါ ထိုနိမိတ်၌ ဘာဝနာစိတ်ကို ငြိမ်ဝပ်စွာ ကပ်၍ တည်တံ့နေအောင် ဆက်လက်၍ ကြိုးစားအားထုတ်ပါ။

ပေါ်သစ်စဖြစ်သော အာနာပါနနိမိတ်ကား မခိုင်ခံ့သေးသည်သာ များ၏။ ထိုမခိုင်ခံ့သေးသော အာနာ ပါနနိမိတ်၌ ဘာဝနာစိတ်ကို ပြောင်း၍ ကပ်ခဲ့သော် နိမိတ်က မခိုင်ခံ့သေးသဖြင့် ဘာဝနာစိတ်လည်း မခိုင်ခံ့ သေးပင် ဖြစ်နေတတ်၏။ ထိုသို့ ဖြစ်နေပါမူ နိမိတ်ခိုင်ခံ့သောအခါကျမှသာလျှင် ခိုင်ခံ့သော နိမိတ်အာရုံ၌ ဘာဝနာစိတ်ကို ငြိမ်ဝပ်စွာ ကပ်၍ တည်အောင် ခိုင်ခံ့အောင် ဆက်လက်၍ ကြိုးစားအားထုတ်ပါ။

အာနာပါနနိမိတ်သည် ခိုင်ခံ့လာ၍ ထိုနိမိတ်အာရုံ၌ ဘာဝနာစိတ်သည် ငြိမ်ဝပ်စွာ ကပ်၍ တည်လာသော အခါ မီးခိုးရောင်ကဲ့သို့ ညစ်ထပ်ထပ် အဖြူမှ ဝါဂွမ်းစိုက်ကဲ့သို့ ဆွတ်ဆွတ်ဖြူနေသော အဖြူရောင်ဘက်သို့ တဖြည်းဖြည်း ပြောင်း၍ သွားတတ်ပါသည်။ ဝါဂွမ်းစိုက်ကဲ့သို့ ဆွတ်ဆွတ်ဖြူလာသော နိမိတ်ကား ဥဂ္ဂဟနိမိတ် တည်း။ ထိုဥဂ္ဂဟနိမိတ်၌ ဘာဝနာစိတ်ကို ငြိမ်ဝပ်စွာ တည်နေအောင် ကပ်ထားနိုင်ခဲ့သော် ဘာဝနာသမာဓိ၏ စွမ်းအင်များ ပြည့်ဝစုံညီလာသောအခါ ဆွတ်ဆွတ်ဖြူရာမှ အလွန်ကြည်လင်တောက်ပလာမည် ဖြစ်သည်။ သောက်ရှူးကြယ်ကဲ့သို့ အလွန်ကြည်လင်တောက်ပနေသော သန့်ရှင်းနေသော နိမိတ်ကား အာနာပါနပဋိဘာဂ နိမိတ်ပင် ဖြစ်ပေသည်။ သို့သော် အခြားအရောင်များလည်း ပေါ်တတ်ပါသည်။

အရောင်နှင့် လက္ခဏာကို နှလုံးမသွင်းရ

တဿေဝံ နိမိတ္တုပဋ္ဌာနတော ပဘုတိ နီဝရဏာနိ ဝိက္ခမ္ဘိတာနေဝ ဟောန္တိ၊ ကိလေသာ သန္နိသိန္နာဝ။ သတိ ဥပဋ္ဌိတာယေဝ။ စိတ္တံ ဥပစာရသမာဓိနာ သမာဟိတမေဝ။ အထာနေန တံ နိမိတ္တံ နေဝ ဝဏ္ဏတော မနသိကာတဗ္ဗံ၊ န လက္ခဏတော ပစ္စဝေက္ခိတဗ္ဗံ။ အဝိစ ခေါ ခတ္ထိယမဟေသိယာ စက္ကဝတ္တိဂဗ္ဘော ဝိယ ကဿ- ကေန သာလိယဝဂဗ္ဘော ဝိယ စ အာဝါသာဒီနိ သတ္တ အသပ္ပါယာနိ ဝဇ္ဇေတွာ တာနေဝ သတ္တ သပ္ပါယာနိ သေဝန္တေန သာဓုကံ ရက္ခိတဗ္ဗံ။ အထ နံ ဧဝံ ရက္ခိတွာ ပုနပ္ပုနံ မနသိကာရဝသေန ဝုဒ္ဓိံ ဝိရူဠိံ ဂမယိတွာ ဒသ ဝိမံ အပ္ပနာကောသလ္လံ သမ္မာဒေတဗ္ဗံ၊ ဝီရိယသမတာ ယောဇေတဗ္ဗာ။ တဿေဝံ ဃဇ္ဇေန္တဿ ပထဝီကသိဏေ ဝုတ္တာနုက္ကမေနေဝ တသ္မိံ နိမိတ္တေ စတုက္ကပဉ္စကဇ္ဈာနာနိ နိဗ္ဗတ္တန္တိ။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၁-၂၇၈။)

ဝဏ္ဏတောတိ ဝိစုပိဏ္ဏတာရကရူပါဒီသု ဝိယ ဥပဋ္ဌိတဝဏ္ဏတော။ လက္ခဏတောတိ ခရဘာဝါဒိသဘာ- ဝတော၊ အနိစ္စာဒိလက္ခဏတော ဝါ။ ရက္ခိတဗ္ဗံ တံ နိမိတ္တန္တိ သမ္ပန္နော။ နိမိတ္တဿ ရက္ခဏံ နာမ တတ္ထ ပဋိလဒ္ဓဿ ဥပစာရဗျာနဿ ရက္ခဏေနေဝ ဟောတီတိ အာဟ “ပုနပ္ပုနံ မနသိကာရဝသေန ဝုဒ္ဓိံ ဝိရူဠိံ ဂမယိတွာ”တိ။ (မဟာဋီ-၁-၃၃၇။)

ဤသို့လျှင် ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ပဋိဘာဂနိမိတ်ထင်လာသည်မှ စ၍ နီဝရဏတို့သည် ခွာထား အပ်ကုန်သည်သာလျှင် ဖြစ်ကုန်၏။ ကိလေသာတို့သည် ငြိမ်ဝပ်စွာ အနည်ထိုင်၍ သွားကြကုန်သည်သာလျှင် ဖြစ်ကုန်၏။ သတိသည်လည်း အာနာပါနပဋိဘာဂနိမိတ်အာရုံ၌ ရှေးရှုကပ်၍ တည်နေသည်သာလျှင် ဖြစ်၏။ ဘာဝနာစိတ်သည် ဥပစာရသမာဓိဖြင့် အာနာပါနပဋိဘာဂနိမိတ်အာရုံ၌ ကောင်းစွာ တည်ကြည်နေသည်သာ လျှင် ဖြစ်၏။

ထိုသို့ ပဋိဘာဂနိမိတ် ဖြစ်ပေါ်လာသည့်အခါ၌ ဤယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ထိုပဋိဘာဂနိမိတ်ကို ဝါဂွမ်းစိုင် ကြယ်တာရာ စသည်တို့၌ ထင်သော အရောင်အဆင်းအားဖြင့်လည်း နှလုံးမသွင်းပါနှင့်။ ကြမ်းတမ်းမှု ခက်မာမှု စသော ထိုထိုပရမတ်တရားတို့၏ ကိုယ်ပိုင်သဘာဝလက္ခဏာကိုလည်း နှလုံးမသွင်းပါနှင့်။ အနိစ္စ-ဒုက္ခ-အနတ္တဟူသော အများဆိုင် သာမညလက္ခဏာကိုလည်း နှလုံးမသွင်းပါနှင့်။

စင်စစ်သော်ကား ခတ္တိယမဟေသီ မိဖုရားကြီးသည် ဖလ်ကြုတ်အတွင်း၌ ထည့်သွင်းထားသကဲ့သို့ မြင်နေရသော စကြဝတေးမင်းလောင်း၏ ကိုယ်ဝန်ကို စောင့်ရှောက်အပ်သကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ လယ်သမားသည် သလေးစပါးဖုံးကို စောင့်ရှောက်အပ်သကဲ့သို့လည်းကောင်း မသင့်တင့်သော အသပ္ပာယ် (၇)ပါးကို ရှောင်ကြဉ်၍ သင့်တင့်လျောက်ပတ်သော သပ္ပာယ် (၇)ပါးကို မှီဝဲလျက် ကောင်းမွန်ရိသေ့စွာ ထိုပဋိဘာဂနိမိတ် အာရုံကို စောင့်ရှောက်အပ်၏။

[ထိုပဋိဘာဂနိမိတ်အာရုံ၌ ရရှိထားပြီးသော အပ္ပနာဈာန်၏ အနီး၌ ဖြစ်လေ့ရှိသောကြောင့် ဥပစာရသမာဓိအမည်ရသော ဥပစာရဈာန်ကို မလျှော့ကျအောင် စောင့်ရှောက်ခြင်းဖြင့်ပင်လျှင် ထိုပဋိဘာဂနိမိတ်အာရုံကို စောင့်ရှောက်ခြင်းမည်သည် ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်၏။ သို့အတွက် ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ထိုဥပစာရသမာဓိအမည်ရသော ဥပစာရဈာန် မလျှော့ကျအောင် ထိုအာနာပါနပဋိဘာဂ နိမိတ်အာရုံကိုပင် အဖန်တလဲလဲ နှလုံးသွင်းရှုပွားနေရမည် ဖြစ်သည်။ ထိုသို့ နှလုံးသွင်းရှုပွားခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့် ဘာဝနာသမာဓိကို ကြီးပွားခြင်းသို့ ပြန့်ပြောခြင်းသို့ ရောက်ရှိသွားအောင် ကြိုးစားအားထုတ်ရမည် ဖြစ်သည်။ ထိုသို့ ကြိုးစားအားထုတ်နေခြင်းသည်ပင် အာနာပါနပဋိဘာဂနိမိတ်အာရုံကို မပျက်စီးအောင် စောင့်ရှောက်နေသည် မည်ပေသည်။]

ထိုနောင် ထိုနိမိတ်ကို ယင်းသို့ စောင့်ရှောက်ပြီး၍ အဖန်တလဲလဲ နှလုံးသွင်းခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့် ဘာဝနာသမာဓိကို ကြီးပွားခြင်းသို့ ပြန့်ပြောခြင်းသို့ ရောက်စေ၍ အပ္ပနာကောသလ္လတရား (၁၀)ပါးကို ပြီးစီး ပြည့်စုံစေအပ်၏။ ဝီရိယနှင့် သမာဓိကို မျှသည်၏ အဖြစ်ကို ယှဉ်စေအပ်၏။

ဤဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော နည်းဖြင့် စေ့ဆော်ကြိုးကုတ် အားထုတ်လျက်ရှိသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်မွန်၏ သန္တာန်ဝယ် ပထဝီကသိုဏ်း၌ ဖွင့်ဆိုရေးသားခဲ့ပြီးသော အစီအစဉ်ဖြင့်သာလျှင် ထို အာနာပါနပဋိဘာဂနိမိတ်အာရုံ၌ စတုက္ကဈာန် ပဉ္စကဈာန်တို့သည် ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်ပေကုန်၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၁-၂၇၈။)

ဤအထက်ပါ အဋ္ဌကထာ၏ ညွှန်ကြားဆုံးမတော်မူချက်အရ ဤအပိုင်းကား အလွန်အရေးကြီးလှသော အပိုင်းတစ်ခု ဖြစ်နေ၏။ ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် အာနာပါနပဋိဘာဂနိမိတ်ကို ပျောက်ပျက် မသွားအောင်၊ ထိုပဋိဘာဂနိမိတ်ကို အာရုံမူနေသော ဘာဝနာသမာဓိကို မလျှော့ကျအောင် အောက်ပါ အချက် (၄)ရပ်တို့၌ ကျွမ်းကျင်လိမ္မာရမည် ဖြစ်ပေသည်။ ယင်းတို့ကား -

- ၁။ ရှောင်ကြဉ်ရမည့် အသပ္ပာယ် (၇)ပါး၊
- ၂။ မှီဝဲရမည့် သပ္ပာယ် (၇)ပါး၊
- ၃။ အပ္ပနာကောသလ္လ (၁၀)ပါး၊
- ၄။ ဝီရိယနှင့် သမာဓိ ညီမျှအောင်ကျင့်ပုံ - တို့ ဖြစ်ကြ၏။

သို့အတွက် ယင်း (၄)မျိုးတို့ကို ဆက်လက်၍ ရှင်းလင်းတင်ပြအပ်ပါသည်။

သပ္ပာယ် အသပ္ပာယ် (၇) ပါး

အာဝေါသော ဂေါစရော ဘဿံ၊ ပုဂ္ဂလော ဘောဇနံ ဥတု။
ဣရိယာပထောတိ သတ္တေတေ၊ အသပ္ပာယ်ေ ဝိဝဇ္ဇယေ။
သပ္ပာယ်ေ သတ္တ သေဝေထ၊ ဧဝံဉ္စိ ပဋိပဇ္ဇေတော။
နစိရေနေဝ ကာလေန၊ ဟောတိ ကဿစိ အပ္ပနာ။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၁-၁၂၃။)

၁။ အာဝါသ = နေရာ

အကြင် ကျောင်းအိပ်ရာနေရာ၌ သီတင်းသုံးနေထိုင်သော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်အား မဖြစ်ပေါ်သေးသော နိမိတ်သည်လည်း မဖြစ်ပေါ်လာတတ်၊ ဖြစ်ပေါ်ပြီးသော နိမိတ်သည်လည်း ပျောက်ပျက်သွားတတ်၏။ မထင် လာသေးသော သတိသည်လည်း မထင်လာဘဲ ရှိနေတတ်၏။ မတည်ကြည်သေးသော စိတ်သည်လည်း မတည် ကြည်ဘဲပင် ရှိနေတတ်၏။ ဤကဲ့သို့သော ကျောင်းအိပ်ရာ နေရာမျိုးကား မလျောက်ပတ်သော အသပ္ပာယ် နေရာပင် ဖြစ်ပေသည်။ (သဒ္ဓါ-ဝိရိယ-သတိ-သမာဓိ-ပညာဟူသော ဣန္ဒြေငါးပါးတို့ မဖြစ်ပေါ်လာနိုင်သော နေရာ၊ ဖြစ်ပေါ်ပြီးသော ဣန္ဒြေတို့လည်း မရင့်ကျက်နိုင် မကြီးပွား မတိုးတက်နိုင်သော နေရာဟု ဆိုလိုပေသည်။)

အကြင် ကျောင်းအိပ်ရာ နေရာ၌ သီတင်းသုံးနေထိုင်သော ပုဂ္ဂိုလ်အား နာဂပဗ္ဗတ အမည်ရသော တောင် ကျောင်း၌ သီတင်းသုံးတော်မူသော **ပဇာနိယတိဿ** မထေရ်မြတ်ကြီး သန္တာန်မှာကဲ့သို့ နိမိတ်သည် ဖြစ်လည်း ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ မြို့စွာ တည်တံ့ခိုင်ခံ့ခြင်းသဘောလည်း ရှိ၏။ သတိသည်လည်း ထိုနိမိတ်အာရုံ၌ ရှေးရှုကပ်၍ စွဲမြဲစွာတည်နေ၏။ စိတ်သည်လည်း ကောင်းစွာ တည်ကြည်နေ၏။ ဤကဲ့သို့သော ကျောင်းအိပ်ရာ နေရာမျိုး သည်ကား ဘာဝနာလုပ်ငန်းခွင်နှင့် လျော်လျောက်ပတ် ကောင်းမြတ်တော်မှန် သပ္ပာယ်ဧကန် ဖြစ်သော ကျောင်း အိပ်ရာ နေရာမျိုးပင် ဖြစ်ပေသည်။

ထို့ကြောင့် အကြင်ကျောင်းတိုက်ကြီး တစ်ခုအတွင်း၌ ကျောင်းဆောင်ပေါင်းများစွာ ရှိနေကုန်ငြားအံ့၊ ထိုကျောင်းဆောင်တို့တွင် ကျောင်းဆောင် တစ်ဆောင် တစ်ဆောင်၌ သုံးရက် သုံးရက်တို့ပတ်လုံး သီတင်းသုံး နေထိုင်ကြည့်၍ အကြင်ကျောင်းဆောင်၌ ကျောင်းအိပ်ရာ နေရာ၌ ထိုရဟန်း၏ စိတ်သည် တည်ကြည်မှု သမာဓိ ကို ရရှိသည် ဖြစ်အံ့၊ ထိုကျောင်းအိပ်ရာ နေရာ၌သာလျှင် နေထိုင်ပါ။ အကျိုးအာနိသင်ကား ဤသို့တည်း။ -

မိမိတို့နှင့် သပ္ပာယ်မျှတသည့် ကျောင်းအိပ်ရာနေရာကို ရရှိသဖြင့် အာဝါသသပ္ပာယ် ဖြစ်သောကြောင့် သီဟိုဠ်ကျွန်း စူဠနာဂလိုဏ်၌ သီတင်းသုံး နေထိုင်ကြကုန်သည် ဖြစ်၍ ထိုစူဠနာဂလိုဏ်၌ပင်လျှင် ကမ္မဋ္ဌာန်းကို အရဟတ္တဖိုလ်ပေါက် သင်ယူ၍ ကြိုးစားအားထုတ်တော်မူကြရာ ငါးရာကုန်သော ရဟန်းတော်တို့သည် အရဟတ္တ ဖိုလ်သို့ ဆိုက်ရောက်တော်မူခဲ့ဖူးကြကုန်၏။ သောတာပန် သကဒါဂါမ် အနာဂါမ်အဖြစ်သို့ ဆိုက်ရောက်တော် မူကြကုန်သော သူတော်ကောင်းတို့ကား မရေတွက်နိုင်အောင်ပင် များလှကုန်၏။ အခြားအခြားသော ကျောင်းတိုက် ၌ သောတာပန် သို့မဟုတ် သကဒါဂါမ် သို့မဟုတ် အနာဂါမ်အဖြစ်ဟူသော အရိယဘုံသို့ ရောက်ရှိခဲ့ကြပြီး၍ ထိုစူဠနာဂလိုဏ်၌ အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ဆိုက်ရောက်တော်မူသွားကြကုန်သော ရဟန်းတော်တို့၏ အရေအတွက် အပိုင်းအခြားသည်လည်း မရှိပေ။ အလားတူပင် စိတ္တလတောင်ကျောင်းတိုက် စသည့် သပ္ပာယ်ဖြစ်သည့် ကျောင်း တိုက်တို့၌လည်း သောတာပန် အစ အရဟတ္တဖိုလ် အဆုံးရှိသည့် အရိယဘူမိသို့ ဆိုက်ရောက်သွားတော် မူကြ- ကုန်သော ရဟန်းတော်တို့၏ အရေအတွက်ကား အပိုင်းအခြား မရှိသည်သာလျှင် ဖြစ်ပေသည်။

(ဝိသုဒ္ဓိ-၁-၁၂၃-၁၂၄။)

၂။ ဂေါစရဂါမ = ဆွမ်းခံရွာ

နေကို မျက်နှာမူ၍ မသွားရ မပြန်ရသော မိမိ သီတင်းသုံးရာ ကျောင်းတိုက်မှ တောင်ဘက်အရပ်၌ ဖြစ်စေ၊ မြောက်ဘက်အရပ်၌ ဖြစ်စေ တည်ရှိသော မဝေးလွန်းသော တစ်ကောသခွဲ (= အလံတစ်ထောင်) ခန့် အတွင်း၌ တည်ရှိသော ပြည့်ပြည့်စုံစုံ သပ္ပာယ်မျှတအောင် ရလွယ်သော ဆွမ်းခံရွာကား သပ္ပာယ်ဖြစ်သော တော်မှန်ကောင်းမွန်သည့် ဆွမ်းခံရွာပင် ဖြစ်သည်။ ပြောင်းပြန်အားဖြင့် သပ္ပာယ် မဖြစ်သည့် ဆွမ်းခံရွာကို သိရှိ ပါလေ။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၁-၁၂၄။)

၃။ ဘဿ = စကားပြောမှု

နတ်ရွာ မဂ်-ဖိုလ်-နိဗ္ဗာန်တို့၏ တိုက်ရိုက် ဖိလာကန့်လန့်ဖြစ်သော တိရစ္ဆာန်ကထာ အမည်ရသော ကထာ အမျိုးမျိုး၌ အကျုံးဝင်သော စကားသည်ကား ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်တို့ မပြောဆိုသင့်သော မလျော် မလျောက် ပတ်သော အသပ္ပာယ်စကား မည်၏။ နတ်ရွာ မဂ်-ဖိုလ်-နိဗ္ဗာန်တို့၏ တိုက်ရိုက် ဖိလာကန့်လန့် ဖြစ်သော ထို (၃၂)ပါးသော တိရစ္ဆာန်ကထာစကားသည် ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ ရရှိပြီးသော နိမိတ်၏ ကွယ်ပျောက်သွား ခြင်းငှာ ဖြစ်တတ်၏။

တရားအားထုတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်များ အထူးအလေးဂရုပြု၍ ရှောင်ရှားရမည့် စကားများ ဖြစ်သဖြင့် ဘုရား ရှင်၏ ရှောင်ရှားစေလိုသော ဦးတည်ချက်ကိုပါ ပိုမို၍ နက်ရှိုင်းစွာ နားလည်သဘောပေါက်စေရန် မဟာဝဂ္ဂ သံယုတ်ပါဠိတော်၌ လာရှိသော တိရစ္ဆာန်ကထာသုတ္တန် မြန်မာပြန်ကို ဆက်လက်၍ ဖော်ပြအပ်ပါသည်။

တိရစ္ဆာန်ကထာသုတ္တန်

ရဟန်းတို့ . . . များပြားသော ဈာန် မဂ်ဖိုလ် နိဗ္ဗာန်၏ တိုက်ရိုက် ဖိလာကန့်လန့်ဖြစ်သော တိရစ္ဆာန်ကထာ စကားကို မပြောကုန်ရာ။ ယင်း တိရစ္ဆာန်ကထာစကားကား အဘယ်နည်း? —

- ၁။ ရာဇကထာ = မင်းနှင့် စပ်သောစကား၊
- ၂။ စောရကထာ = ခိုးသား ဓားပြနှင့် စပ်သောစကား၊
- ၃။ မဟာမတ္တကထာ = အမတ်ကြီး (ဝန်ကြီးချုပ်)နှင့် စပ်သောစကား၊
- ၄။ သေနာကထာ = စစ်သည် (စစ်တပ်)နှင့် စပ်သောစကား၊
- ၅။ ဘယကထာ = ကြောက်မက်ဖွယ်နှင့် စပ်သောစကား၊
- ၆။ ယုဒ္ဓကထာ = စစ်ထိုးခြင်း (တိုက်ပွဲ)နှင့် စပ်သောစကား၊
- ၇။ အန္ဓကထာ = စားဖွယ်နှင့် စပ်သောစကား၊
- ၈။ ပါနကထာ = သောက်ဖွယ်နှင့် စပ်သောစကား၊
- ၉။ ဝတ္ထကထာ = အဝတ်နှင့် စပ်သောစကား၊
- ၁၀။ သယနကထာ = အိပ်ရာနေရာနှင့် စပ်သောစကား၊
- ၁၁။ မာလာကထာ = ပန်းနှင့် စပ်သောစကား၊
- ၁၂။ ဂန္ဓကထာ = နံ့သာနှင့် စပ်သောစကား၊
- ၁၃။ ဉာတိကထာ = ဆွေမျိုးနှင့် စပ်သောစကား၊
- ၁၄။ ယာနကထာ = ယာဉ်နှင့် စပ်သောစကား၊
- ၁၅။ ဂါမကထာ = ရွာနှင့် စပ်သောစကား၊

- ၁၆။ နိဂမကထာ = နိဂုံးနှင့် စပ်သောစကား၊
- ၁၇။ နဂရကထာ = မြို့နှင့် စပ်သောစကား၊
- ၁၈။ ဇနပဒကထာ = နယ် (တိုင်းနယ်-ပြည်နယ်)နှင့် စပ်သောစကား၊
- ၁၉။ ကုတ္တိကထာ = အမျိုးသမီးနှင့် စပ်သောစကား၊
- ၂၀။ သူရကထာ = သူရဲကောင်းနှင့် စပ်သောစကား၊
- ၂၁။ ဝိသိခါကထာ = လမ်းနှင့် စပ်သောစကား၊
- ၂၂။ ကုမ္ဘဋ္ဌာနကထာ = ရေခပ်ဆိပ်နှင့် စပ်သောစကား၊
- ၂၃။ ပုဗ္ဗပေတကထာ = သေလွန်ပြီးသူနှင့် စပ်သောစကား၊
- ၂၄။ နာနတ္ထကထာ = အထွေထွေနှင့် စပ်သောစကား၊
- ၂၅။ လောကက္ခယိကကထာ = လောကအကြောင်းနှင့် စပ်သောစကား၊
- ၂၆။ သမုဒ္ဒက္ခယိကကထာ = သမုဒြာအကြောင်းနှင့် စပ်သောစကား၊
- ၂၇။ ကုတိဘဝါဘဝကထာ = ကြီးပွားခြင်း ဆုတ်ယုတ်ခြင်းနှင့် စပ်သောစကား၊
- ၂၈။ ပုရိသကထာ = အမျိုးသားနှင့် စပ်သောစကား၊
- ၂၉။ အရညကထာ = တောနှင့် စပ်သောစကား၊
- ၃၀။ ပဗ္ဗတကထာ = တောင်နှင့် စပ်သောစကား၊
- ၃၁။ နဒီကထာ = မြစ်နှင့် စပ်သောစကား၊
- ၃၂။ ဒီပကထာ = ကျွန်းနှင့် စပ်သောစကား —

ဤသို့သော စကားတို့တည်း။ ထိုသို့ မပြောသင့်ခြင်းသည် အဘယ်အကြောင်းကြောင့်နည်း?

ရဟန်းတို့ . . . ဤစကားသည် အကျိုးစီးပွားနှင့် မစပ်၊ မဂ်တည်းဟူသော အကျင့်မြတ်၏ အစ မဟုတ်၊ သံသရာဝဋ်ဆင်းရဲဒုက္ခမှ ငြီးငွေ့ရန်၊ တပ်မက်ခြင်း ရာဂကင်းရန်၊ တပ်မက်ခြင်း ရာဂချုပ်ငြိမ်းရန်၊ ကိလေသာ ဟူသော အပူခပ်သိမ်းမှ ငြိမ်းအေးရန်၊ သစ္စာလေးပါးကို ထူးသောဉာဏ်ဖြင့် ထိုးထွင်းသိရန်၊ အရိယမဂ်ဉာဏ်ကို ကိုယ်တိုင်မျက်မှောက် ထွင်းဖောက်သိမြင်ရန်၊ တဏှာမှ ထွက်မြောက်ရန် မဖြစ်။

ရဟန်းတို့ . . . သင်တို့ ပြောဆိုလိုသည် ရှိသော် —

- ၁။ ဤကား ဒုက္ခအရိယသစ္စာတရားတည်းဟု ပြောဆိုကုန်ရာ၏။
- ၂။ ဤကား ဒုက္ခဖြစ်ကြောင်း သမုဒယအရိယသစ္စာတရားတည်းဟု ပြောဆိုကုန်ရာ၏။
- ၃။ ဤကား ဒုက္ခချုပ်ရာ နိဗ္ဗာန် (= နိရောဓအရိယသစ္စာ) တရားတည်းဟု ပြောဆိုကုန်ရာ၏။
- ၄။ ဤကား ဒုက္ခချုပ်ရာ နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်ကြောင်းကျင့်စဉ် (= မဂ္ဂအရိယသစ္စာ) တရားတည်းဟု ပြောဆို ကုန်ရာ၏။

ထိုသို့ ပြောဆိုသင့်ခြင်းသည် အဘယ်အကြောင်းကြောင့် နည်းဟူမူ —

ရဟန်းတို့ . . . ဤစကားသည် အကျိုးစီးပွားနှင့် စပ်၏။ မဂ်တည်းဟူသော အကျင့်မြတ်၏ အစ ဖြစ်၏။ သံသရာဝဋ်ဆင်းရဲဒုက္ခမှ ငြီးငွေ့ရန်၊ တပ်မက်ခြင်း ရာဂကင်းရန်၊ တပ်မက်ခြင်း ရာဂချုပ်ရန်၊ ကိလေသာအပူ ခပ်သိမ်းမှ ငြိမ်းအေးရန်၊ သစ္စာလေးပါးကို ထူးသောဉာဏ်ဖြင့် ထိုးထွင်းသိရန်၊ အရိယမဂ်ဉာဏ်ကို ကိုယ်တိုင် မျက်မှောက် ထွင်းဖောက်သိမြင်ရန်၊ တဏှာမှ ထွက်မြောက်ရန် ဖြစ်၏။ ရဟန်းတို့ . . . ထိုကြောင့် သင်တို့သည်

- ၁။ ဤကား ဒုက္ခအရိယသစ္စာတည်းဟု သိအောင် ကြိုးစားအားထုတ်ရမည်။

- ၂။ ဤကား ဒုက္ခဖြစ်ကြောင်း သမုဒယအရိယသစ္စာတည်းဟု သိအောင် ကြိုးစားအားထုတ်ရမည်။
- ၃။ ဤကား ဒုက္ခချုပ်ရာနိဗ္ဗာန် (= နိရောဓအရိယသစ္စာ) တည်းဟု သိအောင် ကြိုးစားအားထုတ်ရမည်။
- ၄။ ဤကား ဒုက္ခချုပ်ရာ နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်ကြောင်း ကျင့်စဉ် (= မဂ္ဂအရိယသစ္စာ) တည်းဟု သိအောင် ကြိုးစားအားထုတ်ရမည်ဟု မိန့်တော်မူ၏။ (သံ-၃-၃၆၈။)

[မှတ်ချက် — ဤအထက်ပါ (၃၂)ပါးသော တိရစ္ဆာန်ကထာအမည်ရသော စကားတို့တွင် အမှတ် (၂၈) = ပုရိသကထာ = အမျိုးသားနှင့်စပ်သော စကားမှာ အချို့မူတို့၌သာ ပါ၍ အချို့မူများ၌ မပါပေ။ တစ်ဖန် အမှတ် (၂၉), (၃၀), (၃၁), (၃၂) ဖြစ်ကြသည့် တော-တောင်-မြစ်-ကျွန်းနှင့် စပ်သော စကားလေးမျိုးတို့ကား ပါဠိတော်၌ တိုက်ရိုက်ပင် မလာသော်လည်း ပါဠိတော်၌ တိုက်ရိုက်လာသည့် နောက်ဆုံး တိရစ္ဆာန်ကထာ ဖြစ်သည့် - ဣတိဘဝါဘဝကထာ = ကြီးပွားခြင်း ဆုတ်ယုတ်ခြင်းနှင့် စပ်သော စကားရပ်၏နောက်တွင် လာရှိသော ဣတိဘဝါဘဝကထံ ဣတိ ဝါ - ဟူသောပုဒ်ဝယ် ဣတိ ဝါ-၌ တည်ရှိသော ဣတိ-သဒ္ဒါဖြင့် သိမ်းကျုံးရေတွက်၍ ယူထားခြင်း ဖြစ်သည်။ — တာ ဟိ ပါဠိယံ သရူပတော အနာဂတာပိ အရည-ပဗ္ဗတ-နဒီ-ဒီပကထာ ဣတိ-သဒ္ဓေန သင်္ဂဟေတွာ သဂ္ဂမောက္ခာနံ တိရစ္ဆာန်ဘာဝတော “ဒွတ္တိသ တိရစ္ဆာန်ကထာ”တိ ဝုတ္တာ။ (မဟာဋီ-၁-၁၄၈။)]

ဒသကထာဝတ္ထုနိဿိတံ သပ္ပါယံ၊ တမ္ပိ မတ္တာယ ဘာသိတဗ္ဗံ။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၁-၁၂၄။)

= ကထာဝတ္ထုဆယ်ပါးကို မှီနေသော စကားမျိုးကား ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်မွန်သည် ပြောဆိုသင့်သော သပ္ပါယ စကားပင် ဖြစ်၏။ ထိုသပ္ပါယစကားကိုလည်း အတိုင်းအရှည်ဖြင့်သာ ပြောဆိုရမည်။ ကထာဝတ္ထု ဆယ်ပါးမှာ အောက်ပါအတိုင်း ဖြစ်၏။

- ၁။ အပ္ပိစ္ဆကထာ = အလိုနည်းခြင်းနှင့် စပ်သောစကား၊
- ၂။ သန္တုဋ္ဌိကထာ = ရောင့်ရဲလွယ်ခြင်းနှင့် စပ်သောစကား၊
- ၃။ ပဝိဝေကကထာ = ကာယဝိဝေက-စိတ္တဝိဝေက-ဥပဓိဝိဝေက ဟူသော ကင်းကင်းရှင်းရှင်း နေမှု ဝိဝေက သုံးမျိုးနှင့် စပ်သောစကား၊

[၁။ ကာယဝိဝေက = တစ်ကိုယ်ရေ တစ်ကာယ ကင်းကင်းရှင်းရှင်း နေခြင်း၊ ၂။ စိတ္တဝိဝေက = ဥပစာရ-အပ္ပနာ နှစ်မျိုးပြားသော သမာဓိ တစ်ခုခုကို ထူထောင်လျက် စိတ်ကို နီဝရဏ အညစ်အကြေးတို့မှ ကင်းရှင်းစေလျက် နေခြင်း၊ ၃။ ဥပဓိဝိဝေက = ဥပဓိလေးဖြာတို့မှ ကင်းဆိတ်ရာ နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံ ပြုလျက်နေခြင်း]

- ၄။ အသံသဂ္ဂကထာ = ရောရောနှောနှော မနေထိုင်ခြင်းနှင့် စပ်သောစကား၊
- ၅။ ဝီရိယာရမ္ဘကထာ = ကြိုးစားအားထုတ်မှု ဝီရိယနှင့် စပ်သောစကား၊
- ၆။ သီလကထာ = သီလနှင့် စပ်သောစကား၊
- ၇။ သမာဓိကထာ = သမာဓိနှင့် စပ်သောစကား၊
- ၈။ ပညာကထာ = ပညာနှင့် စပ်သောစကား၊
- ၉။ ဝိမုတ္တိကထာ = ကိလေသာတို့မှလွတ်မြောက်သော ဝိမုတ္တိအရဟတ္တဖိုလ်နှင့်စပ်သောစကား၊
- ၁၀။ ဝိမုတ္တိဉာဏဒဿနကထာ = အရဟတ္တဖိုလ်ဝိမုတ္တိကို ဆင်ခြင်သော ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်နှင့် စပ်သော စကား —

ဤသည်တို့ကား ကထာဝတ္ထု ဆယ်ပါးတို့တည်း။ ယင်းကထာဝတ္ထု ဆယ်ပါးကို မှီနေသော စကားသည် သပ္ပါယစကား ပြောသင့်သောစကား မည်ပေ၏။ သို့သော် ပြောသင့်သော အတိုင်းအတာနှင့်သာ ပြောရမည်

ဖြစ်သည်။ အရဟတ္တဖိုလ် အထွတ်တပ်ထားသော မဂ်ဉာဏ် ဖိုလ်ဉာဏ် နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက်ပြုရန် လိုလားတောင့်တလျက်ရှိသော သူတော်ကောင်းသည် သမထ ဝိပဿနာ ဘာဝနာကျင့်စဉ် လုပ်ငန်းခွင်အတွင်း၌ မပြောသင့်သော တိရစ္ဆာန်ကထာစကားများကို အလွန်အလွန် ဝေးစွာ ရှောင်ရှားလျက် ဆယ်ပါးသော သပ္ပာယ်ကထာစကားကိုသာ ဉာဏ်ဖြင့် နှိုင်းစာတိုင်းတာလျက် ပြောသင့်ရုံသာ ပြောဆိုမိရန် ကြိုးစားအားထုတ်ခြင်းဖြင့် ဘုရားရှင်၏ အဆုံးအမတော်ကို ရိုသေစွာ ဦးထိပ်ရွက် ပန်ဆင်လေရာသည်။

၄။ သပ္ပာယ်ပုဂ္ဂလ - အသပ္ပာယ်ပုဂ္ဂလ

ပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးသည် (၃၂)ပါးသော တိရစ္ဆာန်ကထာစကားကို ပြောဆိုလေ့ ပြောဟောလေ့ မရှိဘဲ ဝေးစွာ ရှောင်လျက် တရားနှင့် လျော်ညီသော ကမ္မဋ္ဌာန်းနှင့် စပ်သော တရားစကားကိုသာ ပြောဆိုလေ့ရှိ၏။ သီလဂုဏ် သမာဓိဂုဏ် ပညာဂုဏ်တို့နှင့် ကုံလုံပြည့်စုံ၏။ ယင်းပုဂ္ဂိုလ်ကို အမှီပြု၍ မတည်ကြည်သေးသော စိတ်သည် တည်ကြည်လာ၏ (= မဖြစ်သေးသော သမာဓိသည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏)။ တည်ကြည်ပြီးသော စိတ်သည်မူလည်း အထူးသဖြင့် မြဲမြံစွာ တည်ကြည်လာခြင်း သဘောရှိ၏ (= ဖြစ်ပေါ်ပြီးသော သမာဓိသည်မူလည်း အထူးသဖြင့် မြဲမြံစွာ တည်တံ့ခိုင်ခံ့လာ၏)။ ဤကဲ့သို့သော ပုဂ္ဂိုလ်မျိုးသည် မှီဝဲသင့်သော လျော်ကန်လျောက်ပတ် ကောင်းမြတ်သော သပ္ပာယ်ပုဂ္ဂိုလ် မည်၏။

အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည်ကား သမာဓိကမ္မဋ္ဌာနိက ပုဂ္ဂိုလ် ဖြစ်၏။ သမထ (= သမာဓိ) ကမ္မဋ္ဌာန်း၏မူလည်း ကမ်းတစ်ဖက်သို့ ဆိုက်ရောက်ပြီးသော ပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်၏။ ထိုကဲ့သို့သော ပုဂ္ဂိုလ်မျိုးကား ဤ ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်အဖို့ ဧကန် မှီဝဲသင့်သော သပ္ပာယ်ပုဂ္ဂိုလ်ပင် ဖြစ်ပေသည်။

အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည်ကား ကိုယ်လက်ကြံ့ခိုင်ရေးလုပ်ငန်း ခန္ဓာကိုယ် ဆူဖြိုးရန် မိမိကိုယ်ကို မွေးမြူရေး လုပ်ငန်း၌ အလေ့အလာများ၏။ မဂ်ဖိုလ်မှ စီလာကန့်လန့်ဖြစ်သော (၃၂)ပါးသော တိရစ္ဆာန်ကထာစကားကို ပြောဆိုလေ့ရှိ၏။ ဝမ်းဗိုက်ပြည့်အောင် အလိုရှိတိုင်း စားသုံး၍ ပက်လက်အိပ်သည့် ချမ်းသာ၊ စောင်းအိပ်သည့် ချမ်းသာ၊ မှိန်းနေတတ်သည့် ချမ်းသာကို အစဉ်တစိုက် ကြိုးစားအားထုတ်လျက် နေထိုင်၏။ ထိုကဲ့သို့သော ပုဂ္ဂိုလ်မျိုးသည်ကား မမှီဝဲသင့်သော သပ္ပာယ် မဖြစ်သည့်ပုဂ္ဂိုလ်မျိုးတည်း။

ညွှန်ရေသည် ကြည်လင်သော ရေကို နောက်ကျအောင် ပြုလုပ်သကဲ့သို့ ထိုကဲ့သို့သော ပုဂ္ဂိုလ်သည် ထို ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်ကို စိတ်အစဉ် ညစ်နွမ်းသွားအောင်သာလျှင် ပြုလုပ်၍ ပေးတတ်၏။ ထိုကဲ့သို့သော ပုဂ္ဂိုလ်ကို အစွဲပြု၍ ကောဋပဗ္ဗတ အမည်ရသော တောင်ကျောင်းတိုက်၌ သီတင်းသုံးသော ရဟန်းငယ်တစ်ပါးအား ရရှိပြီးသော ဈာန်သမာပတ်သည် ပျောက်ပျက်၍ သွားတတ်သကဲ့သို့ မိမိရရှိထားပြီးသော သမာပတ်သည်လည်း ပျောက်ပျက်သွားတတ်၏။ ပဋိဘာဂနိမိတ်သည်ကား အဘယ်မှာလျှင် ပြောဆိုဖွယ်ရာ ရှိနိုင်တော့အံ့နည်း၊ ပျောက်ပျက်နိုင်သည်သာလျှင် ဖြစ်ပေသည်။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၁-၁၂၄။ မဟာဋီ-၁-၁၄၉။)

၅။ ဘောဇန = အစာအာဟာရ

၆။ ဥတု = ရာသီဥတု

အချို့သော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်အား ချို့သော အရသာရှိသော ဘောဇနသည် လျော်လျောက်ပတ် ကောင်းမြတ်၏။ သပ္ပာယ်ဖြစ်၏။ အချို့သော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်အား ချဉ်သော အရသာရှိသော ဘောဇနသည် လျော်လျောက်ပတ်ကောင်းမြတ်၏။ သပ္ပာယ်ဖြစ်၏။ (ဤအချို့ အချဉ် အရသာနှစ်မျိုးတို့ကား သတ္တဝါတို့အား အများဆုံး

ကျေးဇူးပြုမှုကို မြင်တွေ့ရသောကြောင့် အချို့ အချဉ် အရသာ နှစ်မျိုးကိုသာ အဋ္ဌကထာဆရာတော် မိန့်ဆိုတော် မူခြင်း ဖြစ်သည်။ ခါးစပ်သော အရသာစသည်တို့ကား ထိုအချို့ အချဉ် အရသာတို့ကို ပြုပြင်ပေးတတ်သော အာဟာရဓာတ်တို့သာ ဖြစ်၍ မဖွင့်ဆိုခြင်း ဖြစ်သည်။ တစ်နည်းဆိုရသော် ဥပလက္ခဏာနည်း နိဒဿနနည်းဟု မှတ်ပါ။)

အချို့သော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်အား အေးသော ရာသီဥတုသည် သပ္ပာယ်ဖြစ်၏။ အချို့သော ယောဂါ ဝစရ ပုဂ္ဂိုလ်အား ပူသော ရာသီဥတုသည် သပ္ပာယ် ဖြစ်၏။

ထို့ကြောင့် အကြင်ဘောဇဉ်ကိုလည်းကောင်း၊ ဥတုကိုလည်းကောင်း မှီဝဲသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်အား ချမ်းသာမှုသည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ မတည်ကြည်သေးသော စိတ်သည် တည်ကြည်လာ၏ (= မဖြစ်ပေါ်သေးသော သမာဓိသည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏)။ တည်ကြည်ပြီးသော စိတ်သည်မူလည်း အထူးသဖြင့် မြဲမြံစွာ တည်ကြည်လာခြင်း သဘောရှိ၏ (= ဖြစ်ပေါ်ပြီးသော သမာဓိသည်လည်း အထူးသဖြင့် မြဲမြံခိုင်ခံ့ တည်တံ့လာ၏)။ ဤကဲ့သို့သော ဘောဇဉ်သည်လည်းကောင်း၊ ဥတုသည်လည်းကောင်း သပ္ပာယ်ဖြစ်၏။ လျောက်ပတ်၏။ ဤမှ ပြောင်းပြန် ဖြစ် သော အခြားသော ဘောဇဉ် အခြားသော ဥတုသည်ကား မလျော် မလျောက်ပတ်သည့် အသပ္ပာယ်ဘောဇဉ် ဥတု မည်၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၁-၁၂၄။ မဟာဋီ-၁-၁၄၉။)

၇။ ဣရိယာပုထ်

ဣရိယာပုထ်တို့တွင်လည်း အချို့သော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်အား စင်္ကြံသွားခြင်း ဣရိယာပုထ်သည် သပ္ပာယ် ဖြစ်၏။ မျှတ၏။ အချို့သော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်အား အိပ်ခြင်း ရပ်ခြင်း ထိုင်ခြင်းတို့တွင် တစ်မျိုးမျိုးသော ဣရိယာပုထ်သည် သပ္ပာယ်ဖြစ်၏။ မျှတ၏။ ထို့ကြောင့် ကျောင်း၌ကဲ့သို့ ဣရိယာပုထ် တစ်ခုကို သုံးရက်တို့ ပတ်လုံး စုံစမ်း၍ အကြင်ဣရိယာပုထ်၌ ဘာဝနာကမ္မဋ္ဌာန်းကို စီးဖြန်းမှု ပြုလုပ်နေသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်အား မတည်ကြည်သေးသော စိတ်သည်မူလည်း တည်ကြည်လာ၏ (= မဖြစ်ပေါ်သေးသော သမာဓိသည်မူလည်း ဖြစ်ပေါ်လာ၏)။ တည်ကြည်ပြီးသော စိတ်သည်မူလည်း အထူးသဖြင့် မြဲမြံစွာ တည်တံ့ခိုင်ခံ့လာ၏ (= ဖြစ်ပေါ် ပြီးသော သမာဓိသည်မူလည်း အထူးသဖြင့် မြဲမြံစွာတည်တံ့ ခိုင်ခံ့လာ၏)။ ထိုဣရိယာပုထ်ကား လျော်လျောက် ပတ် ကောင်းမြတ်သော မှီဝဲသင့်သော သပ္ပာယ်ဖြစ်သည့် ဣရိယာပုထ်တည်း။ အခြားသော ဣရိယာပုထ်ကား မလျော် မလျောက်ပတ်သော မမှီဝဲသင့်သော ဣရိယာပုထ်တည်း။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၁-၁၂၄။)

ဣတိ ဣမံ သတ္တ ဝိမံ အသပ္ပာယ် ဝဇ္ဇေတွာ သပ္ပာယ် သေဝိတဗ္ဗံ။ ဧဝံ ပဋိပန္နဿ ဟိ နိမိတ္တာသေဝန- ဗဟုလဿ နစိရေနေဝ ကာလေန ဟောတိ ကဿစိ အပ္ပနာ။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၁-၁၂၅။)

ဤဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော နည်းအတိုင်း ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် (၇)မျိုးသော အသပ္ပာယ်ကို ရှောင်ကြဉ်၍ (၇)မျိုးသော သပ္ပာယ်ကို မှီဝဲအပ်ပေသည်။ ဤသို့ မလျောက်ပတ်သည်ကို ကြဉ်၍ လျောက်ပတ်သည်ကိုသာ မှီဝဲသဖြင့် အာနာပါနကမ္မဋ္ဌာန်းကို ကျင့်ကြံကြိုးကုတ် ပွားများအားထုတ်လျက်ရှိသော အာနာပါနပဋိဘာဂနိမိတ် အာရုံ၌ မှီဝဲခြင်းများသော၊ အာနာပါနပဋိဘာဂနိမိတ်အာရုံ၌ နှလုံးသွင်းရှုပွားခြင်း ဘာဝနာမနသိကာရ လုပ်ငန်း ရပ်ကို များစွာ မှီဝဲလျက်ရှိသော၊ အာနာပါနပဋိဘာဂနိမိတ် အာရုံကို ဘာဝနာစိတ်၏ ကျက်စားရာ အာရုံအဖြစ် မှီဝဲခြင်း (= ဂေါစရာသေဝန၏ အစွမ်းဖြင့် မှီဝဲခြင်း) အလေ့အလာများသော အချို့သော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်အား မကြာမီ အချိန်ကာလ အတွင်းမှာပင်လျှင် အပ္ပနာဈာန်သည် ဖြစ်ပေါ်လာတတ်ပေ၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၁-၁၂၅။)

အပ္ပနာကောသလ္လ တရား (၁၀) ပါး

ဤသို့ ကျင့်ပါသော်ငြားလည်း အပ္ပနာစာသင်သည် မဖြစ်ခဲ့တုံငြားအံ့၊ ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ဆယ်မျိုးသော အပ္ပနာ၌ လိမ္မာသောသူ၏ အဖြစ်တည်းဟူသော အပ္ပနာကောသလ္လဉာဏ်ကို ပြီးစီး ပြည့်စုံစေအပ်ပေသည်။

- ၁။ ဝတ္ထုဝိသဒကိရိယ = အတွင်းအပဝတ္ထုတို့ကို သန့်ရှင်းအောင် ပြုခြင်း၊
- ၂။ ဣန္ဒြိယသမတ္တပဋိပါဒန = ဣန္ဒြေညီမျှအောင် ကျင့်ခြင်း ပြီးစေခြင်း၊
- ၃။ နိမိတ္တကုသလ = နိမိတ်၌ ကျွမ်းကျင်လိမ္မာခြင်း၊
- ၄။ စိတ်ကို ချီးမြှောက်သင့်ရာ အခါ၌ စိတ်ကို ချီးမြှောက်ခြင်း၊
- ၅။ စိတ်ကို နှိပ်ကွပ်သင့်ရာ အခါ၌ စိတ်ကို နှိပ်ကွပ်ခြင်း၊
- ၆။ စိတ်ကို ရွှင်လန်းစေသင့်ရာအခါ၌ စိတ်ကို ရွှင်လန်းစေခြင်း၊
- ၇။ စိတ်ကို လျစ်လျူရှုသင့်ရာအခါ၌ စိတ်ကို လျစ်လျူရှုခြင်း၊
- ၈။ သမာဓိ မရှိသော သမာဓိကင်းသော ပုဂ္ဂိုလ်ကို ရှောင်ခြင်း၊
- ၉။ သမာဓိရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်ကို မှီဝဲခြင်း၊
- ၁၀။ ထိုအပ္ပနာစာသင်သမာဓိကို နှလုံးသွင်း ညွတ်ယိမ်းကင်းရှင်းသော စိတ်ဓာတ်ရှိခြင်း —

ဤ(၁၀)ပါးကို ပြည့်စုံအောင် ကြိုးစားအားထုတ်ခြင်းဖြင့် အပ္ပနာကောသလ္လဉာဏ်ကို ပြီးစီးပြည့်စုံစေအပ်၏။

၁။ ဝတ္ထုကို သန့်ရှင်းအောင် ပြုခြင်း

အတွင်းအပဖြစ်သော ဝတ္ထုတို့ကို သန့်ရှင်းအောင် ပြုလုပ်ခြင်းသည် ဝတ္ထုဝိသဒကိရိယ မည်၏။ အကြင်အခါ၌ ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ ဆံပင် ခြေသည်း လက်သည်း မုတ်ဆိတ် ကျင်စွယ် စသည်တို့သည် ရှည်နေကုန်၏။ ခန္ဓာကိုယ်သည်လည်း ချွေးအညစ်အကြေး စွန်းငြိကပ်လိမ်းလျက် ရှိ၏။ ထိုအခါ၌ အတွင်းအဖျဏ္ဍိကဝတ္ထုသည် မသန့်ရှင်း မစင်ကြယ်သည် မည်၏။ အကြင်အခါ၌ ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ အဝတ်သင်္ကန်းသည် ဆွေးမြည့်နေ၏။ ညစ်နွမ်းနေ၏။ မကောင်းသော အနံ့ရှိနေ၏။ ကျောင်းအိပ်ရာ နေရာသည်မူလည်း အမှိုက်သရိုက် ထူပြောနေ၏။ ထိုအခါ၌ အပြင်အပဝတ္ထုသည် မသန့်ရှင်း မစင်ကြယ်သည် မည်၏။ အတွင်းအပဖြစ်သော ဝတ္ထုသည် မသန့်ရှင်း မစင်ကြယ်သည် ရှိသော် မသန့်ရှင်း မစင်ကြယ်သော ဝတ္ထုကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာကြကုန်သော စိတ်စေတသိက်တို့၌ အကျုံးဝင်သော ဉာဏ်သည်လည်း မစင်မကြယ် ဖြစ်လာတတ်၏။ မစင်ကြယ်ကုန်သော ဆီမီးခွက်၊ ဆီမီးစာ၊ ဆီတို့ကို အမှီပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာသော ဆီမီးလျှံ၏ အရောင်သည်လည်း မစင်ကြယ်၏သို့ မှတ်ပါ။ မစင်ကြယ်သော ဉာဏ်ဖြင့် သင်္ခါရတရားတို့ကို သုံးသပ်သော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်အား သင်္ခါရတရားတို့သည်လည်း မထင်မရှား ဖြစ်တတ်ကုန်၏။ အာနာပါနကဲ့သို့သော သမထကမ္မဋ္ဌာန်းကို ပွားများအားထုတ်သော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်အား သမထကမ္မဋ္ဌာန်းသည်လည်း —

- ၁။ စာနာအင်္ဂါများ ထင်ရှားသောအားဖြင့် ကြီးပွားတိုးတက်ခြင်းသို့၊
- ၂။ နိုင်နိုင်နင်းနင်း လေ့လာနိုင်ခြင်းဖြင့် စည်ပင်ခြင်းသို့၊
- ၃။ အချင်းခပ်သိမ်း ဝသီဘော်ငါးတန်နိုင်နင်းခြင်းသို့ ရောက်ရှိခြင်းဖြင့် ပြန့်ပြောခြင်း ပြန့်ပွားခြင်းသို့ မရောက်ရှိနိုင်ပေ။

ထိုသို့မဟုတ်ဘဲ အတွင်းအပဖြစ်သော ဝတ္ထုသည် သန့်ရှင်းသည်ရှိသော် သန့်ရှင်းသောဝတ္ထု၌ အာရုံပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာကြကုန်သော စိတ်စေတသိက်တို့ကြောင့် ဉာဏ်သည်လည်း သန့်ရှင်းစင်ကြယ်လာ၏။ စင်ကြယ်

ကုန်သော ဆီမီးခွက်, ဆီမီးစာ, ဆီတို့ကို အမှီပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာသော ဆီမီးလျှံ၏ အရောင်သည်လည်း စင်ကြယ် ၏သို့ မှတ်ပါ။ စင်ကြယ်သော ဉာဏ်ဖြင့် သင်္ခါရတရားတို့ကို လက္ခဏာရေးသုံးတန် တင်ကာ ရှုပွားသုံးသပ်သော ရဟန်းအား သင်္ခါရတရားတို့သည်လည်း ထင်ရှားလာကုန်၏။ အာနာပါနကဲ့သို့သော သမထကမ္မဋ္ဌာန်းကို ပွားများ အားထုတ်သော ယောဂါဝစရ ရဟန်းအား သမထကမ္မဋ္ဌာန်းသည်လည်း —

- ၁။ ဈာန်အင်္ဂါများ ထင်ရှားသောအားဖြင့် ကြီးပွားတိုးတက်ခြင်းသို့ ,
- ၂။ နိုင်နိုင်နင်းနင်း လေ့လာနိုင်ခြင်းဖြင့် စည်ပင်ခြင်းသို့ ,
- ၃။ အချင်းခပ်သိမ်း ဝသီဘော်ငါးတန် နိုင်နင်းခြင်းသို့ ရောက်ရှိခြင်းဖြင့် ပြန့်ပြောခြင်း ပြန့်ပွားခြင်းသို့ ရောက် ရှိနိုင်ပေ၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၁-၁၂၅။)

၂။ ဣန္ဒြေ ညီမျှအောင်ပြုခြင်း

သဒ္ဓါ-ဝီရိယ-သတိ-သမာဓိ-ပညာဟူသော ဣန္ဒြေငါးပါးတို့၏ မိမိ မိမိတို့၏ ဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းကိစ္စအားဖြင့် မယုတ်မလွန် ညီမျှမှုရှိအောင် ပြုလုပ်ခြင်းသည် ဣန္ဒြေသမတ္တပဋိပါဒန (= ဣန္ဒြေတို့၏ ညီမျှသည်၏ အဖြစ်ကို ပြီးစေခြင်း) မည်၏။

သဒ္ဓါ = (၁) ဘုရားဂုဏ်, (၂) တရားဂုဏ်, (၃) သံယာဇုဂုဏ်, (၄) သီလ-သမာဓိ-ပညာဟူသော သိက္ခာသုံးရပ် အကျင့်မြတ်တရား, (၅) ကြောင်း-ကျိုး ဆက်နွယ်မှု ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်သဘောတရား, (၆) သံသရာ၏ ရွှေ့အစွန်းဟု ခေါ်ဆိုအပ်သော အတိတ်ခန္ဓာငါးပါး, (၇)သံသရာ၏ နောက်အစွန်းဟု ခေါ်ဆိုအပ်သော အနာဂတ်ခန္ဓာငါးပါး (၈) သံသရာ၏ ရွှေ့အစွန်း နောက်အစွန်းဟု ခေါ်ဆိုအပ်သော အတိတ်-အနာဂတ် ခန္ဓာငါးပါး — ဤ (၈)ဌာန တို့၌ ယုံမှု ကြည်မှု ယုံကြည်မှု စွမ်းအင်သဘာဝသတ္တိကို သဒ္ဓါဟု ခေါ်ဆိုပေသည်။

ဝီရိယ = မဖြစ်ပေါ်သေးသော အကုသိုလ်တရားတို့ကို မဖြစ်အောင်, ဖြစ်ပေါ်ပြီးသော အကုသိုလ်တရား တို့ကို ပယ်နိုင်အောင်, မဖြစ်ပေါ်သေးသော ကုသိုလ်တရားတို့ကို ဖြစ်ပေါ်အောင်, ဖြစ်ပေါ်ပြီးသော ကုသိုလ် တရားတို့ကို တိုးပွားအောင် ကြိုးစားအားထုတ်ခြင်း သမ္ပပ္ပဓာန် အမည်ရသည့် လုံ့လဝီရိယကို ဆိုလိုသည်။ ထို သမ္ပပ္ပဓာန် လုံ့လဝီရိယနှင့် ပြည့်စုံလာအောင် ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် သစ္စာလေးပါးကို ထွင်းဖောက် သိမြင် စေနိုင်သည့် စွမ်းအင်အပြည့်အဝ ပါရှိသော သီလ-သမာဓိ-ပညာ သိက္ခာသုံးရပ် အကျင့်မြတ်တို့ကို ကျင့်ရာ၌ -

- ၁။ အရိုး ကြွင်းစေ,
- ၂။ အရေ ကြွင်းစေ,
- ၃။ အကြော ကြွင်းစေ,
- ၄။ အသားအသွေးတွေ ခန်းခြောက်ချင် ခန်းခြောက်ပါစေ —

ယောက်ျားတို့၏ ဇွဲလုံ့လ ဝီရိယဖြင့်ရောက်နိုင်သည့် အရာဌာနသို့ ရနိုင်သည့် အရာဌာနသို့ မရောက် မချင်း မရမချင်း နောက်သို့ မည်သည့်အခါမျှ မဆုတ်ဟု — အင်္ဂါလေးပါးရှိသော ဝီရိယဖြင့် ကြိုးပမ်းရမည် ဖြစ်သည်။ ယင်းဝီရိယမျိုးကို ဤ၌ ရည်ညွှန်းထားပါသည်။

သတိ = သမထပိုင်းတွင် သမထအာရုံနိမိတ်၌ စိတ်ခိုင်မြဲမှုသဘော, ဝိပဿနာပိုင်းတွင် ဝိပဿနာဉာဏ်၏ အရှုခံအာရုံဖြစ်သော ရုပ်-နာမ်-ကြောင်းကျိုး = သင်္ခါရအာရုံ၌လည်းကောင်း, ယင်းသင်္ခါရတရားတို့၏ အနိစ္စ အခြင်းအရာ ဒုက္ခအခြင်းအရာ အနတ္တအခြင်းအရာ အာရုံ၌လည်းကောင်း စိတ်ခိုင်မြဲမှုသဘော, အာရုံကို မမေ့

ပျောက်သည့်သဘော ဖြစ်သည်။ ရေထဲ၌ ကျောက်ဖျာကြီးသည် ငြိမ်ဝပ်စွာ တည်နေသကဲ့သို့ သမထအာရုံ ဝိပဿနာအာရုံ၌ စိတ်ခိုင်မြဲစွာ တည်နေမှုသဘော အာရုံ၌ နစ်မြုပ်နေမှုသဘောဖြစ်သည်။

အယံ ပန ယသ္မာ သတိယာ အာရမ္မဏံ ပရိဂ္ဂဟေတွာ ပညာယ အနုပဿတိ၊ န ဟိ သတိဝိရဟိတဿ အနုပဿနာ နာမ အတ္ထိ။ တေနေဝါဟ “သတိ” စ ခွာဟံ ဘိက္ခဝေ သဗ္ဗတ္ထိကံ ဝဒါမိ”တိ။ (မ-ဋ္ဌ-၁-၂၄၈။)

သတိဖြင့် သမထအာရုံ ဝိပဿနာအာရုံတို့ကို သိမ်းဆည်း၍ ပညာဖြင့် ထိုအာရုံတို့ကို အဖန်ဖန် အထပ် ထပ် ရှုရ၏။ သတိကင်းနေသော ပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌ အနုပဿနာဉာဏ် မည်သည် မရှိစကောင်းပေ။ ထို့ကြောင့် “သတိကို အခါခပ်သိမ်း (စိတ်ကိုချီးမြှောက်ခြင်း၊ နှိပ်ကွပ်ခြင်းစသော လုပ်ငန်းကိစ္စရပ် အားလုံးတို့၌) အလိုရှိ အပ်၏” - ဟု ဘုရားရှင်သည် ဟောကြားတော်မူပေသည်။

အာနာပါနုဗ္ဗဋ္ဌာန်းကို အားသစ်နေသော အသင်ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်အဖို့လည်း သတိကား လိုအပ် လျက်သာ ရှိနေပေသည်။ သတိက အာနာပါနုပဋိဘာဂနိမိတ်အာရုံကို လှမ်း၍ သိမ်းဆည်း၏။ သတိက သိမ်းဆည်း လိုက်သော ထိုအာနာပါနုပဋိဘာဂနိမိတ်အာရုံကို ပညာက ထိုးထွင်းသိ၏။

သမာဓိ = မိမိရှုပွားသုံးသပ်နေသော သမထအာရုံ သို့မဟုတ် ဝိပဿနာအာရုံ၌ ယှဉ်ဖက် စိတ်စေတ- သိက် သမ္ပယုတ်တရားတို့ကို ဖရိုဖရဲ မကြံစေခြင်း မပျံ့လွင့်စေခြင်းသဘော ဖြစ်သည်။ မိမိရှုပွားသုံးသပ်နေသော သမထအာရုံ သို့မဟုတ် ဝိပဿနာအာရုံ၌ စိတ်ကျရောက် တည်ငြိမ်နေခြင်းသဘော ဖြစ်သည်။ ယှဉ်ဖက် စိတ်စေတသိက် သမ္ပယုတ်တရားတို့ကို အာရုံတစ်ခုတည်းပေါ်သို့ ကျရောက်သွားအောင် ဆွဲစုပေးသော စုစည်း ပေးသော စွမ်းအင်တစ်မျိုး ဖြစ်သည်။ သမာဓိက ယှဉ်ဖက် စိတ်စေတသိက်တရားတို့ကို အာနာပါနုပဋိဘာဂ နိမိတ်ကဲ့သို့သော အာရုံတစ်ခုတည်းပေါ်၌ ငြိမ်ဝပ်စွာ တည်နေအောင် စုစည်းပေးလိုက်သောအခါ ထိုသမာဓိနှင့် ယှဉ်နေသော ဘာဝနာစိတ်၌ စွမ်းအင်များ ထက်မြက်စူးရှလျက် တန်ခိုးအာနိသင် ကြီးမားလာပေသည်။ ထိုစိတ် နှင့် ယှဉ်တွဲလျက်ရှိသော ဉာဏ်မှာလည်း အလွန်ထက်မြက်စူးရှလာပေသည်။ ထို့ကြောင့် သမာဓိတည်းဟူသော မြတ်သော ကျောက်ဖျာထက်၌ မြမြထက်အောင် သွေး၍ ထားအပ်သော ဉာဏ်တည်းဟူသော သန်လျက်သည် ရုပ်တုံးရုပ်ခဲ နာမ်တုံးနာမ်ခဲများကို ဖောက်ခွဲနိုင်သည့် စွမ်းအားများ ရှိလာ၏။ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် သံသရာစက်ရဟတ် ကို ဖောက်ခွဲနိုင်သည့် စွမ်းအားများ ရှိလာ၏။ ယင်း ရုပ်-နာမ် ကြောင်း-ကျိုး = သင်္ခါရတရားတို့၏ အနိစ္စအခြင်း အရာ ဒုက္ခအခြင်းအရာ အနတ္တအခြင်းအရာတို့ကို နိဗ္ဗာန်ဟူသည့် ကမ်းတစ်ဖက်သို့ရောက်အောင် ထွင်းဖောက် သိနိုင်သည့် စွမ်းအင်များ ကိန်းဝပ်လာပေသည်။

ပညိန္ဒြေ = သမထပိုင်း၌ ဆိုင်ရာသမထနိမိတ်အာရုံကို ထွင်းဖောက်သိခြင်းသဘော ဖြစ်သည်။ ဝိပဿနာ ပိုင်း၌ ဝိပဿနာဉာဏ်၏ အရှုခံအာရုံဖြစ်သော ရုပ်-နာမ်-ကြောင်း-ကျိုး = သင်္ခါရတရားတို့ကို ပရမတ်သို့ ဉာဏ် အမြင်ဆိုက်အောင် ထွင်းဖောက်သိခြင်း၊ ယင်းသင်္ခါရတရားတို့၏ အနိစ္စအခြင်းအရာ ဒုက္ခအခြင်းအရာ အနတ္တအခြင်းအရာကို နိဗ္ဗာန်ဟူသည့် ထိုမှာဘက်ကမ်းသို့ ရောက်အောင် ထွင်းဖောက် သိမြင်ခြင်းသဘော ဖြစ်သည်။ မဂ်ဉာဏ်အခိုက်၌ကား အသင်္ခတဓာတ် အငြိမ်းဓာတ် နိဗ္ဗာန်ဟူသည့် နိရောဓအရိယသစ္စာ တရားတော် မြတ်ကြီးကို အာရုံမျက်မှောက် ထွင်းဖောက်သိမြင်ခြင်း အာရမ္မဏပဋိဝေဓသဘော၊ ကျန်သစ္စာသုံးပါးကို မသိ အောင် ဖုံးလွှမ်းထားသည့် မောဟကို ပယ်သောအားဖြင့် ထွင်းဖောက်သိခြင်း အသမ္မောဟပဋိဝေဓသဘော ဖြစ်သည်။ (တစ်နည်း — သစ္စာလေးပါးလုံးကို မသိအောင် ဖုံးလွှမ်းထားသည့် မောဟကို ပယ်သောအားဖြင့် ထွင်းဖောက်သိခြင်း အသမ္မောဟပဋိဝေဓသဘော ဖြစ်သည်။) ဖိုလ်ဉာဏ်အခိုက်၌ကား အသင်္ခတဓာတ် အငြိမ်း ဓာတ် နိဗ္ဗာန်တရားတော်မြတ်ကြီးကို ထွင်းဖောက် သိမြင်နေခြင်းသဘော ဖြစ်သည်။ ဤသို့လျှင် သမထအာရုံ

နိမိတ်နှင့် ပရမတ္ထဓမ္မသဘာဝမှန်သမျှကို ထွင်းဖောက်သိမြင်နေခြင်းသဘောသည် ပညိန္ဒြေ မည်ပေသည်။

ယင်း သဒ္ဓါ ဝီရိယ သတိ သမာဓိ ပညာ ဟူသော တရားငါးပါးတို့သည် သမထလမ်းကြောင်းပေါ်သို့ လျှောက်နေသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ စိတ်အစဉ်ကို သမထလမ်းကြောင်းမှ တိမ်းစောင်း၍ ဘေးသို့ ကျမသွားအောင်၊ ဝိပဿနာလမ်းကြောင်းပေါ်သို့ လျှောက်သွားနေသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ စိတ်အစဉ်ကိုလည်း ထိုဝိပဿနာလမ်းကြောင်းပေါ်မှ တိမ်းစောင်း၍ ဘေးသို့ ကျမသွားအောင် ထိန်းချုပ်ထားနိုင်သော စွမ်းအားကြီးငါးရပ် ဖြစ်ကြ၏။ တစ်နည်းဆိုရသော် နိဗ္ဗာန်သို့သွားရာ မဂ္ဂင်ရှစ်ပါး အကျင့်မြတ်တရားတည်းဟူသော လမ်းကြောင်းပေါ်သို့ ဖြောင့်ဖြောင့်လျှောက်သွားနေသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်မှန်၏ စိတ်အစဉ်ကို ထိုလမ်းကြောင်းပေါ်မှ တိမ်းစောင်း၍ ဘေးသို့ ကျမသွားအောင် နိဗ္ဗာန်သို့ တန်းတန်းမတ်မတ် ရောက်ရှိအောင် ထိန်းချုပ်ပေးနေသည့် ခွန်အားကြီး ငါးရပ်ပင် ဖြစ်ကြပေသည်။ သမထ ဝိပဿနာဘာဝနာကို ကြိုးပမ်းလျက်ရှိသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ယင်းကုန္ဒ ငါးပါးဟူသော စွမ်းအားကြီး ငါးရပ်ကို ညီမျှအောင် ကျင့်တတ်ပါမှ လိုအပ်သော အကျိုးတရားသည် ပြီးစီးပြည့်စုံလာမည် ဖြစ်သည်။

သဒ္ဓါလွန်နေသော်

ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်ဝယ် အကြောင်းအားလျော်စွာ ယုံကြည်သင့် ယုံကြည်ထိုက်သော ဘုရားဂုဏ် စသော ရှစ်ရပ်သော သဒ္ဓေယျဝတ္ထု၌ သက်ဝင်ယုံကြည် ဆုံးဖြတ်တတ်သည့် သဒ္ဓါမိမောက္ခ လုပ်ငန်းကိစ္စရပ်၏ လွန်ကဲနေသည့် အတွက်ကြောင့် ဝီရိယ၏ လျော့နည်းပါးမှု၊ သတိ၏ မခိုင်မြဲမှု၊ သမာဓိ၏ ကြာရှည်စွာ မတည်တံ့မှု စသော အကြောင်းတရားတို့ကြောင့် သဒ္ဓါလွန်သည် အလွန်အားကောင်းနေသည် ဖြစ်အံ့။ ကျန်ကုန္ဒလေးပါးတို့ကား နံ့နေကုန်အံ့။ ထိုသို့ သဒ္ဓါလွန်က အလွန် အားကောင်းနေ၍ ကျန်ကုန္ဒတို့က နံ့နေသည့် အတွက်ကြောင့် ဝီရိယလွန်သည် သမ္ပယုတ်တရားတို့ကို မိမိရှုပွားနေသည့် သမထ ဝိပဿနာ ဘာဝနာအာရုံမှ လျှော့ကျမသွားအောင် ဘာဝနာအာရုံ၌ ပျင်းရိနေခြင်း ကောသဇ္ဇဘက်၌ ကျရောက်ခွင့်ကို မပေးဘဲ သမ္ပယုတ်တရားတို့ကို ချိုးပင့်ထားခြင်း ထပ်ဆင့် စွမ်းအားပေးခြင်း အင်အားဖြည့်တင်းပေးခြင်း (= ပဉ္စဟ) လုပ်ငန်းကိစ္စရပ်ကို ဆောင်ရွက်ပြုလုပ်ခြင်းငှာ မစွမ်းနိုင်ပေ။

သတိလွန်သည် အာရုံသို့ ကပ်၍တည်ခြင်း အာရုံကို မလွှတ်ခြင်း အာရုံမှ မရွေ့ခြင်း (= ဥပဋ္ဌာန) ကိစ္စကို ဆောင်ရွက်ပြုလုပ်ခြင်းငှာ မစွမ်းနိုင်ပေ။ သမာဓိလွန်သည် အာရုံမှ မပျံ့လွင့်ခြင်း (= အဝိက္ခေပ) ကိစ္စ၊ သမ္ပယုတ်တရားတို့၏ အာရုံမှ မပျံ့လွင့်ကြောင်း (= အဝိက္ခေပ) ကိစ္စကို ပညိန္ဒြေသည် သမထ ဝိပဿနာ ဘာဝနာအာရုံ၏ သဘောမှန်ကို မြင်ကြောင်း (= ဒဿန) ကိစ္စကို ဆောင်ရွက် ပြုလုပ်ခြင်းငှာ မစွမ်းနိုင်ပေ။ အလွန်အားကောင်းနေသော သဒ္ဓါလွန်က လွှမ်းမိုးဖိစီးထားသောကြောင့် ဖြစ်၏။

စိတ္တက္ခဏတစ်ခုအတွင်း၌ အတူယှဉ်တွဲ၍ ပြိုင်တူဖြစ်နေကြကုန်သော သဟဇာတဓမ္မ အမည်ရသည့် စိတ်စေတသိက် တရားစုတို့၌ ချုပ်ကိုင်နိုင်သည့် အစိုးရမှုသဘောကို ပြုလုပ်နေကြကုန်သော အတူဖြစ်နေကြကုန်သော သဒ္ဓါ-ဝီရိယ-သတိ-သမာဓိ-ပညာဟူသော ဓမ္မသဘာဝတို့၏ တူမျှသော လုပ်ငန်းကိစ္စရပ် ရှိသည်၏ အစွမ်းဖြင့်သာလျှင် လိုအပ်သော အကျိုးတရား၏ ပြီးစီးပြည့်စုံလာခြင်းသည် ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်၏။ ညီမျှသော တူမျှသော လုပ်ငန်းကိစ္စ မရှိကြသော်ကား အလိုရှိအပ်သော အကျိုးတရား၏ ပြီးစီးပြည့်စုံလာခြင်းသည် မဖြစ်ပေါ်နိုင်။ ထို့ကြောင့် ထိုသဒ္ဓါလွန်ကို ပရမတ္ထဓမ္မတို့၏ သဘာဝလက္ခဏာ၊ သာမညလက္ခဏာဟူသော ဟုတ်မှန်တိုင်းသော သဘောကို စူးစမ်းဆင်ခြင်ခြင်းဖြင့်လည်းကောင်း၊ သဒ္ဓါလွန် အလွန်အားကောင်းလာနိုင်လောက်သော

အခြင်းအရာအားဖြင့် ဘာဝနာကို နှလုံးမသွင်းခြင်းအားဖြင့်လည်းကောင်း ယုတ်လျော့သွားအောင် ပြုလုပ်ရမည်။ အရှင်ဝတ္ထုလိမထေရ်ဝတ္ထုကား ဤတွင် ညွှန်ပြကြောင်း သက်သေ သာဓက တစ်ခု ဖြစ်၏။

(ဝိသုဒ္ဓိ-၁-၁၂၅-၁၂၆။)

ဓမ္မသဘာဝပစ္စုပ္ပန်ဇာနည် — ပရမတ္ထဓမ္မတို့၏ ဟုတ်မှန်တိုင်းသော သဘောဝတ္ထုကို ဆင်ခြင်ခြင်းဟူသည် ဘုရားဂုဏ်စသော ယုံကြည်ထိုက်သော သဒ္ဓေယျဝတ္ထု၏ ကြီးကျယ်မြင့်မြတ်မှု စသော ဂုဏ်တို့ကို နှလုံးသွင်းလျက် ရှိသော ယောဂီဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်ဝယ် လွန်လွန်ကဲကဲ ဖြစ်ပေါ်လာသော သဒ္ဓိန္ဒြေသည် အလွန်အားကောင်းစွာ ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ထို ယောဂီဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် အကြောင်းတရား အကျိုးတရား စသည်ကို ခွဲခြမ်းဝေဖန်သော အားဖြင့် ဟုတ်မှန်တိုင်းသောသဘောအားဖြင့် ပရမတ္ထဓမ္မသဘာဝတို့ကို စူးစမ်းဆင်ခြင်ခြင်းဖြင့် သဒ္ဓိန္ဒြေကို ယုတ်လျော့အောင် ပြုလုပ်ရမည်ဟု ဆိုလိုပေသည်။

အထူးသဖြင့် သဒ္ဓါတရားကို ဖြစ်ပေါ်စေတတ်သော အကြောင်းတရားတို့ကိုလည်းကောင်း၊ သဒ္ဓါတရား နှင့်အတူ ယှဉ်တွဲ၍ ဖြစ်ပေါ်လာကြကုန်သော စိတ်စေတသိက် သမ္ပယုတ်တရားစုဟူသော အကျိုးတရားတို့ကို လည်းကောင်း ဉာဏ်ပညာဖြင့် စူးစမ်းဆင်ခြင်လျက် ရှုပွားရမည် ဖြစ်သည်။ ဤသို့လျှင် အကြောင်းတရားနှင့် လျော်ညီသော အကျိုးတရားစု၏ ထင်ရှားဖြစ်ပုံကို ထွင်းဖောက် သိမြင်သော ဧဝံဓမ္မတာနည်းဖြင့် ပရမတ္ထဓမ္မတို့ကို ကိုယ်ပိုင်သဘာဝသတ္တိ သဘောလက္ခဏာသို့ ဆိုက်အောင် ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူနိုင် သိမ်းဆည်းနိုင်သော် တန်ခိုး အာနိသင် ထက်မြက်စူးရှ ပြန့်ကားလျက်ရှိသော လွတ်လွတ်သက်ဝင် ယုံကြည် ဆုံးဖြတ်ချက် ချတတ်သော သဒ္ဓါမိမောက္ခတရားသည် မဖြစ်ပေါ်လာတော့ပေ။ “ဤသဒ္ဓါတရားသည် ဤမည်သော အကြောင်းတရားစု တို့ကြောင့် ထင်ရှား ဖြစ်ပေါ်လာရသော ပရမတ္ထဓမ္မသဘာဝမျှသာတည်း”ဟု ပိုင်းပိုင်းခြားခြား သိသည်၏ အစွမ်း ဖြင့် ပညာတရား၏ ဗျာပါရစွမ်းအားသည် လွန်လွန်ကဲကဲ ဖြစ်ပေါ်လာသောကြောင့် ဖြစ်၏။ သဒ္ဓါနှင့် ပညာ တရား နှစ်ပါးတို့ကား သမထ ဝိပဿနာ ဘာဝနာလုပ်ငန်းခွင်တို့၌ လက်ညှိတက်ညီ ပြိုင်တူ တာဝန် ထမ်းဆောင် ကြရသော ဓုရတရားများ ဖြစ်ကြ၏။ ထိုဓုရတရားနှစ်ပါးတို့တွင် သဒ္ဓါတရားသည် အားကောင်းမောင်းသန်စွာ ဖြစ်ပေါ်လာသောအခါ၌ ပညာနဲ့မူ အားနည်းမှု ဖြစ်ပေါ်လာသကဲ့သို့ အလားတူပင် ပညာတရားသည် အားကောင်း မောင်းသန်စွာ ဖြစ်ပေါ်လာသောအခါ၌ သဒ္ဓါတရား၏ နဲ့မူ အားနည်းမှုသဘောသည် ဖြစ်ပေါ်လာတတ်၏။ ထို့ကြောင့် ထိုလွန်ကဲနေသော သဒ္ဓါတရားကို ပရမတ္ထဓမ္မသဘာဝတို့ကို ဆင်ခြင်ခြင်းဖြင့် ယုတ်လျော့သွားအောင် ပြုလုပ်ရမည်ဟု အဋ္ဌကထာ မိန့်ဆိုတော်မူခြင်း ဖြစ်သည်။ (မဟာဋီ-၁-၁၅၁။) (ဧဝံဓမ္မတာနည်းအကျယ်ကို တတိယတွဲ - ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ပိုင်း - စာမျက်နှာ-၂၂၂-စသည်တွင် ရှုပါ။)

သဒ္ဓိန္ဒြေ ဖြစ်အောင် နှလုံးမသွင်းရ

သဒ္ဓိန္ဒြေကို ယုတ်လျော့သွားအောင် ပြုကျင့်ရမည့် ဒုတိယအချက်မှာ သဒ္ဓိန္ဒြေဖြစ်လောက်သော အခြင်း အရာအားဖြင့် ဘာဝနာကို နှလုံးမသွင်းခြင်းပင် ဖြစ်သည်။ ဤအရာ၌ နှစ်မျိုးသော အကြောင်းတရားကြောင့် သဒ္ဓိန္ဒြေ၏ စွမ်းအားကောင်းမှုသည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ သဒ္ဓိန္ဒြေကို ဖြစ်ပေါ်လာအောင် ကျေးဇူးပြုပေးနေသော ဆိုင်ရာ ဆိုင်ရာ အကြောင်းတရားစုတို့၏ ထူးထူးကဲကဲ ကျေးဇူးပြုပေးမှုကြောင့် သဒ္ဓိန္ဒြေ၏ ယုံကြည်ထိုက်သော သဒ္ဓေယျဝတ္ထု၌ သက်ဝင်ဆုံးဖြတ်ခြင်း အဓိမောက္ခကိစ္စ၏ ကဲလွန်နေခြင်းကြောင့်လည်းကောင်း၊ ဝီရိယ သတိ သမာဓိ ပညာတို့၏ နံ့သော အားနည်းသောကိစ္စ ရှိသည်၏အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း ဤနှစ်မျိုးသော အကြောင်း တရားတို့ကြောင့် သဒ္ဓိန္ဒြေ၏ စွမ်းအားကောင်းမှုသည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ထိုတွင် ပရမတ္ထဓမ္မသဘာဝတို့ကို ဆင် ခြင်ခြင်းဖြင့် သဒ္ဓိန္ဒြေကို ယုတ်လျော့အောင် ပြုလုပ်ပုံ အစီအရင်ကို အထက်တွင် ပြောခဲ့ပြီး ဖြစ်၏။

ဒုတိယအချက်၌ ဝီရိယ-သတိ-သမာဓိ-ပညာတို့၏ နံ့သော အားနည်းသော ကိစ္စ ရှိသည့်အတွက်ကြောင့် သဒ္ဓါ၏အားကောင်းလာသဖြင့် ဝီရိယ-သတိ-သမာဓိ-ပညာတို့၏ နံ့သော အားနည်းသော ကိစ္စရှိသည့်အတွက် သဒ္ဓါ၏ အားကောင်းမောင်းသန်စွာ ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်လောက်သော အခြင်းအရာအားဖြင့် ဘာဝနာကို နှလုံးမသွင်းဘဲ ဝီရိယ-သတိ-သမာဓိ-ပညာတို့၏ ထက်မြက်သော စူးရှသော မိမိတို့၏ ဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းကိစ္စ အသီးအသီးကို ဖြစ်ပေါ်လာအောင် ရွက်ဆောင်ပေးနိုင်လောက်သော အခြင်းအရာအားဖြင့် ဘာဝနာကို နှလုံးသွင်းခြင်းဖြင့် သဒ္ဓါ၏ကို ထို ဝီရိယ-သတိ-သမာဓိ-ပညာ ဟူသော အခြားကုန်လေးပါးတို့နှင့် ညီမျှသော လုပ်ငန်းကိစ္စ ရှိအောင် ပြုလုပ်ပေးခြင်းဖြင့် ယုတ်လျော့စေရမည်။ (မဟာဋီ-၁-၁၅၁။)

ဝီရိယ လွန်နေသော်

အကယ်၍ ဝီရိယိန္ဒြေသည် အလွန်အားကောင်းနေသည် ဖြစ်အံ့၊ ထိုအခါ သဒ္ဓါ၏သည် ယုံကြည်ထိုက်သော သဒ္ဓေယျဝတ္ထုတို့၌ သက်ဝင်ဆုံးဖြတ်ခြင်း အဓိမောက္ခကိစ္စကို ပြုလုပ်ခြင်းငှာ မစွမ်းနိုင်၊ သတိ၏သည် သမထအာရုံ ဝိပဿနာအာရုံတို့၌ သို့မဟုတ် မိမိရှုပွားနေသည့် ဘာဝနာအာရုံ၌ ကပ်၍ တည်ခြင်း ဥပဋ္ဌာနကိစ္စကို၊ သမာဓိ၏သည် မိမိရှုပွားနေသည့် ဘာဝနာအာရုံမှ စိတ်စေတသိက် သမ္ပယုတ် တရားစုတို့ ပျံ့လွင့်မသွားအောင် စုစည်းပေးခြင်း အဝိက္ခေပကိစ္စကို၊ ပညိန္ဒြေသည် အာရုံ၏ သဘောမှန်ကို ထွင်းဖောက်သိမြင်ခြင်း ဒဿနကိစ္စကို ပြုလုပ်ခြင်းငှာ မစွမ်းနိုင်ပေ။ ထို့ကြောင့် ထိုလွန်ကဲနေသော ဝီရိယိန္ဒြေကို ပဿဒ္ဓိသမ္မောဇ္ဈင် သမာဓိသမ္မောဇ္ဈင် ဥပေက္ခာသမ္မောဇ္ဈင်တရားတို့ ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာအောင် ပွားများခြင်းဖြင့် ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်ပြီးသော ယင်း ဗောဇ္ဈင်တရား သုံးပါးတို့ကို တိုင်းထက်အလွန် တိုးပွားအောင် ကြိုးစားအားထုတ်ခြင်းဖြင့် ယုတ်လျော့စေရမည်။ ထိုသို့ ပြုလုပ်ရာ၌လည်း အရှင်သောဏမထေရ်ဝတ္ထုကို သက်သေအဖြစ် ညွှန်ပြအပ်ပေသည်။

(ဝိသုဒ္ဓိ-၁-၁၂၆။)

သဒ္ဓါ၏ အားကောင်းနေသည်၏ အဖြစ်သည် ပရမတ္ထဓမ္မသဘာဝတို့၏ ကိုယ်ပိုင်သဘာဝသတ္တိ သဘာဝလက္ခဏာနှင့် ယင်းပရမတ္ထဓမ္မတို့၏ အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တ အခြင်းအရာဟူသော သာမညလက္ခဏာကို နှလုံးသွင်းဆင်ခြင်ခြင်းဖြင့် ယုတ်လျော့သွားသကဲ့သို့ အလားတူပင် ဝီရိယိန္ဒြေ၏ လွန်ကဲနေမှုသည် ပဿဒ္ဓိသမ္မောဇ္ဈင် သမာဓိသမ္မောဇ္ဈင် ဥပေက္ခာသမ္မောဇ္ဈင်တို့ကို ပွားများခြင်းဖြင့် ယုတ်လျော့သွား၏။ ထို ပဿဒ္ဓိ-သမာဓိ-ဥပေက္ခာသမ္မောဇ္ဈင်တို့ကို ပွားများခြင်း ပွားစေခြင်း ဘာဝနာ၏ သမာဓိအဖို့ရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် သမာဓိ၏ ဘက်တော်သား အသင်းအပင်းများ ဖြစ်သောကြောင့်ပင်တည်း။ (ထိုဗောဇ္ဈင်တရား သုံးပါးတို့ကို ဖြစ်ပေါ်လာအောင် ကြိုးစားအားထုတ်ခဲ့သော် သမာဓိ ဖြစ်ပေါ်လာမည်၊ ယင်းသမာဓိက လွန်ကဲနေသော ဝီရိယကို ယုတ်လျော့စေမည်၊ ထိုအခါ ဝီရိယနှင့် သမာဓိ ညီမျှသွားမည်ဟု ဆိုလိုပေသည်။)

မှန်ပေသည် - ဝီရိယသမ္မောဇ္ဈင် ဓမ္မဝိစယသမ္မောဇ္ဈင် ပီတိသမ္မောဇ္ဈင်တို့ကို ပွားစေခြင်း ဘာဝနာသည် စိတ်အစဉ်ကို ဘာဝနာလုပ်ငန်းခွင်အတွင်း၌ ပျင်းရိခြင်း ကောသဇ္ဇဘက်သို့ ကျရောက်သွားခြင်းမှ စောင့်ရှောက်လျက် သမာဓိ၏ လွန်ကဲမှုကို ယုတ်လျော့စေသကဲ့သို့ အလားတူပင် ပဿဒ္ဓိ-သမာဓိ-ဥပေက္ခာသမ္မောဇ္ဈင်တရား သုံးပါးတို့ကို ပွားစေခြင်း ထိုဘာဝနာသည် ဝီရိယိန္ဒြေ၏ လွန်ကဲမှုကို ဘာဝနာအာရုံမှ စိတ်ပျံ့လွင့်သွားခြင်း (= ဥဒ္ဓစ္စ) ဘက်သို့ ကျရောက်ခြင်းမှ ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်လျက်၊ ဧကန်စင်စစ်အားဖြင့် ယုတ်လျော့စေတတ်၏။ သို့အတွက် ပဿဒ္ဓိ စသော ဗောဇ္ဈင်တရား သုံးပါးကို ပွားများခြင်းဖြင့် လွန်ကဲနေသော ဝီရိယကို ယုတ်လျော့အောင် ကြိုးစားအားထုတ်ပါဟု အဋ္ဌကထာဆရာတော် မိန့်ဆိုတော်မူခြင်း ဖြစ်ပေသည်။

(မဟာဋီ-၁-၁၅၂။)

အရှင်ဝတ္ထလိမထေရ်

အရှင်ဝတ္ထလိ မထေရ်ကား ဘုရားရှင် အပေါ်၌ အလွန်အကဲ ကြည်ညိုတတ်သည့် သဒ္ဓါမိမုတ္တ အရာ၌ တေဒဂ်ဘွဲ့ထူး ဆင်မြန်းရန် ရည်သန်တောင့်တ၍ ပဒုမုတ္တရ ဘုရားရှင် သာသနာတော်မှသည် ဂေါတမဘုရား သာသနာတော်သို့ တိုင်အောင် စရဏမျိုးစေ့ကောင်း ဝိဇ္ဇာမျိုးစေ့ကောင်းဟူသော ပါရမီ အဆောက်အဦ ကောင်းမှု ကုသိုလ်အထူးတို့ကို ဖြည့်ဆည်းပူးတော်မူအပ်ပြီးသော အဓိကာရ ကောင်းမှုကုသိုလ်ထူး ရှိသော သူတော်စင် တစ်ဦး ဖြစ်ပေသည်။ ထိုအရှင်ဝတ္ထလိသည်ကား ထိုကဲ့သို့ သဒ္ဓါမိမုတ္တအရာ၌ ဖြည့်ဆည်းပူးအပ်ပြီးသော အဓိ ကာရကောင်းမှုကုသိုလ်ထူး ထင်ရှားရှိနေသည်ဖြစ်၍ ဘုရားရှင်၏ ရူပကာယတော်ကို ဖူးမြော်ရခြင်း၌ ကြောင့်ကြ ဗျာပါရစိုက်မှုများသည်ဖြစ်၍သာလျှင် နေထိုင်လတ်သော် ဘုရားရှင်က —

“ကိံ တေ ဝတ္ထလိ ဣမိနာ ပူတိကာယေန ဒိဋ္ဌေန၊ ယော ခေါ ဝတ္ထလိ ဓမ္မံ ပဿတိ၊ သော မံ ပဿတိ”
(သံ-၂-၉၈။)

= “ချစ်သား ဝတ္ထလိ . . . ဤပုပ်သိုးသော ခန္ဓာကိုယ်ကို ဖူးမြော်နေခြင်းဖြင့် သင့်အား အဘယ်အကျိုး ရှိနိုင်ပါအံ့နည်း၊ ချစ်သားဝတ္ထလိ . . . အကြင်သူသည် တကယ်စင်စစ် လောကုတ္တရာတရားကိုးပါးကို ဉာဏ်ပညာ မျက်စိဖြင့် သိမြင်၏၊ ထိုသူသည် ငါဘုရားကို ဉာဏ်ပညာမျက်စိဖြင့် သိမြင်ပေ၏” ဤသို့ အစရှိသော တရား ဒေသနာတော်ဖြင့် ဆိုဆုံးမတော်မူ၍ ကမ္မဋ္ဌာန်းဘာဝနာ လုပ်ငန်း၌ ကြိုးစားအားထုတ်ရန် တိုက်တွန်းတော်မူ အပ်ပါသော်လည်း ထိုကမ္မဋ္ဌာန်းကို အားမထုတ်သည်ဖြစ်၍ ဘုရားရှင်က နှင်ထုတ်တော်မူလိုက်လေသည်။ ထိုသို့ ဘုရားရှင်က နှင်ထုတ်အပ်သည်ရှိသော် မိမိကိုယ်ကို ကမ်းပါးပြတ်မှ ပစ်ချခြင်းငှာ (= ကမ်းပါးပြတ်မှ ခုန်ချရန်) တောင်ကမ်းပါးပြတ်အရပ်သို့ တက်တော်မူလေသည်။ ထိုအခါ၌ ထိုဝတ္ထလိရဟန်းတော်ကို ဘုရားရှင်က ထိုင်မြဲ ထိုင်တော်မူလျက်သာလျှင် ထိုင်ရာအရပ်မှ ဩဘာသ ရောင်ခြည်တော်အလင်းကို လွှတ်တော်မူလျက် မိမိကိုယ် ကို အရှင်ဝတ္ထလိမထေရ် မြင်အောင် ထင်ရှားပြတော်မူ၍ —

“ပါမောဇ္ဇဗဟုလော ဘိက္ခု၊ ပဿန္နော ဗုဒ္ဓသာသနေ။
အဓိဂစ္ဆေ ပဒံ သန္တံ၊ သင်္ခါရူပသမံ သုခံ။ (ခု-၁-၆၈။)

= သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဘုရားရှင်၏ သာသနာတော်၌ ကြည်ညိုသည်ဖြစ်၍ နှစ်သိမ့်ဝမ်းမြောက်ခြင်း ပီတိပါမောဇ္ဇ တရား အဖြစ်များသော ရဟန်းတော်သည် ငြိမ်သက်အေးချမ်းလှသော၊ ရုပ်-နာမ်-ကြောင်း-ကျိုး = သင်္ခါရ တရားတို့၏ အငြိမ်းကြီး ငြိမ်းရာဖြစ်သော၊ မဂ်ဉာဏ် ဖိုလ်ဉာဏ်တို့ဖြင့် ရောက်အပ် ရအပ်သော နိဗ္ဗာန်ချမ်းသာ ထူးကြီးကို ရရှိနိုင်ပါပေ၏။” —

ဟူသော ဤတရားဒေသနာ ဂါထာတော်ကို ဟောကြားမူပြီးလျှင် ဧဟိ ဝတ္ထလိ = ချစ်သား ဝတ္ထလိ . . . လာလေလော့ဟု မိန့်ကြားတော်မူလိုက်၏။ ထိုမိန့်ခွန်းတော်စကားဖြင့် အမြိုက်ရေစင်ဖြင့် သွန်းလောင်းခြင်း ခံရဘိသကဲ့သို့ နှစ်သက်ရွှင်လန်း ဝမ်းမြောက်သော စိတ်ထားရှိသည်ဖြစ်၍ ဝိပဿနာဉာဏ်ကို ဖြစ်စေ၏ (= ဝိပ သနာ ဘာဝနာကို ပွားများအားထုတ်တော်မူ၏)။ သို့သော်လည်း သဒ္ဓါတရား၏ အလွန်အားကောင်းသည့် အတွက်ကြောင့် ဝိပဿနာလမ်းကြောင်းပေါ်သို့ မသက်ရောက်နိုင်ဘဲ ရှိနေ၏။ ထို အကြောင်းခြင်းရာကို သိရှိ တော်မူသည်ဖြစ်၍ ဘုရားရှင်က ဣန္ဒြေတို့၏ ညီမျှသည်၏အဖြစ်ကို ပြီးစီးစေလျက် သဒ္ဓါ-ဝီရိယ-သတိ-သမာဓိ ပညာဟူသော ဣန္ဒြေငါးပါးတို့ကို ညီမျှသွားအောင် ဝိပဿနာဘာဝနာကမ္မဋ္ဌာန်းကို သုတ်သင်၍ ပေးတော်မူ၏။ ထို အရှင်ဝတ္ထလိ မထေရ်မြတ်သည် ဘုရားရှင်က ညွှန်ကြားပြသ ဆိုဆုံးမပေးတော်မူသည့် နည်းနာနိဿယ အတိုင်း ဝိပဿနာဘာဝနာကို လုံ့လကြိုးကုတ် အားထုတ်တော်မူသည်ရှိသော် မဂ်အစဉ် ဖိုလ်အစဉ်အားဖြင့် အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ဆိုက်ရောက်တော်မူလေသည်။ (မဟာဋီ-၁-၁၅၁-၁၅၂။)

အရှင်သောဏမထေရ်

ခြေဖဝါးအပြင်၌ နူးညံ့သိမ်မွေ့သော အမွှေးများ ပေါက်လျက်ရှိသော အလွန်သိမ်မွေ့နုနယ်သော အရှင် သောဏမထေရ်သည် မြတ်စွာဘုရား၏ထံတော်၌ ကမ္မဋ္ဌာန်းတရားကို ယူပြီး၍ ရာဇဂြိုဟ်မြို့ အနီး၌ တည်ရှိ သော သီတဝနအမည်ရသော တောကျောင်းတိုက် တစ်ခုအတွင်း၌ သီတင်းသုံးတော်မူလျက် ဝိပဿနာဘာဝနာ ကမ္မဋ္ဌာန်းကို ကြိုးပမ်းအားထုတ်တော်မူ၏။ ထိုသို့ အားထုတ်ရာ၌ ဤသို့ စဉ်းစားတော်မူ၏။

“မမ သရီရံ သုခုမာလံ၊ န စ သက္ကာ သုခေနေဝ သုခံ အဓိဂန္တံ။ ကာယံ ကိလမေတွာပိ သမဏဓမ္မော ကာတဗ္ဗော” —

= “ငါ၏ကိုယ်သည်ကား အလွန် သိမ်မွေ့နူးညံ့၏။ ချမ်းသာဖြင့်သာလျှင် ချမ်းသာကို ရရှိခြင်းငှာလည်း မတတ် ကောင်းပေ၊ ငါသည် ကိုယ်ကို ပင်ပန်းစေ၍သော်လည်း ရဟန်းတရားကို ကြိုးစားအားထုတ်ထိုက်၏” —

ဤသို့ နှလုံးသွင်း၍ ရပ်ခြင်း ဣရိယာပုထ်၊ စကြိုသွားခြင်း ဣရိယာပုထ် နှစ်မျိုးကိုသာ အသုံးပြုလျက် ရဟန်းတရားကို ပွားများအားထုတ်ရန် အဓိဋ္ဌာန်တော်မူ၍ ပဓာနကမ္မဋ္ဌာန်းအလုပ်ကို အပြင်းအထန် ကြိုးစား အားထုတ်လတ်သော် ခြေဖဝါးအပြင်တို့၌ အဖုအလုံးတို့သည် ပေါက်လာကြကုန်၏။ ထိုသို့ ခြေဖဝါးအပြင်တို့၌ အဖုအလုံးတို့ ဖြစ်ပေါ်လာကုန်သော်လည်း ဆင်းရဲသည့် ဒုက္ခဝေဒနာကို လျစ်လျူရှုထား၍ ဝီရိယကို မြဲမြံစွာ ပြုလျက် ပဓာနကမ္မဋ္ဌာန်း အလုပ်ကို ကြိုးစားအားထုတ်လတ်သော် အပြင်းအထန် အလွန်ကြိုးစားအားထုတ် အပ်သော လုံ့လဝီရိယ ရှိသည့်အတွက်ကြောင့် ဝီရိယလွန်နေရကား မဂ်ဉာဏ် ဖိုလ်ဉာဏ်ဆိုသည့် တရားထူး တရားမြတ်ကို ဖြစ်ပေါ်လာစေဖို့ရန် မစွမ်းနိုင် ဖြစ်နေ၏။ ထိုအခါ ဘုရားရှင်သည် ထိုအရှင်သောဏရှိရာ အရပ်သို့ ကြွသွားတော်မူ၍ “မလျော့မတင်း စောင်းကြိုးငြင်း”ဟူသော စောင်းဥပမာ အဆုံးအမတော်ဖြင့် ဆိုဆုံးမတော် မူ၍ ဝီရိယနှင့် သမာဓိ ညီမျှမှုရှိအောင် ယှဉ်စပ်ပြုကျင့်ရမည့် အစီအရင်ကို ညွှန်ကြားပြသ ပေးတော်မူလျက် ကမ္မဋ္ဌာန်းကို သန့်ရှင်းသွားအောင် သုတ်သင် ရှင်းလင်းပေးတော်မူ၏။ ထိုနောင် ဘုရားရှင်သည် ဝိဇ္ဇာကုဋ်တောင် သို့ ကြွသွားတော်မူ၏။ အရှင်သောဏမထေရ်မြတ်သည်လည်း ဘုရားရှင် ချီးမြှင့်ပေးသနားတော်မူသည့် နည်းနာနိဿယအတိုင်း ဝီရိယနှင့် သမာဓိကို ညီမျှအောင် ယှဉ်စပ်လျက် ဝိပဿနာကမ္မဋ္ဌာန်းကို လုံ့လကြိုးကုတ် အားထုတ်တော်မူသည်ရှိသော် အရဟတ္တဖိုလ်၌ တည်ရှိတော်မူလေသည်။ (မဟာဋီ-၁-၁၅၂။)

သူတော်ကောင်းတို့၏ ချီးမွမ်းသံ

အလားတူပင် သဒ္ဓါ-ဝီရိယတို့မှ ကြွင်းကုန်သော သတိ-သမာဓိ-ပညိန္ဒြေတို့တွင်လည်း ဣန္ဒြေ တစ်ပါးပါး၏ အားကောင်းမောင်းသန်မှု ရှိလတ်သော် နံ့နေသော ဣန္ဒြေတို့၏ မိမိ မိမိတို့၏ ဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းကိစ္စရပ်တို့၌ ဆောင်ရွက်ရန် မစွမ်းနိုင်သည်၏အဖြစ်ကို သိရှိပါလေ။

အထူးအားဖြင့် ဤဣန္ဒြေ ငါးပါးတို့တွင် သဒ္ဓါနှင့် ပညာတို့၏လည်းကောင်း၊ သမာဓိနှင့် ဝီရိယတို့၏ လည်းကောင်း အချင်းချင်း မယုတ်မလွန်သည် ဖြစ်၍ ညီမျှမှု ရှိသည်၏အဖြစ်ကို ဆရာမြတ်တို့သည် ချီးမွမ်းတော် မူကြကုန်၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၁-၁၂၆။)

သမထ-ဝိပဿနာ ဘာဝနာလုပ်ငန်းခွင်ကို ကျင့်ကြံကြိုးကုတ် ပွားများအားထုတ်ရာဝယ် အသီးအသီးသော မိမိ မိမိတို့၏ တာဝန်ကို ကျေပွန်စွာ ထမ်းဆောင်တတ်သည့် သဒ္ဓါဓုရ ပညာဓုရဟု အမည်ရသော ဝန်ဆောင်ဓုရ တရားနှစ်ပါး ဖြစ်ကြကုန်သော သဒ္ဓါနှင့် ပညာ တရားနှစ်ပါးတို့၏ ကိစ္စအားဖြင့် အချင်းချင်း မလွန်ခြင်းကို

အထူးအားဖြင့် အလိုရှိအပ်သည်သာလျှင် ဖြစ်ပေသည်။ ယင်းသို့ အလိုရှိအပ်သောကြောင့် ထိုသဒ္ဓါနှင့် ပညာတရားနှစ်ပါးတို့၏ ညီမျှသော ဝန်ဆောင်မှုရှိခဲ့သော် အပ္ပနာဈာန်သည် ပြီးစီးပြည့်စုံလာနိုင်သကဲ့သို့ အလားတူပင် ပျင်းရိခြင်း ကောသဇ္ဇဘက်သို့ ယိုင်လဲသွားတတ်သော အဖို့ရှိသော သမာဓိနှင့် ဘာဝနာအာရုံမှ စိတ်ပျံ့လွင့်ထွက်သွားခြင်း ဥဒ္ဓစ္စဘက်သို့ ယိုင်လဲသွားတတ်သော အဖို့ရှိသော ဝီရိယတရားတို့၏ ညီမျှသော ကိစ္စရှိမှုသည် ထင်ရှားရှိခဲ့သော် အချင်းချင်း တစ်ပါးကို တစ်ပါးက မယိုင်လဲအောင် ထောက်ပံ့ထားခြင်းကြောင့် ယှဉ်ဖက် စိတ်စေတသိက် သမ္ပယုတ်တရားတို့၏ ဘာဝနာအာရုံ၌ ပျင်းရိခြင်း၊ ဘာဝနာအာရုံမှ စိတ်ပျံ့လွင့်သွားခြင်းဟူသော အစွန်းနှစ်ဖက်သို့ ကျရောက်ခြင်း မရှိတော့သဖြင့် ကောင်းစွာသာလျှင် အပ္ပနာဈာန်သည် ပြီးစီးပြည့်စုံလာပေ၏။ (မဟာဋီ-၁-၁၅၃။)

သဒ္ဓါလွန်၍ ပညာအားနည်းသော် - ပညာလွန်၍ သဒ္ဓါအားနည်းသော်

ဗလဝသဒ္ဓေါ ဟိ မန္တပညော မုဒ္ဒပ္ပသန္နော ဟောတိ၊ အဝတ္ထုသ္မိံ ပသီဒတိ။ ဗလဝပညော မန္တသဒ္ဓေါ ကေရာဋ္ဌိကပက္ခံ ဘဇတိ၊ ဘေသဇ္ဇသမုဋ္ဌိတော ဝိယ ရောဂေါ အတေကိစ္ဆော ဟောတိ။ ဥဘိန္တံ သမတာယ ဝတ္ထုသ္မိံယေဝ ပသီဒတိ။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၁-၁၂၆။ မ-ဋ-၁-၂၉၅။)

= အကြောင်းပြချက်ကား ဤသို့ ဖြစ်၏။ ပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးသည်ကား အလွန်အားကြီးသော သဒ္ဓါတရား ယုံကြည်ချက် စွမ်းအားနှင့် ပြည့်စုံ၏။ နို့သောပညာ အားနည်းသောပညာ ရှိ၏။ မသန်ရှင်းသော အသိဉာဏ် ရှိ၏။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်မျိုးသည် တိတ္ထိတို့၏ တပည့်သာဝကတို့ကဲ့သို့ပင် သူတော်ကောင်းတရားတည်းဟူသော အနှစ်သာရ ကင်းမဲ့နေသော အချည်းနှီးသော ပုဂ္ဂိုလ်၌ ကြည်ညိုနေတတ်၏။ အချည်းနှီးသော အရာဝတ္ထု၌ ကြည်ညိုနေတတ်၏။ မိုက်မိုက်ကန်းကန်း ဆင်ကန်းတောတိုး ကြည်ညိုနေတတ်၏။ ဉာဏ်ဖြင့်သက်ဝင်၍ ကြည်ညိုထိုက်သည့် ရတနာသုံးတန် ကံ-ကံ၏အကျိုးတရား စသည့် သဒ္ဓေယျဝတ္ထုမှန်၌ မကြည်ညိုတတ်။ ကောင်းမှုတည်းဟူသော မျိုးစေ့၏ ကြံ့ခိုင်စိုက်ပျိုးရာ လယ်ယာမြေကောင်းသဖွယ် မဟုတ်သည့် ဝတ္ထုတို့၌ ကြည်ညိုနေတတ်၏။ ပညာလွန်၍ သဒ္ဓါတရား နို့သသူကား ကောက်ကျစ်စဉ်းလဲသောအဖို့ဘက်သို့ ယိုင်လဲသွားတတ်၏။ သဒ္ဓါက ယုတ်လျော့လျက် ပညာက လိုအပ်သည်ထက် ပိုနေသဖြင့် ပညာဖြင့် ကျော်လွန်ပြေးသွားနေသော ပုဂ္ဂိုလ်သည် အကြောင်းတရားအတုအပတို့က လှည့်စားထားအပ်သည်ဖြစ်၍ “လှူဖွယ်ဝတ္ထုကို ပေးကမ်းစွန့်ကြဲခြင်း စာဂတရားနှင့် ကင်း၍ တကယ် လှူဖွယ်ဝတ္ထုကို မလှူဘဲ စိတ်ဖြစ်ကာမျှဖြင့် (= စိတ်ထဲက လှူရုံမျှဖြင့်)သော်လည်း ဒါနမယကောင်းမှုကုသိုလ်သည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏”- ဤသို့ စသည်တို့ကို ကြံဆတတ်၏။ ဤသို့သဘောရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်သည် ခြောက်ကပ်သော ကြံစည်စိတ်ကူးမှုဖြင့် လုယက်ဖျက်ဆီးခံရသော စိတ်ဓာတ်ရှိနေသည် ဖြစ်၍ ပညာရှိ သူတော်ကောင်းတို့၏ စကားကို မနာယူတတ်ပေ။ ပညာရှိသူတော်ကောင်းတို့က နားလည်အောင် အသိဉာဏ် ပေးပါသော်လည်း သိရှိနားလည်ခြင်း အဆင့်သို့ မရောက်ရှိနိုင်ပေ။ ထိုကြောင့် ဆေးကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော အနာရောဂါသည် အကုရခက်သကဲ့သို့ ပညာလွန်၍ သဒ္ဓါအားနည်းနေသော ဤကဲ့သို့သော ပုဂ္ဂိုလ်မျိုးသည်လည်း ကုစားဖို့ရန် အလွန်ခက်ခဲလှပေသည်။ သဒ္ဓါ ပညာ တရားနှစ်ပါးတို့သည် ညီမျှမှုရှိပါမှသာလျှင် ကြည်ညိုသင့် ကြည်ညိုထိုက်သော ကောင်းမှုတည်းဟူသော မျိုးစေ့၏ ကြံ့ခိုင်စိုက်ပျိုးရာ လယ်ယာမြေကောင်းသဖွယ်ဖြစ်သော ဘုရားစစ် ဘုရားမှန်၊ တရားစစ် တရားမှန်၊ သံဃာစစ် သံဃာမှန် စသည့် သဒ္ဓေယျဝတ္ထု၌သာလျှင် ကြည်ညိုတတ်ပေသည်။

ဤငါးပါးသော ဣန္ဒြေတို့တွင် သဒ္ဓါနှင့်ပညာ နှစ်ပါးတို့၏ တစ်ခုခုက လွန်ကဲနေသဖြင့် အချင်းချင်း ကင်းကွာ၍ နေခြင်း (= ကွာဟချက်ရှိနေခြင်း) သည် သမထ ဝိပဿနာ ဘာဝနာလုပ်ငန်းရပ်တို့၌ အကျိုးစီးပွားကို မရွက်ဆောင်တော့ဘဲ အကျိုးမဲ့ကိုသာလျှင် ရွက်ဆောင်တတ်သကဲ့သို့ အလားတူပင် သမာဓိနှင့် ဝီရိယတို့၏

တစ်ခုခုက လွန်ကဲနေသဖြင့် အချင်းချင်း ကင်းကွာ၍နေခြင်း (= ကွာဟချက် ရှိနေခြင်း)သည် အဝိက္ခေပ အမည် ရသော ဘာဝနာအာရုံမှ စိတ်ပျံ့လွင့်၍ မသွားမှု (= သမာဓိ) ကို ရွက်ဆောင်၍ မပေးတော့ဘဲ ဘာဝနာ အာရုံမှ စိတ်ပျံ့လွင့်နေခြင်း (= ဝိက္ခေပ)ကိုသာ ရွက်ဆောင်၍ ပေးတတ်ပေသည်။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၁-၁၂၆။ မဟာဋီ-၁-၁၅၃။)

သမာဓိ နှင့် ဝီရိယ

ဗလဝသမာဓိ* ပန မန္တဝီရိယံ သမာဓိဿ ကောသဇ္ဇပက္ခတ္တာ ကောသဇ္ဇံ အဘိဘဝတိ။ ဗလဝဝီရိယံ မန္တသမာဓိ* ဝီရိယဿ ဥဒ္ဓစ္စပက္ခတ္တာ ဥဒ္ဓစ္စံ အဘိဘဝတိ။ သမာဓိ ပန ဝီရိယေန သံယောဇိတော ကောသဇ္ဇေ ပတိတုံ န လဘတိ။ ဝီရိယံ သမာဓိနာ သံယောဇိတံ ဥဒ္ဓစ္စေ ပတိတုံ န လဘတိ။ တသ္မာ တဒုဘယံ သမံ ကာတဗ္ဗံ။ ဥဘယသမတာယ ဟိ အပ္ပနာ ဟောတိ။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၁-၁၂၆။ မ-ဋ္ဌ-၁-၂၉၅-၂၉၆။)

= အားကြီးသော သမာဓိရှိသော နံ့သော ဝီရိယရှိသော သူကို (= သမာဓိလွန်၍ ဝီရိယ လျော့နည်းနေသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်ကို) သမာဓိ၏ ပျင်းရိခြင်း ကောသဇ္ဇအဖို့ ရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ပျင်းရိခြင်း ကောသဇ္ဇ တရားက လွှမ်းမိုးဖိစီး နှိပ်စက်တတ်၏။ အားကြီးသော ဝီရိယရှိသော နံ့သော သမာဓိရှိသောသူကို (= ဝီရိယ လွန်၍ သမာဓိလျော့နည်းနေသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်ကို) ဝီရိယ၏ စိတ်ပျံ့လွင့်ခြင်း ဥဒ္ဓစ္စအဖို့ ရှိသည်၏ အဖြစ် ကြောင့် စိတ်ပျံ့လွင့်မှု ဥဒ္ဓစ္စတရားက လွှမ်းမိုးဖိစီး နှိပ်စက်တတ်၏။

အလျော်အားဖြင့် ဆိုရမူ — ဝီရိယနှင့် ညီမျှမှုရှိအောင် ကောင်းစွာယှဉ်စပ်၍ထားအပ်သော သမာဓိသည် ဘာဝနာလုပ်ငန်းခွင်အာရုံ၌ ပျင်းရိခြင်း ကောသဇ္ဇဘက်၌ ယိုင်လဲကျရောက်သွားခြင်းငှာ အခွင့်ကို မရရှိနိုင်ပေ။ သမာဓိနှင့် ညီမျှမှုရှိအောင် ကောင်းစွာယှဉ်စပ်၍ ထားအပ်သော ဝီရိယသည် ဘာဝနာအာရုံမှ စိတ်ပျံ့လွင့်သွားမှု ဥဒ္ဓစ္စဘက်၌ ယိုင်လဲကျရောက်သွားခြင်းငှာ အခွင့်ကို မရရှိနိုင်ပေ။ ထို့ကြောင့် အသင်ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် သဒ္ဓါနှင့် ပညာ နှစ်ပါး၊ ဝီရိယနှင့် သမာဓိ နှစ်ပါးအပေါင်းကို ညီမျှသော ကိစ္စရှိအောင် ပြုလုပ်အပ်ပေသည်။ အကျိုးကား — သဒ္ဓါနှင့် ပညာ နှစ်ပါး၊ ဝီရိယနှင့် သမာဓိ နှစ်ပါးတို့၏ ညီမျှသော ကိစ္စရှိသည့် အဖြစ်ကြောင့် အပ္ပနာစာရန်သည် ဖြစ်ပေါ်လာပေသည်။ ဤကား အကျိုးပင်တည်း။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၁-၁၂၆။ မ-ဋ္ဌ-၁-၂၉၅-၂၉၆။)

ဤအထက်ပါ အရပ်ရပ်သော ကျမ်းဂန်အထောက်အထားများ အရ — “ဝီရိယလွန်သော် ဥဒ္ဓစ္စ၊ သမာဓိ လွန်သော် ကောသဇ္ဇ”ဟု ဆရာဆရာ ဖြစ်တော်မူကြကုန်သော ရှေးသူဟောင်းတို့ ဆိုဆုံးမတော်မူကြပေသည်။ နိဗ္ဗာန်ကို လိုလားတောင့်တလျက်ရှိသော အသင်ယောဂီသူတော်ကောင်းသည် ရိုသေစွာ လိုက်နာပြုကျင့်ရမည့် စည်းကမ်းဥပဒေသ တစ်ခုပင် ဖြစ်ပေသည်။

သမာဓိကမ္မိက နှင့် ဝိပဿနာကမ္မိက

အဝိစ သမာဓိကမ္မိကဿ ဗလဝတီပိ သဒ္ဓါ ဝဇ္ဇတိ။ ဧဝံ သဒ္ဓဟန္တော ဩကပ္ပေန္တော အပ္ပနံ ပါပုဏိဿတိ။ သမာဓိပညာသူ ပန သမာဓိကမ္မိကဿ ဧကဂ္ဂတာ ဗလဝတီ ဝဇ္ဇတိ။ ဧဝံ ယော အပ္ပနံ ပါပုဏာတိ။ ဝိပဿနာ-ကမ္မိကဿ ပညာ ဗလဝတီ ဝဇ္ဇတိ။ ဧဝံ ယော လက္ခဏပဋိဝေဓံ ပါပုဏာတိ။ ဥဘိန္တံ ပန သမတာယပိ အပ္ပနာ ဟောတိယေဝ။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၁-၁၂၆။ မ-ဋ္ဌ-၁-၂၉၆။ သံ-ဋ္ဌ-၃-၁၉၄-၁၉၅။)

သဒ္ဓဟန္တောတိ “ပထဝီ-ပထဝီ”တိ မနသိကရဏမထွေန် ကထံ ဈာနပ္ပတ္တိတိ အစိန္တော “အဒ္ဓါ သမ္မာ-သမ္ဗုဒ္ဓေန ဝုတ္တဝိမိ ဣဇ္ဈိဿတိ”တိ သဒ္ဓဟန္တော သဒ္ဓံ ဇနေန္တော။ (မဟာဋီ-၁-၁၅၃။)

စိုးစဉ်း အနည်းငယ် ဆိုဖွယ်အထူးကား ဤသို့ ဖြစ်၏။ သမာဓိထူထောင်နေသည့် သမထကမ္မဋ္ဌာန်း တစ်ခုခုကို ပွားများအားထုတ်နေဆဲဖြစ်သော သမာဓိကမ္မိက ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်အဖို့ သဒ္ဓါတရားက အနည်းငယ် အားကောင်း လွန်ကဲနေသော်လည်း သင့်မြတ်သည်သာ ဖြစ်ပေသည်။ ပထဝီ ကသိုဏ်းဝန်းကို အာရုံပြု၍ အာရုံ ယူ၍ “ပထဝီ-ပထဝီ= မြေ-မြေ”ဟု နှလုံးသွင်းနေရုံမျှဖြင့် အဘယ်မှာလျှင် ဈာန်တရားများ ဖြစ်ပေါ်လာနိုင် ပါအံ့နည်း၊ ပကတိသော ဝင်သက်လေ ထွက်သက်လေကို ဖြစ်စေ၊ ထိုပကတိသော ဝင်သက်လေ ထွက်သက်လေ ကို အမှီပြု၍ ဘာဝနာစွမ်းဟုန်ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော ဥဂ္ဂဟနိမိတ်၊ ပဋိဘာဂနိမိတ်ကိုပင် ဖြစ်စေ အာရုံပြု၍ “ဝင်သက်လေ ထွက်သက်လေ”ဟု နှလုံးသွင်းနေရုံမျှဖြင့် အဘယ်မှာလျှင် ဈာန်တရားများ ဖြစ်ပေါ်လာနိုင် ပါအံ့နည်း — ဤသို့ စသည်ဖြင့် မကြုံစည် မတွေးတောတော့ဘဲ ဘုရားရှင် ဟောကြားထားတော်မူအပ်သော အစီအရင်သည် မချွတ်ဧကန် ပြည့်စုံပေလတ္တံ့ဟု ယုံကြည်မှု ရှိခဲ့သော် မိမိ ရှုပွားနှလုံးသွင်းနေသော သမထ အာရုံသို့ သက်ဝင်နေသကဲ့သို့ စုပ်စုပ်နစ်နစ်အားဖြင့် ယုံကြည်ခဲ့သော် အပ္ပနာဈာန်သို့ ရောက်ရှိနိုင်ပေလတ္တံ့။

နောက်တစ်မျိုးကား သမာဓိနှင့် ပညာ နှစ်ပါးတို့တွင် သမာဓိထူထောင်နေသည့် သမထကမ္မဋ္ဌာန်း တစ်ခုခု ကို ပွားများအားထုတ်နေဆဲဖြစ်သော သမာဓိကမ္မိက ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်အဖို့ မိမိရှုပွားနေသည့် (ပထဝီကသိုဏ်း သို့မဟုတ် အာနာပါန စသည့်) သမထအာရုံ တစ်ခုတည်းပေါ်သို့ စိတ်ကျရောက် တည်ငြိမ်နေမှု သမာဓိသည် အားရှိခဲ့ပါမူ သင့်မြတ်သည်သာ ဖြစ်၏။ အပ္ပနာဈာန်၏ သမာဓိပြဓာန်းသောကြောင့် ဤသို့ သမာဓိ အားကောင်း နေခဲ့သော် ထိုသမာဓိထူထောင်နေဆဲ (= သမာဓိကမ္မိက) ပုဂ္ဂိုလ်သည် အပ္ပနာဈာန်သို့ မချွတ်ဧကန် ရောက်ရှိ နိုင်ပေ၏။ ဤကား သမာဓိ အားရှိမှု၏ အကျိုးတည်း။ (သမာဓိပဓာနတ္ထာ ဈာနဿ၊ - မဟာဋီ-၁-၁၅၃။)

ရုပ်-နာမ်-ကြောင်း-ကျိုး = သင်္ခါရတရားတို့ကို လက္ခဏာယာဉ်သုံးတန် တစ်လှည့်စီတင်၍ ရှုပွားသုံးသပ် နေသော ဝိပဿနာဘာဝနာ ကမ္မဋ္ဌာန်းကို စီးဖြန်းနေသော ဝိပဿနာကမ္မိက ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်အဖို့ ပညာ တရားသည် အားရှိခဲ့ပါမူ သင့်မြတ်သည်သာ ဖြစ်၏။ အကျိုးကား — ဤသို့ ပညာတရားသည် အားရှိခဲ့သော် အားကောင်းခဲ့သော် ထိုဝိပဿနာဘာဝနာကမ္မဋ္ဌာန်းကို စီးဖြန်းနေသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် သင်္ခါရတရား တို့၏ အနိစ္စအခြင်းအရာ၊ ဒုက္ခအခြင်းအရာ၊ အနတ္တအခြင်းအရာဟူသော သာမညလက္ခဏာကို ထိုးထွင်း သိမြင်ခြင်းသို့ ရောက်ရှိနိုင်ပေ၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၁-၁၂၆။ မ-ဋ္ဌ-၁-၂၉၆။ သံ-ဋ္ဌ-၃-၁၉၄-၁၉၅။)

ဥဘိန္နံ ပန သမတာယပိ အပ္ပနာ ဟောတိယေဝ။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၁-၁၂၆။ မ-ဋ္ဌ-၁-၂၉၆။)

ဥဘိန္နန္တိ သမာဓိပညာနံ၊ သမာဓိကမ္မိကဿ သမာဓိနော အဓိမတ္တတာပိ ဣစ္ဆိတဗ္ဗာတိ အာဟ “သမ-တာယပိ”တိ၊ သမတာဝေနာပိတိ အတ္ထော။ အပ္ပနာတိ ဣဓာဓိပ္ပေတအပ္ပနာ။ တထာ ဟိ “ဟောတိယေဝ”တိ သာသကီ ဝဒတိ။ လောကုတ္တရပ္ပနာ ပန တေသံ သမတာဝေနေဝ ဣစ္ဆိတာ။ ယထာဟ “သမထဝိပဿနံ ယုဂနန္ဒ ဘာဝေတိ”တိ။ (မဟာဋီ-၁-၁၅၃။)

= သမာဓိနှင့် ပညာနှစ်ပါးတို့၏ ညီမျှမှုရှိလျှင်လည်း သမာဓိထူထောင်နေသည့် သမာဓိကမ္မိက ယောဂါဝစရ ပုဂ္ဂိုလ်အဖို့ အာနာပါနဈာန်ကဲ့သို့သော လောကီအပ္ပနာဈာန်သည် ဖြစ်နိုင်သည်သာလျှင်တည်း။ သမာဓိ ထူထောင် နေသည့် သမာဓိကမ္မိက ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်အား သမာဓိသည် အနည်းငယ် လွန်ကဲနေလျှင်လည်း လောကီ အပ္ပနာဈာန်သည် ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်သကဲ့သို့ သမာဓိ ပညာ နှစ်ပါးတို့၏ ညီမျှမှုရှိလျှင် လောကီအပ္ပနာဈာန်သည် ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်သည်သာလျှင်တည်းဟု ဆိုလိုပေသည်။ သို့အတွက် သမာဓိနှင့် ပညာ နှစ်ပါးတို့၏ ညီမျှမှု ရှိလျှင် လည်း လောကီအပ္ပနာဈာန်သည် “ဟောတိယေဝ = ဖြစ်ကို ဖြစ်လာနိုင်သည်သာတည်း”ဟု သံသယ မကင်းဖွယ် စကားကို အဋ္ဌကထာ မိန့်ဆိုခြင်း ဖြစ်ပေသည်။ သို့သော် လောကုတ္တရာ အပ္ပနာဟူသော မဂ်ဉာဏ် ဖိုလ်ဉာဏ် ကိုကား ထို သမာဓိ ပညာ နှစ်ပါးတို့၏ ညီမျှမှုရှိသည်၏ အဖြစ်ဖြင့်သာလျှင် အလိုရှိအပ်ပေသည်။

သမထဝိပဿနံ ယုဂနန္ဒံ ဘာဝေတိ။ (အံ-၁-၄၇၅၊ ပဋိသံ-၂၈၃-၂၈၈။)

= သမထနှင့် ဝိပဿနာ တရားနှစ်ပါးကို သို့မဟုတ် သမာဓိနှင့် ပညာ တရားနှစ်ပါးကို၊ နွားနှစ်ကောင်ကို ထမ်းပိုး၍ အညီအမျှ မယုတ်မလွန်စေမူ၍ ယှဉ်စေ ကစေ ဖွဲ့စပ်စေသကဲ့သို့ (= ယှဉ်စပ် ဖွဲ့စပ်၍ တပ်ထား ကထားသကဲ့သို့) အညီအမျှ ယှဉ်စပ်မှု ဖွဲ့စပ်မှုကို ပြု၍ ပွားများအားထုတ်စေအပ်၏ - ဟု ဟောကြားထားတော် မူသောကြောင့် ဖြစ်သည်။ (မဟာဋီ-၁-၁၅၃။ သံ-ဋီ-၂-၄၇၅။)

[မှတ်ချက် - ယုဂနန္ဒနည်း အကြောင်းအရာသည် ဝိပဿနာပိုင်း-နှာ-၃၆၇-စသည်တွင် ထင်ရှားလတ္တံ့။]

သတိ ?

သတိ ပန သဗ္ဗတ္ထ ဗလဝတီ ဝဋ္ဋတိ။ သတိ ဟိ စိတ္တံ ဥဒ္ဓစ္စပက္ခိကာနံ သဒ္ဓါဝီရိယပညာနံ ဝသေန ဥဒ္ဓစ္စပါတတော ကောသဇ္ဇပက္ခေန စ သမာဓိနာ ကောသဇ္ဇပါတတော ရက္ခတိ။ တဿှာ သာ လောဏဂူပနံ ဝိယ သဗ္ဗဗုဒ္ဓနေသု၊ သဗ္ဗကမ္မိကအမစ္စော ဝိယ စ သဗ္ဗရာဇကိစ္စေသု သဗ္ဗတ္ထ ဣစ္ဆိတဗ္ဗာ။ တေနာဟ “သတိ စ ပန သဗ္ဗတ္ထိကာ ဝုတ္တာ ဘဂဝတာ။ ကိံ ကာရဏာ၊ စိတ္တဉ္စိ သတိပဋိသရဏံ၊ အာရက္ခပစ္စုပ္ပန်နာ စ သတိ၊ န ဝိနာ သတိယာ စိတ္တဿ ပဂ္ဂဟနိဂ္ဂဟော ဟောတိ”တိ။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၁-၁၂၆။ သံ-ဋ္ဌ-၃-၁၉၅။)

= ကုန္ဒေါင်းပါးတို့တွင် သဒ္ဓါနှင့် ပညာတို့၏ ညီမျှမှု သမာဓိနှင့် ဝီရိယတို့၏ ညီမျှမှုကို အကယ်၍ အလိုရှိ အပ်သည် ဖြစ်အံ့၊ ကုန္ဒေါင်းပါးတို့တွင် အကျုံးဝင်သော သတိကား အသို့ပါနည်းဟု မေးမြန်းဖွယ်ရာ ရှိလာပြန်၍ အထက်ပါ စကားရပ်ကို အဋ္ဌကထာဆရာတော်သည် မိန့်ဆိုတော်မူခြင်း ဖြစ်ပေသည်။ ယင်းစကားရပ်၏ ဆိုလိုရင်းမှာ ဤသို့ ဖြစ်၏။

အထူးသဖြင့် အလုံးစုံသော သမထကမ္မဋ္ဌာန်း ဝိပဿနာကမ္မဋ္ဌာန်းတို့၌ သမထကမ္မဋ္ဌာန်းအာရုံ ဝိပဿနာ ကမ္မဋ္ဌာန်းအာရုံမှ အလုံးစုံသော စိတ်တွန့်တိုဆုတ်နစ်မှု အဖို့အစုရှိသော လီနပက္ခ၊ စိတ်ပျံ့လွင့်မှု အဖို့အစုရှိသော ဥဒ္ဓစ္စပက္ခတို့၌ သတိသည် အားကောင်းမောင်းသန်မှု လွန်ကဲ၍နေမှု ကောင်းမွန်သင့်မြတ်သည်သာလျှင် ဖြစ်ပေ သည်။ အကြောင်းကား ဤသို့ ဖြစ်၏။ ကုန္ဒေါင်းပါးတို့တွင် သဒ္ဓါ-ဝီရိယ-ပညာတို့ကား လွန်ကဲ၍ နေခဲ့သော် စိတ်ပျံ့လွင့်ခြင်း ဥဒ္ဓစ္စ အဖို့အစု ရှိကြကုန်သော တရားများ ဖြစ်ကြကုန်၏။ အလွန်အားကောင်း မောင်းသန်လျက် ရှိသော သတိသည် သမထဘာဝနာစိတ်ကို အာနာပါနစသည့် မိမိရှုပွားနေသည့် သမထနိမိတ်အာရုံမှ၊ ဝိပဿနာ ဘာဝနာစိတ်ကို ဝိပဿနာဉာဏ်၏ အရှုခံအာရုံဖြစ်ကြကုန်သော သင်္ခါရတရားတို့၏ အနိစ္စ-ဒုက္ခ-အနတ္တ အခြင်း အရာဟူသော သင်္ခါရနိမိတ်အာရုံမှ ပျံ့လွင့်ထွက်သွားမှု ဟူသော ဥဒ္ဓစ္စတရား၏ အသင်းအပင်း ဖြစ်ကြကုန်သော ဥဒ္ဓစ္စအဖို့အစု ရှိကြကုန်သော သဒ္ဓါ-ဝီရိယ-ပညာ တို့၏ လွန်ကဲအားသန်မှု စွမ်းအင်ကြောင့် ဘာဝနာအာရုံမှ စိတ်ပျံ့လွင့်ထွက်သွားမှု (= ဥဒ္ဓစ္စ) ဘက်သို့ ကျရောက်ခြင်းမှ မကျရောက်သွားအောင် စောင့်ရှောက်ပေးတတ်၏။ ဘာဝနာစိတ်၏ ဘာဝနာအာရုံမှ တွန့်တိုဆုတ်နစ်သွားမှု (= လီန) တရား၊ ပျင်းရိနေမှု (= ကောသဇ္ဇ) တရား အဖို့အစုရှိသော ကောသဇ္ဇတရား၏ အသင်းအပင်း ဖြစ်သော သမာဓိလွန်ကဲမှုကြောင့် (ပဿဒ္ဓိနှင့် ဥပေက္ခာ တို့ကား ကုန္ဒေါင်းပါးတွင် စာရင်းဝင်တရားများ မဟုတ်ကြ၍ သမာဓိလွန်ကဲမှုကြောင့်ဟု သမာဓိတစ်ခုတည်း ကိုသာ ယူ၍ ဖွင့်ဆိုထားသည် မှတ်ပါ။) ဘာဝနာစိတ်ကို ဘာဝနာအာရုံ၌ ပျင်းရိခြင်း = ကောသဇ္ဇတရားဘက်သို့ ကျရောက်ခြင်းမှ မကျရောက်အောင် စောင့်ရှောက်ပေးတတ်၏။ ထို့ကြောင့် ထိုသတိကို အလုံးစုံသော သမထ ကမ္မဋ္ဌာန်း ဝိပဿနာကမ္မဋ္ဌာန်းတို့၌ အလုံးစုံသော ဘာဝနာအာရုံမှ စိတ်တွန့်တို ဆုတ်နစ်မှု အဖို့အစုရှိသော လီနပက္ခ (ပျင်းရိမှု အဖို့အစုရှိသော ကောသဇ္ဇပက္ခ)နှင့် အလုံးစုံသော စိတ်ပျံ့လွင့်မှု အဖို့အစုရှိသော ဥဒ္ဓစ္စပက္ခ

တို့၌ အလိုရှိအပ်သည်သာလျှင် ဖြစ်ပေသည်။ အလုံးစုံသော ဟင်းလျာဟူသမျှတို့၌ ဆားခတ်ခြင်းကို သို့မဟုတ် ဆား-ကရဝေး-ဇီယာ-မဆလာစသော အခိုးအထုံကို အလိုရှိအပ်သကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ အလုံးစုံသော မင်းမှုကိစ္စ ဟူသမျှတို့၌ အလုံးစုံသော မင်းမှုကိစ္စအဝဝတို့ကို ပြီးစီးစေတတ် ယှဉ်စေတတ်သော သင့်လျော်သော အမတ်ကြီး ကို အလိုရှိအပ်သကဲ့သို့လည်းကောင်း အလားတူပင် အလုံးစုံသော ကမ္မဋ္ဌာန်းဟူသမျှတို့၌ အလုံးစုံသော ဘာဝနာ အာရုံမှ စိတ်တွန့်ဆုတ်နေမှု လီနပက္ခ၊ စိတ်ပျံ့လွင့်မှု ဥဒ္ဓစ္စပက္ခတို့၌ သတိကို အလိုရှိအပ်သည်သာလျှင် ဖြစ်ပေ သည်။ ထိုကြောင့်ပင်လျှင် - ဣန္ဒြေငါးပါးတို့တွင် သတိကိုသာလျှင် သဗ္ဗတ္ထိကာ = အလုံးစုံသော သမထ ဝိပဿနာ ဘာဝနာ လုပ်ငန်းမှန်သမျှ၌ ယှဉ်၏။ အလုံးစုံသော ဘာဝနာအာရုံမှ စိတ်တွန့်ဆုတ်နေခြင်း စိတ်ဓာတ်ကျနေခြင်း လီနပက္ခ အဖို့အစရှိသော ပဿဒ္ဓိသမ္မောဇ္ဈင် သမာဓိသမ္မောဇ္ဈင် ဥပေက္ခာသမ္မောဇ္ဈင်တရားများကို ပွားများမှု လုပ်ငန်းရပ်မှန်သမျှ၌လည်းကောင်း၊ ဘာဝနာအာရုံမှ စိတ်ပျံ့လွင့်ထွက်သွားခြင်း ဥဒ္ဓစ္စပက္ခ အဖို့အစရှိသော ဓမ္မ ဝိစယသမ္မောဇ္ဈင် ဝီရိယသမ္မောဇ္ဈင် ပီတိသမ္မောဇ္ဈင်တရားများကို ပွားများမှု လုပ်ငန်းရပ် မှန်သမျှ၌လည်းကောင်း ဤအလုံးစုံသော ဘာဝနာလုပ်ငန်းရပ် မှန်သမျှတို့၌ အလိုရှိအပ်၏ဟူ၍ ဘုရားရှင်သည် ဟောကြားထားတော် မူအပ်ပေသည်။ အဘယ်အကြောင်းကြောင့် ဟောကြားတော်မူအပ်ပါသနည်းဟူမူ -

ကုသိုလ်စိတ် မှန်သမျှသည် အထူးသဖြင့် ဘာဝနာကုသိုလ်စိတ် မှန်သမျှသည် (မရောက်သေးသော တရား ထူး တရားမြတ်သို့ ရောက်ခြင်းငှာ၊ မရသေး မသိသေးသော တရားထူး တရားမြတ်ကို ရခြင်း သိခြင်းငှာ သတိကို အားပြုမှီခိုရပါမှ ဘာဝနာကုသိုလ်စိတ် ဖြစ်နိုင်၍ မိမိချည်း အစွမ်းမကောင်းသောကြောင့်) သတိလျှင် ကိုးကွယ် လဲလျောင်းရာ ရှိ၏။ သတိသည် ကုသိုလ်စိတ်ကို အထူးသဖြင့် ဘာဝနာစိတ်-စေတသိက် (= သမ္မယုတ်တရားစု)ကို ဘာဝနာအာရုံမှ ဘာဝနာလမ်းကြောင်းမှ မတိမ်းမစောင်း မလွဲမချော်ရအောင် စိတ်နှင့် အာရုံနှစ်မျိုးလုံးကို ထိန်း သိမ်းစောင့်ရှောက်တတ်သော သဘောတရားဟု ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ ဉာဏ်တွင် (ယင်းသတိကို ရှုလိုက်သော အခါ) ထင်လာ၏။ သတိနှင့် ကင်း၍ သမထဘာဝနာစိတ် ဝိပဿနာဘာဝနာစိတ်ကို ချီးပင့်ခြင်း (= ပဂ္ဂဟ) လုပ်ငန်းနှင့် နှိပ်ကွပ်ခြင်း (= နိဂ္ဂဟ) လုပ်ငန်းကို ပြုလုပ်၍ မဖြစ်နိုင်ပေ။ ထိုကြောင့် ဘုရားရှင်သည် သတိကို သဗ္ဗတ္ထိကာ = အလုံးစုံသော သမထဘာဝနာ ဝိပဿနာဘာဝနာ လုပ်ငန်းရပ် မှန်သမျှ၌ အလိုရှိအပ်၏ဟု ဟော ကြားတော်မူခြင်း ဖြစ်ပေသည်။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၁-၁၂၆။ မ-ဋ္ဌ-၁-၂၉၆။ သံ-ဋ္ဌ-၃-၁၉၅။)

ဤတိုင်အောင် ဣန္ဒြေငါးပါးနှင့် ဆက်စပ်၍ ဖော်ပြထားအပ်သော စကားအရပ်ရပ်တို့ကား အပ္ပနာ ကောသလ္လတရား (၁၀)ပါးတို့တွင် ပါဝင်သော ဣန္ဒြိယသမတ္တပဋိပါဒနာ = ဣန္ဒြေ ညီမျှအောင် ကျင့်ပုံနှင့် ဆက် စပ်၍ ဖော်ပြအပ်သော နှစ်ခုမြောက် အပ္ပနာကောသလ္လတရားပင် ဖြစ်သည်။

ယခု အာနာပါနကမ္မဋ္ဌာန်းဖြင့် သမာဓိထူထောင်နေသော အသင်ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည်လည်း သဒ္ဓါနှင့် ပညာ၊ ဝီရိယနှင့် သမာဓိကို ညီမျှအောင် ကြိုးစားအားထုတ်ရမည် ဖြစ်သည်။ သမာဓိထူထောင်နေခိုက်ဖြစ်သဖြင့် သမာဓိအနည်းငယ် လွန်သော်လည်း သင့်မြတ်သည်သာ ဖြစ်ပေသည်။

အလွန်ကြည်လင်တောက်ပနေသော အာနာပါနပဋိဘာဂနိမိတ်စသော သမထနိမိတ်ကို ထွင်းဖောက် သိမြင်ခြင်း ထိုးထွင်းသိမြင်ခြင်း သဘောတရားကား ပညာတည်း။ ယင်းပညာကား ဘာဝနာစိတ်အစဉ်ကို အာ နာပါနပဋိဘာဂနိမိတ်ကဲ့သို့သော သမထနိမိတ်အာရုံမှ ချွတ်ချော်တိမ်းစောင်း၍ ဘေးသို့ မကျရောက်အောင် ထိန်းချုပ်ထားနိုင်သော စွမ်းအားများ ရှိနေခြင်းကြောင့် ပညိန္ဒြေဟူသော အမည်ကိုလည်း ရရှိပေသည်။

ယင်းအာနာပါနပဋိဘာဂနိမိတ်စသော သမထနိမိတ်အာရုံ၌ ဘာဝနာစိတ်၏ ငြိမ်ဝပ်စွာ ကပ်၍ တည်နေ ခြင်း သဘောကား သမာဓိတည်း။ ယင်းသမာဓိသည်လည်း ဘာဝနာစိတ်အစဉ်ကို အာနာပါနပဋိဘာဂနိမိတ်

ကဲ့သို့သော သမထနိမိတ်အာရုံမှ လွဲချော်၍ ကျမသွားအောင် ထိန်းချုပ်ထားနိုင်သော စွမ်းအင်ရှိခြင်းကြောင့် သမာဓိန္ဒြေဟူသော အမည်ကိုလည်း ရရှိပေသည်။ ဤ သမထပိုင်း၌လည်း သမာဓိနှင့် ပညာ တရားနှစ်ပါးကို ယုဂနန္ဒနည်းအရ ညီမျှမှုရှိအောင် စုံတွဲ၍ ကျင့်ရမည် ဖြစ်သည်။ ထိုသို့ကျင့်ရာ၌ ပညာကို သဒ္ဓါဖြင့် အားပေး ထောက်ပံ့မှု သမာဓိကို ဝီရိယဖြင့် အားပေးထောက်ပံ့မှုကား အထူးလိုအပ်သည်သာ ဖြစ်ပေသည်။

ရတနာသုံးပါးတို့၏ ဂုဏ်ကျေးဇူးတို့၌လည်းကောင်း၊ ကံ-ကံ၏အကျိုးတရားဟူသော ကြောင်း-ကျိုး-ဆက် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်သဘောတရားတို့၌လည်းကောင်း၊ အထူးသဖြင့် သိက္ခာသုံးရပ်တွင် ပါဝင်သော သမာဓိသိက္ခာ = သမာဓိကျင့်စဉ် လုပ်ငန်းခွင်၌လည်းကောင်း သက်ဝင်ယုံကြည်နေသော သဒ္ဓါတရားသည်လည်း ဘာဝနာ စိတ်အစဉ်ကို ဘာဝနာလမ်းကြောင်းမှ တိမ်းစောင်း၍ ဘေးသို့ မကျ မရောက်အောင် ထိန်းချုပ်ထားနိုင်သော စွမ်းအင်ရှိသောကြောင့် သဒ္ဓါန္ဒြေဟူသော အမည်ကိုလည်း ရရှိပေသည်။ အလွန် ကြည်လင်တောက်ပနေသော အာနာပါနပဋိဘာဂနိမိတ်ကို အာရုံပြုနေရသော ဘာဝနာလုပ်ငန်းခွင်အတွင်းသို့ သက်ဆင်းကျရောက်နေသော အသင် ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်အဖို့ ဘုရားရှင်၏ အဆုံးအမဖြစ်သော အာနာပါနဿတိ သမာဓိကျင့်စဉ် သမာဓိ သိက္ခာမြတ်၌ အလွန်အမင်း ယုံကြည်ချက် သဒ္ဓါစွမ်းအားများ ပေါ်ထွက်လာမည်သာ ဖြစ်ပေသည်။ ယင်းယုံကြည် ချက် သဒ္ဓါစွမ်းအင်၏ ကြီးမားသော အထောက်အပံ့ကို ရရှိသော ပညိန္ဒြေကား အထူးသဖြင့် ဤအပိုင်းတွင် အာနာပါနပဋိဘာဂနိမိတ်ကို ထွင်းဖောက်သိနေသော ပညိန္ဒြေကား အားကောင်းမောင်းသန်လာမည် ဖြစ်ပေသည်။

တစ်ဖန် ယင်းအာနာပါနပဋိဘာဂနိမိတ် အာရုံ၌ ဘာဝနာစိတ်၏ ငြိမ်ဝပ်စွာ ကျရောက် တည်ငြိမ်နေခြင်း သဘောဟူသော သမာဓိန္ဒြေကား ယင်းအာနာပါနပဋိဘာဂနိမိတ်အာရုံ၌ ဘာဝနာစိတ်၏ ငြိမ်ဝပ်စွာ ကပ်၍ တည်ငြိမ်နေအောင် ကြိုးစားအားထုတ်ခြင်းဟူသော ဝီရိယိန္ဒြေ၏ အထောက်အပံ့ကို ရခဲ့သော်၊ ယင်းအာနာပါန ပဋိဘာဂနိမိတ် အာရုံကို ထိုးထွင်းသိနေအောင် ကြိုးစားအားထုတ်ခြင်းဟူသော ဝီရိယိန္ဒြေ၏ အားပေးထောက်ပံ့ မှုကို ရခဲ့သော် အားကောင်းမောင်းသန်လာ၏။ တည်ငြိမ်မှု စွမ်းအား ကြီးမားလာ၏။ သို့အတွက် ဤအရာမျိုး၌ ဝီရိယသည်လည်း ဘာဝနာစိတ်အစဉ်ကို အာနာပါနပဋိဘာဂနိမိတ်ကဲ့သို့သော ဘာဝနာအာရုံမှ တိမ်းစောင်း၍ ချော်ကျမသွားအောင် ထိန်းချုပ်ထားနိုင်သော စွမ်းအားများရှိနေသည့်အတွက် ဝီရိယိန္ဒြေဟူသော အမည်ကို လည်း ရရှိပေသည်။ အာနာပါနပဋိဘာဂနိမိတ်ကဲ့သို့သော သမထအာရုံ၌ ဘာဝနာစိတ်၏ ငြိမ်ဝပ်စွာ ကပ်၍ တည်ကြည်နေမှု သဘောတရားဟူသော သမာဓိသည် ထိုတည်ကြည်နေမှု သမာဓိကို ဘာဝနာအာရုံမှ လျှော့ကျ မသွားအောင် ချီးပင့်ထားတတ်သော ပဂ္ဂဟလုပ်ငန်းကိစ္စရှိသော ဝီရိယိန္ဒြေ၏ အားပေးထောက်ပံ့မှု အကူအညီ ကို ရခဲ့သော် ခွန်အားကြီးမားလာ၏။ စွမ်းအင်များ ပြည့်ဝလာ၏။ ဘာဝနာစိတ်အစဉ်ကို တစ်နာရီ နှစ်နာရီ စသည်ဖြင့် ဘာဝနာအာရုံမှ လျှော့ကျမသွားအောင် ငြိမ်ဝပ်စွာ ကပ်၍ ဘာဝနာအာရုံ၌ တည်နေအောင် ဘာဝနာ အာရုံမှ မပျံ့လွင့်သွားအောင် ရွက်ဆောင်ပေးနိုင်၏။

ထိုသဒ္ဓါနှင့် ပညာ၊ သမာဓိနှင့် ဝီရိယတို့ ညီမျှအောင် သတိဖြင့် ထိန်းပေးရမည် ဖြစ်သည်။ ယခုအချိန်တွင် အသင်ယောဂီသူတော်ကောင်းသည် ပွားများနေသော၊ သတိဖြင့် သိမ်းဆည်းနေသော သတိ၏ တည်ရာ အာရုံမှာ အာနာပါနပဋိဘာဂနိမိတ်အာရုံ ဖြစ်သည်ကိုကား အထူးဂရုပြု၍ မှတ်သားထားပါ။ ထို အလွန်ကြည်လင်တောက် ပနေသော အာနာပါနပဋိဘာဂနိမိတ်ကို သိမ်းဆည်းနေသော အမှတ်ရနေသောသဘော မမေ့ပျောက်ခြင်း သဘောကား သတိန္ဒြေပင်တည်း။ ဘာဝနာစိတ်အစဉ်ကို အာနာပါနပဋိဘာဂနိမိတ်အာရုံမှ မလျှော့ကျအောင် တိမ်းစောင်းမသွားအောင် ထိန်းချုပ်ထားနိုင်သော စွမ်းအင်တစ်မျိုးပင် ဖြစ်သည်။

အာနာပါနပဋိဘာဂနိမိတ်ကို အာရုံမူနေသော သဒ္ဓါနှင့် ပညာ၊ သမာဓိနှင့် ဝီရိယတို့ကို ညီမျှအောင် ယင်း အာနာပါနပဋိဘာဂနိမိတ်ကိုပင် အာရုံမူနေသော သိမ်းဆည်းနေသော သတိက စောင့်ကြပ်ထိန်းကွပ်ပေးရမည်

အာနာပါနုဿတိသမာဓိပိုင်း

ဖြစ်ပေသည်။ ထို့ကြောင့် သတိကို ကမ္မဋ္ဌာန်းအားလုံးတို့၌ အခါခပ်သိမ်း အလိုရှိအပ်ကြောင်းကို ဘုရားရှင်က မိန့်ကြားတော်မူခြင်း ဖြစ်ပေသည်။ ဤတွင် ဣန္ဒြေညီမျှအောင် ကျင့်ပုံအပိုင်းကို ရပ်ဆိုင်းလိုက်ပါသည်။ ဗောဇ္ဈင် (၇)ပါး ညီမျှအောင် ကျင့်ရမည့် ကျင့်စဉ်များနှင့် ဆက်စပ်၍ ဖတ်ရှုပါက ပိုမို၍ နက်ရှိုင်းစွာ သဘောပေါက်လာ နိုင်ပေသည်။

၃။ နိမိတ္တကောသလ္လ

နိမိတ္တကောသလ္လ နာမ ပထဝီကသိဏာဒိကဿ စိတ္တေကဂ္ဂတာနိမိတ္တဿ အကတဿ ကရုဏကောသလ္လံ၊ ကတဿ စ ဘာဝနာကောသလ္လံ၊ ဘာဝနာယ လဒ္ဓဿ ရက္ခဏကောသလ္လဉ္စ၊ တံ ဣဓ အဓိပ္ပေတံ။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၁-၁၂၆။)

စိတ္တေကဂ္ဂတာနိမိတ္တဿာတိ စိတ္တေကဂ္ဂတာယ နိမိတ္တဿ၊ စိတ္တေကဂ္ဂတာသင်္ခါတဿ စ နိမိတ္တဿ။ စိတ္တဿ ဟိ သမာဟိတာကာရံ သလ္လက္ခေတွာ သမထနိမိတ္တံ ရက္ခန္ဓာယေဝ ကသိဏနိမိတ္တံ ရက္ခတိ။ တဿှာ **ပထဝီကသိဏာဒိကဿာတိ အာဒိ**-သဒ္ဓေန နကေဝလံ ပဋိဘာဂနိမိတ္တဿေဝ၊ အထ ခေါ သမထနိမိတ္တဿာပိ ဂဟဏံ ဒဠှဗ္ဗံ။ **တန္တိ** ရက္ခဏကောသလ္လံ။ **ဣဓ** အပ္ပနာကောသလ္လကထာယံ “နိမိတ္တကောသလ္လ”န္တိ **အဓိပ္ပေတံ**။ ကရုဏဘာဝနာ ကောသလ္လာနံ ပဂေဝ သိဒ္ဓတ္တာတိ အဓိပ္ပါယော။ (မဟာဋီ-၁-၁၅၄။)

အထက်ပါ အဋ္ဌကထာ ဋီကာ စကားရပ်တို့၏ ဆိုလိုရင်းမှာ ဤသို့ ဖြစ်၏။ ဤ နိမိတ္တကောသလ္လပိုင်း၌ - ကရုဏကောသလ္လ၊ ဘာဝနာကောသလ္လ၊ ရက္ခဏကောသလ္လဟု ကောသလ္လတရား သုံးမျိုးရှိ၏။ တစ်ဖန် စိတ္တေကဂ္ဂတာနိမိတ်မှာလည်း ပဋိဘာဂနိမိတ်၊ သမထနိမိတ်ဟု နှစ်မျိုး ရှိ၏။

စိတ္တေကဂ္ဂတာ နိမိတ် နှစ်မျိုး

၁။ ပထဝီကသိုဏ်း ပဋိဘာဂနိမိတ်၊ အာနာပါနုပဋိဘာဂနိမိတ်စသော ထိုထို သမထဘာဝနာစိတ်တို့၏ အရှုခံ အာရုံ ဖြစ်သော အလွန်ကြည်လင်တောက်ပနေသော ပဋိဘာဂနိမိတ်သည် ယင်းပဋိဘာဂနိမိတ်ဟူသော အာရုံ တစ်ခုတည်းပေါ်သို့ ဘာဝနာစိတ်ကို ကျရောက်နေအောင် ငြိမ်ဝပ်စွာကပ်၍ တည်နေအောင် အာရမ္မဏပစ္စယ သတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပေးလျက် ရှိ၏။ သို့အတွက် ယင်းပဋိဘာဂနိမိတ်သည် ဘာဝနာစိတ်၏ ပဋိဘာဂနိမိတ် အာရုံတစ်ခုတည်းပေါ်သို့ ကျရောက်၍ တည်ငြိမ်နေခြင်း (= စိတ္တေကဂ္ဂတာ) ၏ တည်ရာအကြောင်းရင်း နိမိတ် ဖြစ်ခြင်းကြောင့် စိတ္တေကဂ္ဂတာနိမိတ် မည်၏။

၂။ ပထဝီကသိုဏ်း ပဋိဘာဂနိမိတ် အာနာပါနုပဋိဘာဂနိမိတ်တို့ကဲ့သို့သော ပဋိဘာဂနိမိတ်အာရုံတစ်ခုတည်း ပေါ်သို့ စိတ်ကျရောက်တည်ငြိမ်နေခြင်း (= စိတ္တေကဂ္ဂတာ) အမည်ရသော ရှေးရှေးသော သမာဓိသည် နောက် နောက်သော သမာဓိ (= နောက်နောက်သော သမထ)၏ အကြောင်းရင်း နိမိတ် ဖြစ်သောကြောင့် သမထနိမိတ် မည်၏။ မှန်ပေသည် - ကသိုဏ်းပဋိဘာဂနိမိတ် အာနာပါနုပဋိဘာဂနိမိတ်တို့ကဲ့သို့သော ပဋိဘာဂနိမိတ်ကို အာရုံမူနေသော သမထဘာဝနာစိတ်၏ ယင်းပဋိဘာဂနိမိတ်အာရုံ၌ ငြိမ်ဝပ်စွာ ကပ်၍ တည်နေပုံဟူသော တည်ကြည်သော အခြင်းအရာကို ကောင်းစွာ ပိုင်းခြားမှတ်သား၍ ယင်းစိတ်တည်ကြည်မှု သမာဓိဟူသော သမထနိမိတ်ကို စောင့်ရှောက်သော သူသည်သာလျှင် ကသိုဏ်းနိမိတ် (သို့မဟုတ် အာနာပါနုပဋိဘာဂနိမိတ်ကို) စောင့်ရှောက်သည် မည်ပေသည်။ ယင်းသမထနိမိတ်ဟူသော သမာဓိသည်လည်း ကသိုဏ်းနိမိတ် အာနာပါနု နိမိတ်စသော ပဋိဘာဂနိမိတ်ကိုသာ အာရုံမူနေသဖြင့် ယင်းပဋိဘာဂနိမိတ်အာရုံ၌ ငြိမ်ဝပ်စွာကပ်၍ တည်ကြည် နေမှု သမာဓိကို မလျှော့ကျ မပျက်စီးအောင် တည်တံ့အောင် စောင့်ရှောက်လိုသော ယောဂီဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည်

ယင်းပဋိဘာဂနိမိတ်ကိုပင် ကြိမ်ဖန်များစွာ နှလုံးသွင်းနေရ၏။ နည်းမှန်လမ်းမှန် နှလုံးသွင်းမှု ယောနိသော မနသိကာရကို ကြိမ်ဖန်များစွာ ပြုလုပ်ရ၏။ သို့အတွက် ရှေးရှေးသော ဘာဝနာသမာဓိဟူသော သမထနိမိတ်ကို စောင့်ရှောက်ခြင်းသည် ကသိုဏ်းပဋိဘာဂနိမိတ် အာနာပါနပဋိဘာဂနိမိတ်စသော ပဋိဘာဂနိမိတ် အာရုံကိုပါ ပူးတွဲ၍ စောင့်စည်းခြင်းကိစ္စ ပြီးစီးသွား၏။ သို့အတွက် ဤအရာ၌ စိတ္တေကဂ္ဂတာနိမိတ်အရ ပဋိဘာဂနိမိတ်နှင့် သမထနိမိတ် နှစ်မျိုးလုံးကိုပင် အရကောက်ယူပါ။

ကောသလ္လတရား သုံးပါး

၁။ ကရုဏကောသလ္လ — စိတ်တည်ကြည်မှု ဘာဝနာစိတ်၏ တစ်ခုတည်းသော အာရုံပေါ်သို့ ကျရောက် တည်ငြိမ်နေမှု (= စိတ္တေကဂ္ဂတာ) ၏ အကြောင်းရင်းစစ်ဖြစ်သော မပြုလုပ်ရသေးသော ပထဝီကသိုဏ်းဝန်း စသော ကသိုဏ်းနိမိတ်ကို ပြုလုပ်ရန် ကျွမ်းကျင်လိမ္မာခြင်းသည် ကရုဏကောသလ္လ မည်၏။

၂။ ဘာဝနာကောသလ္လ — ပြုလုပ်အပ်ပြီးသော ယင်းစိတ္တေကဂ္ဂတာနိမိတ်ကို (ပဋိဘာဂနိမိတ် + သမထ နိမိတ်ကို) ဖြစ်စေခြင်း ပွားစေခြင်း၌ ကျွမ်းကျင်လိမ္မာခြင်းသည် ဘာဝနာကောသလ္လ မည်၏။ ပြုလုပ်အပ်ပြီး သော ပထဝီကသိုဏ်း စသော ကသိုဏ်းနိမိတ်ကို အရပ်ဆယ်မျက်နှာသို့ တိုင်အောင် အနန္တစကြဝဠာသို့ တိုင် အောင် ဖြန့်ကြက်နိုင်မှုသည် ကသိုဏ်းပဋိဘာဂနိမိတ်ဟူသော စိတ္တေကဂ္ဂတာနိမိတ်ကို ပွားစေခြင်း ဘာဝနာ ကောသလ္လပင် ဖြစ်၏။ ကသိုဏ်းနိမိတ်များကား နိမိတ်ကို တိုးပွားအောင် ပြုလုပ်ခဲ့သော် စိတ္တဘာဝနာ ဝေပုလ္လတ္တ (ဝိသုဒ္ဓိ-၁-၁၄၇) = ဘာဝနာစိတ်သည် အပ္ပနာဈာန်သို့ တိုင်အောင် ပြန့်ပြောစည်ပင်ခြင်းသို့ ရောက်ရှိသွားမည် ဖြစ်ပေသည်။ (သို့သော် အာနာပါနပဋိဘာဂနိမိတ်ကိုကား တိုးပွားအောင် မပြုလုပ်ကောင်းပေ။ နောက်တွင် ထင်ရှားလတ္တံ့။)

ရှေးရှေးသော စိတ္တေကဂ္ဂတာ အမည်ရသော သမာဓိ (= သမထ) နိမိတ်ကိုလည်း တိုးပွားအောင် ပြုလုပ် ခြင်း၌ လိမ္မာကျွမ်းကျင်မှု ရှိခြင်းသည်လည်း ဘာဝနာကောသလ္လပင် မည်ပေသည်။

၃။ ရက္ခကောသလ္လ — ကသိုဏ်းနိမိတ်ကို အာရုံယူ၍ ပွားနေသော ကသိဏဘာဝနာ၊ အာနာပါနပဋိဘာဂ နိမိတ်ကို အာရုံယူ၍ ပွားနေသော အာနာပါနဿတိသမာဓိဘာဝနာ စသော ဘာဝနာ၏ စွမ်းအားကြောင့် ရရှိ လာသော စိတ္တေကဂ္ဂတာနိမိတ် အမည်ရသော ပဋိဘာဂနိမိတ်နှင့် သမထနိမိတ်ကို စောင့်ရှောက်ခြင်း၌ ကျွမ်းကျင် လိမ္မာမှု ရှိခြင်းသည် ရက္ခကောသလ္လ မည်၏။ ထို ရက္ခကောသလ္လကို ဤအပ္ပနာကောသလ္လပိုင်း၌ နိမိတ္တ ကောသလ္လဟု အလိုရှိအပ်ပေသည်။ ကရုဏကောသလ္လ၊ ဘာဝနာကောသလ္လတို့ကား ရှေးမဆွကပင် ပြီးစီးပြီး ဖြစ်သောကြောင့်တည်း။

ဤ အထက်ပါ အဋ္ဌကထာ ဋီကာတို့၏ သတ်မှတ်ချက်အရ အာနာပါနပဋိဘာဂနိမိတ်ကို အာရုံယူ၍ သမာဓိထူထောင်နေသော အသင်ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သူမြတ်သည် အာနာပါနပဋိဘာဂနိမိတ်ကိုလည်းကောင်း၊ အာနာပါနပဋိဘာဂနိမိတ်ကို အာရုံမူနေသော အာနာပါနဿတိသမာဓိ ဟူသော သမထနိမိတ်ကိုလည်းကောင်း မပျောက်ပျက်အောင် အရှည်ခိုင်ခံ့ တည်တံ့အောင် ကျွမ်းကျင်လိမ္မာစွာ ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်တတ်ဖို့ လိုပေ သည်။ ထိုသို့ စောင့်ရှောက်မှု၌ ကျွမ်းကျင်လိမ္မာမှု ရှိအောင် မည်သို့ ပြုကျင့်ရမည်နည်းဟု မေးမြန်းရန် ရှိ၏။ ဣန္ဒြေငါးပါး ညီမျှအောင် ကျင့်ခြင်းနှင့် ဗောဇ္ဈင်ခုနစ်ပါး ညီမျှအောင် ကျင့်ခြင်းတို့သည်ကား ယင်းအာနာပါန ပဋိဘာဂနိမိတ်နှင့် သမထ နိမိတ်တို့၏ မပျောက်ပျက်ရေး အရှည်ခိုင်ခံ့တည်တံ့ရေးအတွက် အရေးကြီးဆုံးသော လိုအပ်ချက်များပင် ဖြစ်ကြပေသည်။ ဣန္ဒြေငါးပါး ညီမျှအောင် ကျင့်ပုံကို အထက်တွင် ရှင်းပြခဲ့ပြီး ဖြစ်သည်။ ယခုတစ်ဖန် ဗောဇ္ဈင်ခုနစ်ပါး ညီမျှအောင် ကျင့်ပုံကို ဆက်လက်၍ ဖော်ပြအပ်ပါသည်။

၄။ စိတ်ဓာတ်ကို မြှင့်တင်ပေးပါ

ကထဉ္စ ယသ္မိံ သမယေ ခိတ္တံ ပက္ခဟေတဗ္ဗံ၊ တသ္မိံ သမယေ ခိတ္တံ ပက္ခဏာတိ? ယဒါဿ အတိသိတိလ-
ဝီရိယတာဒီဟိ လီနံ စိတ္တံ ဟောတိ၊ တဒါ ပဿဒ္ဓိသမ္မောဇ္ဈင်္ဂါဒယော တယော အဘာဝေတွာ ဓမ္မဝိစယ-
သမ္မောဇ္ဈင်္ဂါဒယော ဘာဝေတိ။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၁-၁၂၇။)

= အဘယ်သို့ စိတ်ကို ချီးပင့်ပေးသင့်ရာအခါ (= စိတ်ဓာတ်ကို မြှင့်တင်ပေးသင့်ရာ အခါ) ၌ စိတ်ကို ချီးပင့်
ပေးသည်မည်သနည်း? (= စိတ်ဓာတ်ကို မြှင့်တင်ပေးသည် မည်သနည်း?) - ဗောဇ္ဈင် (၇)ပါးတို့တွင် ဓမ္မဝိစယ
သမ္မောဇ္ဈင် ဝီရိယသမ္မောဇ္ဈင် ပီတိသမ္မောဇ္ဈင်ဟူသော ဗောဇ္ဈင်တရားသုံးပါးတို့ကား တစ်အုပ်စု၊ ပဿဒ္ဓိသမ္မောဇ္ဈင်၊
သမာဓိသမ္မောဇ္ဈင်၊ ဥပေက္ခာသမ္မောဇ္ဈင်ဟူသော ဗောဇ္ဈင်တရားသုံးပါးတို့ကား တစ်အုပ်စု ဤသို့အားဖြင့် အုပ်စု
နှစ်စု ရှိနေပေသည်။ အကြင်အခါ၌ ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ ဘာဝနာစိတ်သည် -

၁။ အလွန်လျော့လွန်းသော ဝီရိယရှိခြင်း၊

၂။ ဘာဝနာလုပ်ငန်းခွင်၌ နှစ်သက်ဝမ်းမြောက်မှု ပီတိပါမောဇ္ဇတရားများ၏ အလွန်လျော့လွန်းနေခြင်း၊

၃။ သံဝေဂဉာဏ်တို့၏ အလွန်အားပျော့နေခြင်း -

ဤအကြောင်းတရားများကြောင့် ဘာဝနာစိတ်သည် (အာနာပါနုပဋိဘာဂနိမိတ်ကဲ့သို့သော) ဘာဝနာ
အာရုံမှ တွန့်ဆုတ်နေ၏။ ပျင်းရိခြင်း ကောသဇ္ဇဘက်သို့ ယိုင်လဲ၍ ကျရောက်နေ၏။ ထိုသို့ စိတ်ဓာတ်များ အလွန်
ကျဆင်းနေသောအခါ ပဿဒ္ဓိသမ္မောဇ္ဈင်၊ သမာဓိသမ္မောဇ္ဈင်၊ ဥပေက္ခာသမ္မောဇ္ဈင် ဟူသော ဗောဇ္ဈင်တရား
သုံးပါးတို့ကို မပွားများမူ၍ ဓမ္မဝိစယသမ္မောဇ္ဈင်၊ ဝီရိယသမ္မောဇ္ဈင်၊ ပီတိသမ္မောဇ္ဈင်ဟူသော ဗောဇ္ဈင်တရားသုံးပါး
တို့ကို ပွားများပေးပါ။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၁-၁၂၇။)

အင်္ဂါသုတ္တန် ကောက်နုတ်ချက်

ရဟန်းတို့ . . . ဖြစ်သင့်ဖြစ်ရာ နှိုင်းခိုင်းဖွယ်ရာ လောကဥပမာသည်ကား ယောက်ျားတစ်ဦးသည် အနည်း
ငယ်သော မီးကို တောက်စေလိုသည် ဖြစ်လေရာ၏။ ထိုယောက်ျားသည် ထိုအနည်းငယ်သော မီး၌ မြက်စိုက်တို့ကို
မူလည်း ထည့်ပေးလေရာ၏။ နွားချေးစိုက်တို့ကိုမူလည်း ထည့်ပေးလေရာ၏။ ထင်းစိုက်တို့ကိုမူလည်း ထည့်ပေးလေ
ရာ၏။ ရေနင့်ရောသော လေကိုမူလည်း ကပ်၍ မူတ်ပေးလေရာ၏။ မြေမှုန့်ဖြင့်မူလည်း ကြံလောင်းပေးလေရာ၏။
ရဟန်းတို့ . . . ထိုယောက်ျားသည် အနည်းငယ်သော မီးကို တောက်စေအံ့သောငှာ ထိုက်တန်ပါအံ့လောဟု
မေးတော်မူ၏။

မြတ်စွာဘုရား . . . ဤသို့ အနည်းငယ်သော မီးကို တောက်လောင်စေခြင်းသည် မထိုက်သည်သာ ဖြစ်ပါ
သည်ဟု လျှောက်ထားကြကုန်၏။

ရဟန်းတို့ . . . ဤဥပမာအတူပင်လျှင် အကြင်အခါ ထိုယောဂါဝစရဟန်းတော်၏ ဘာဝနာစိတ်သည်
(အာနာပါနုပဋိဘာဂနိမိတ်ကဲ့သို့သော) ဘာဝနာအာရုံမှ တွန့်ဆုတ်နေ၏ (= ပျင်းရိခြင်း ကောသဇ္ဇဘက်သို့ ယိုင်လဲ
ကျရောက်နေ၏)။ ထိုကဲ့သို့သော အချိန်အခါမျိုး၌ -

၁။ ပဿဒ္ဓိသမ္မောဇ္ဈင်တရားကို ပွားများဖို့ရန် သင့်သောအခါ မဟုတ်။

၂။ သမာဓိသမ္မောဇ္ဈင်တရားကို ပွားများဖို့ရန် သင့်သောအခါ မဟုတ်။

၃။ ဥပေက္ခာသမ္မောဇ္ဈင်တရားကို ပွားများဖို့ရန် သင့်သောအခါ မဟုတ်။